

קיצור דיני טומאה וטהרה



קיצור דיני טומאה וטהרה



מהדורה ביקורת שניה עם הוספות ותיקונים ♦ תמוז תשפ"ד

מושאל לבית המדרש

- ניתן לשאול את החוברת ליומיים, ולהחזירו לכל בית מדרש -

וזאת למודעי

מטרת הקונטרס הזה לעורר הלימוד בסדר טהרות הלכה למעשה ועל כן לא הובאו בו אלא עיקרי הכללים שבסדר טהרות, וע"כ פשוט שאין לפסוק מתוכו הלכה מבלי לעיין בדברי רבותינו הראשונים והאחרונים.

ניתן לשמוע שיעורים בנושאים אלו בקול מהיכל שע"י קול הלשון בטל' :

0733718680

שעורי תורת הטהרה

הערות על הקונטרס יתקבלו בשמחה בטל 0527655009

או בדוא"ל : e036166932@gmail.com

©

כל הזכויות שמורות

יו"ל ע"י תורת הטהרה

טהרות בעיון אליבא דהלכתא
תורת הטהרה

לתרומות להפצת החוברת:

נדרים פלוס < אהלי תורה < תורת הטהרה

עימוד:

7692680@gmail.com

קיצור דיני טומאה וטהרה

תוכן הענינים

הקדמה	ז
פרק א' בדיני אבות הטומאה ותולדותיהן מדאורייתא ומדרבנן	ט
אבות הטומאה המטמאים אדם וכלים מדאורייתא	ט
אבות הטומאה המטמאים אדם וכלים מדרבנן	יב
פרק ב' טומאת מגע משא היסט ועליונו	יח
טומאת מגע	יח
טומאת משא	יח
טומאת היסט	יט
עליונו של זב	כא
צירוף שני כזיתים למגע ומשא	כב
צירוף שני סוגי טומאות	כב
יד ושומר	כג
פרק ג' טומאת משכב ומושב	כד
משכב ומושב	כד
מרכב	כח
אבן מסמא	כח
פרק ד' טומאת אוכלין	כט
טומאת אוכלים	כט
טומאת משקים	לג
פרק ה' טומאות דרבנן	לד
טומאת נכרים	לד

קיצור דיני טומאה וטהרה

- לה טומאת עם הארץ.
- לז טומאת היסח הדעת.
- לח טומאת עבודה זרה.
- לט טומאת ארץ העמים.
- מא טומאת ידים.
- מג עוד טומאות דרבנן.
- מד פרק ו' טומאת כלים.**
- נב פרק ז' טומאת מת.**
- נו אהל הטומאה.
- סג בית הפרס.
- סו פרק ח' דיני הזאת מי חטאת.**
- סו שריפת הפרה.
- סח שמירת מי חטאת.
- ע טומאת מי חטאת.
- עב פרק ט' בדיני ספיקות בטומאה.**
- עב ספק טומאה ברה"ר ורה"י.
- עח פרק י' בדיני טומאת מקדש והבאת קרבנות בטמאים.**
- עח דיני שילוח טמאים במקדש.
- עט דיני טומאת מקדש וקדשיו.
- פ קרבן עולה ויורד.
- פא שילוח קרבנות בטמאים.
- פב דיני טמא שאכל קדשים.

קיצור דיני טומאה וטהרה

הקדמה

ברוך ד' שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה להגיש לפני לומדי התורה קיצור הלכות טומאה וטהרה שבו נלקטו עיקרי הדינים בעניני טהרות ועייז נקווה שתרבה הדעת ויתרבו ספסלי ביהמ"ד לברר ההלכה בחלק זה של התורה.

והנה פשוט שאין לסמוך על קונטרס זה להלכה ולמעשה כי לא באנו למדה זו, אלא רק אחר שיברר הענין עם מקורותיו יוכל לסמוך אם הגיע להוראה או שיוכל עייז לשאול מאחרים. וכמו כן לא הובאו בו כל שיטות הראשונים והאחרונים בכל ענין אלא רק כפיתחא זעירא וכמציץ מבין החרכים לעניינים החמורים שבסדר טהרות.

והנה תכלית לימוד חלק זה ושאר החלקים בתורה הוא כדי להוציא עייז הלימוד ההלכה למעשה, והנה ידוע כמה חמורים עניני טהרות שכל שעירי הרגלים וראשי חדשים באו על טומאת מקדש וקדשיו וכיון שאנו מצפים בכל רגע להתגלות משיח צדקנו ולבנין ביהמ"ק א"כ ודאי דמוטלת עלינו החובה להשתלם במקצוע זה של התורה לכה"פ בעקרי ההלכות שמזה ידע עכ"פ במה להסתפק ומה לשאול וכבר כתב הח"ח שאת הדינים הפשוטים לא יבא אליהו ללמד אלא את הדינים המסופקים.

ובחובת הלימוד בסדר טהרות כבר נתנבא חגי הנביא בסוף ימי הבית הראשון ואמר "היה דבר ה' אל חגי הנביא לאמר כה אמר ה' צבאות שאל נא את הכהנים תורה לאמר: הן ישא איש בשר קדש בכנף בגדו ונגע בכנפו אל הלחם ואל הנזיד ואל היין ואל שמן ואל כל מאכל היקדש ויענו הכהנים ויאמרו לא: ויאמר חגי אם יגע טמא נפש בכל אלה היטמא ויענו הכהנים ויאמרו יטמא: ויען חגי ויאמר כן העם הזה וכן הגוי הזה לפני נאם ה' וכן כל מעשה ידיהם ואשר יקריבו שם טמא הוא: ועתה שימו נא לבבכם מן היום הזה ומעלה וגוי' ופירש רש"י שאל נא את הכהנים תורה, שמא שכחו בגלות הלכות קודש וטומאה וטהרה:

כ' הרמב"ם בהקדמתו לפירוש המשניות סדר טהרות וז"ל: והבן אמרם עתידה תורה שתשתכח מישראל על שכחת דיני הטומאה והטהרה וכן כשצוה השי"ת לנביא לשאול על זה א"ל שאל נא את הכהנים תורה הנה שקרא תורה בסתם את הלימוד בטומאה וטהרה וידיעת דינם וכן ג"כ

קיצור דיני טומאה וטהרה

אמרו בטומאות וטהרות הן הן גופי תורה, ואיך לא יהיו והן הן הסולם והמבוא לרוח הקדש כמו שאמרו (ע"ז כ): טהרה מביאה לידי קדושה וכו'.

וכתב מרן הח"ח ז"ל (מכתב ק"י) וכבר מצינו גם כן בגלות בבל קודם בנין בית שני, שאע"פ שהיו אז אנשים שהיו זוכרים את הבית הראשון ולא נשכח מהם כל כך עבודת הקרבנות אעפ"כ היתה נבואה מאת ד' ע"י חגי הנביא שישאל את הכהנים תורת הקודש והמקדש, וסוף הדבר היה שלא ידעו הכהנים הרבה דיני הקודש והמקדש, ומה נאמר בימינו אלה, **וברור אצלי שלו היה לנו נביא בזמן הזה בודאי היתה גם לו נבואה מה' שישאל את הכהנים תורה ולזרזם על זה**, עכ"ד.

עוד עורר מרן הח"ח על לימוד ההלכות הנוהגות בזמן המקדש כחלק מהצפיה לישועה וכמו שכתב בספרו תורה אור פי"ב וז"ל: סדרו לנו אנשי כנה"ג בשמ"ע לישועתך קוינו כל היום, וכן אנו מסיימין תפלתנו על כן נקוה לך לראות מהרה וכו', וכן אנו אומרין באני מאמין ואני מחכה לו בכל יום שיבא, אבל צריך להתבונן אם אין דבריו רק משפה ולחוץ ח"ו, **כי אם באמת מצפין אנו לישועה במהרה ומחכין בכל יום שיבא, הלא היינו מכינין עצמנו בלימוד הלכות האלה שבבא זמן הישועה ידרש לנו הלכה למעשה**, וההלכות הלא גדולות ומרובות הן אשר א"א ללמוד אותן בשעה קלה, ואם אין אנו נותנין לב ללמוד ולדעת הלכות כו' אות הוא כי אין צפיתנו לישועה במהרה אמיתית, **שאלו כן בודאי היינו משתדלין ומזדרזים בכל עוז ללמוד הלכות האלו הנצרכות לנו תיכף בהגלות ישועתו יתב' ואיך לא נירא ולא נבוש לומר שקר ח"ו לפנינו ית' ולהזכיר עוד שמו ע"ז**, כמו שאנו אומרין ג' פעמים בכל יום על כן נקוה לך ה' אלוקינו ...

פתאום יבא אל היכלו האדון, ואנו נמצא את עצמינו במציאות חדשה שאינה מוכרת לנו. הזהירות בשמירת הטהרה דורשת מאיתנו קודם כל ידיעה רחבה בכל פרטי ההלכות, במה מותר לגעת, על גבי מה אפשר לשבת, וממה יש להזהר, וכדי להיות מוכנים עלינו להתחיל לדעת לפחות את עקרי הדינים וההלכות המצויות.

חלק מחוברת זו הוא מתוך ספר דורש לציון- קיצור דיני טהרות מאת הרב שמעון ארנטרוי שליט"א העומד לראות אור בקרוב א"ה.

במהדורה זו נוספו הוספות רבות בדיני טומאת כלים ובדיני טומאת מת, וכן תיקונים בדיני משא והיסט.

בקונטרס זה נלקטו בס"ד כללים ופרטים רבים, עם דוגמאות מחיי המעשה, ישמע חכם ויוסף לקח, ישוטטו רבים ותרבה הדעת, אכ"ר.

קיצור דיני טומאה וטהרה

פרק א' בדיני אבות הטומאה ותולדותיהן מדאורייתא ומדרבנן

אבות הטומאה המטמאים במגע ובמשא

ודינים שמטמאים במגע ובמשא, ומטמאים בחיבורים, והיינו שהנוגע בהם או הנושא אותם מטמא כלים הנוגעים בו באותה שעה.

א. כזית מן הנבילה של בהמה או חיה טהורה או טמאה.

ב. אבר מן החי מן הבהמה שיש בו בשר גידין ועצמות אע"פ שאין בו כזית^ד.

ג. מי חטאת שיש בהם כדי הזאה. ולשיטת רש"י גם האפר עצמו.

ד. מעיינות^ה של זב זבה נדה יולדת ושל מצורע מוסגר ומוחלט וגם של בועל נדה.

ה. זובו וש"י של זב וזובו של מצורע ושל בועל נדה^ו ודם הנדה, הזבה, היולדת, והמצורעת.

ז. לענין בועל נדה נחלקו הראשונים אם מטמא בגדים בחבורים^ז

ודע דיש חילוק לענין טומאה בחיבורין בין טומאת נבילה ומרכב הזב ומי חטאת לטומאת מעיינות

^ד כלים א, א, רמב"ם פ"ב ה"ג מאה"ט.

^ה בכורות כג.

^ו והיינו רוק, מי רגליים, כיח, נייע, ריר, ומי האף.

^ז תוס' רא"ש נדה לה.

^ח לד' הרמב"ם פ"ו ה"ב מאה"ט משמע שמטמא בחיבורין ולד' השר מקוצי (הובא בתו' ראש נדה לג.) וכן לד' הר"ש [ריש כלים] וכ"ה ד' הר"ר אברהם זעירא ורבינו ישעיה (הובאו ברא"ם מצורע טו. כד) שבוועל נדה אינו מטמא בחיבורין אף שמטמא במגע ומשא.

אבות הטומאה המטמאים

אדם וכלים מדאורייתא

אבות הטומאה המטמאים רק במגע

א. השרץ^א שמת או דמו.

ב. אבר מן החי של השרץ^ב שיש בו בשר גידים ועצמות.

ג. ש"י שיצא מישראל מגיל ט' ולמעלה.

ד. ראייה ראשונה של זוב אפי' בקטן בן יומו מישראל.

ה. אדם שנטמא ממת.

ו. כלי מתכת שנגע באדם שנגע במת, ולדעת הרמב"ם גם בכלי שוטף הדין כן.

ז. כלי שאינו ממתכת שנטמא ממתי^ח חוץ מכלי חרס שאינו נעשה אב הטומאה.

ח. כלי שנגע בכלי מתכות שנגע במת.

ט. מי חטאת שניתן בהם אפר פרה ואין בהם שיעור הזאה (והיינו כדי לטבול בהם ראשי גבעולין של אזוב ויזה) שנגע בהם קודם ההזאה שלא לצורך הזאה.

י. מצורע בימי ספרו^י.

^א והיינו החולד, העכבר, הצב, האנקה, הכח, הלטאה, החמט והתנשמת.

^ב תו"כ שמיני פרק ז' פרשתא ו' אות א'.

^ג והיינו לדעת ר"ת שבכלי שטף לא אומרים חרב כחלל אלא בכלי מתכות, ומשא"כ לדעת הר"מ דאף בהם אומרים חרב כחלל.

קיצור דיני טומאה וטהרה

ג. נדה שראתה ראייה אחת אפי' מחמת אונס בימי נדתה טמאה ז' ימים.

ד. יולדת כדרכה (ולא יוצא דופן) שילדה זכר טמאה ז' ימים ויולדת נקבה י"ד יום.

ה. משכב ומושב ומרכב של זב, זבה, נדה, יולדת, שעמדו או ישבו או שכבו או נתלו או נשענו עליהם מטמאים את האדם שנגע בהם או נשא אותם אף תחת אבן מסמא. וכן מטמאים אותו אם עמד, ישב, שכב, נתלה, נשען עליהן אפי' שלא נגע בהם וכן מטמאים את הכלים שנוגעים בו בשעה שנוגע או נושא את המשכב והמושב, ואמנם המרכב אינו מטמא בגדים בשעה שנוגע בו אלא בשעה שנושא אותו. אבל אין המשכב מטמא משכב אחר שהיה על גביו ולא נגע בו להיותו אב הטומאה, ורק כשנגע בו אז מטמא אותו להיותו ראשון לטומאה (ולא אב).

ו. מצורע מוסגר ומצורע מוחלט מטמאים במגע ובמשא את האדם לטמא בגדים אף תחת אבן מסמא^{טז}. וכן זובו ושיז' ורוקו ומי"ר מטמאים את האדם במגע ובמשא לטמא בגדים. ומטמא אדם וכלים בביאה אל הבית. ומטמא משכב ומושב ומרכב ואף תחת אבן מסמא, ודינו של המשכב י"א אב הטומאה^{טז} וי"א ראשון לטומאה^{טז}. וכן עליונו טמא^{טז}. ואינו מטמא בהיסטי^{טז}.

ושאר המטמאים במשא, דנבילה ומי חטאת ומרכב הזב מטמאים בחיבורין רק היכא שנושא אותם ולא היכא שנוגע בהם, אבל מעיינות ושאר המטמאים במשא מטמאים בחבורין גם את הנוגע בהם.

אבות הטומאה המטמאים במשכב ומושב

ודינם שמטמאים במגע ובמשא ובהיסטי^י ואת המשכב והמושב^{יא} והמרכב^{יב} שלהם ואת הכלי שעליהם^{יג}. ובכל אלו מטמאים כלים ומטמאים אדם לטמא בגדים ואף שלא הסיטוהו ולא נגעו בו אלא שהיה תחת אבן מסמא.

היוצאים מהכלל הזה הם מעינות הזב, ומרכבו, ומצורע, ובוועל נדה, ויבוארו כל אחד במקומו.

א. זב שראה ב' ראיות שחלוקות ביניהם בשיעור טבילה וסיפוג, או שראה רא' אחת שהתחילה ביום הראשון ונגמרה ביום השני טמא עד שיספור ז' ימים נקיים. ודוקא שלא ראה את הראיה השניה מחמת אונס של מאכל, משתה, משא, קפיצה, חולי (של חולשת הגוף), מראה, והרהור אלא שבא מחמת חולי של מקום הזיבה.

ב. זבה שראתה ראייה אחת אפי' מחמת אונס ביי"א יום שבין נדה לנדה טמאה יום אחד, ואם ראתה ג' ראיות בג' ימים טמאה עד שתספור ז' ימים נקיים.

^{טז} הרמב"ם בפיה"מ ה, והר"ש נגעים פ"ג
^{טז} הרמב"ם כתב בטומ"צ פ"י ה"א, ובמור"מ פ"ו ה"ד שדין המצורע במור"מ כדין הזב וכ"ה שיטת רבינו משה מפונטיז"א, ורש"י יומא ו:
^{טז} שיטת הראב"ד טו"צ פ"ג ה"ג. וכ"ה שיטת ר"ת ביומא ו:
^י זבין פ"ד מ"ו בפיה"מ להרמב"ם
^י רמב"ם פ"י ה"א מטומאת צרעת וכן מ' בפ"ח ה"ב ממור"מ ודו"ק. תו"כ פרשת מצורע. פסחים סז: ודעת הר"מ מפונטיז"א שמטמא בהיסטי

^י שהטמא הסיט את הטהור.
^{יא} בדבר שעשוי למשכב או מושב ולא אומרים לו עמוד ונעשה מלאכתו.
^{יב} לד' הר"ש היינו דבר שתופסים בו בשעת הרכיבה. ולד' הריטב"א עירובין כ"ז בשם תוס' גם דבר שיושבים עליו בפיסוק רגלים נקרא מרכב.
^{יג} וזהו טומאת עליונו של זב הנקרא גם "מדף" ודינו ראשון לטומאה, ומשא"כ המשכב המושב והמרכב שדינם להיות אב הטומאה.

קיצור דיני טומאה וטהרה

אבות הטומאה המטמאים בבית הבליעה

האוכל כזית מנבלת עוף טהור נטמא האדם והכלים או הבגדים הנוגעים בו בשעת הבליעה. ואע"פ שכרכה בחזרת ולא נגעה הנבילה בבית הבליעה הרי"ז טמא^כ. ואם כרכה בסיב ובלעה טהור לפי שאין זה דרך אכילה^כ.

ולאחר שבלע דינו רק כראשון לטומאה שאינו מטמא כלים^ל.

אבות הטומאה המטמאים באהל

כזית מן המת או רוב מנין או רוב בנין עצמות או רביעית דם כמפורש בריש אהלות (ועיי"ש עוד כמה גוונים).

אבות הטומאה המטמאים בביאה אל הבית

המצורע מטמא בביאה וחלוק הוא מטומאת אוהל המת בכמה חילוקים: א. דרק היכא שהטהור והטמא נמצאים באותו אהל ולא כשהאחד מאהיל על השני. ב. שצריך שהטמא והטהור יכנסו לבית דרך פניהם ולא דרך אחוריהם^כ, והני מילי כשנכנס רוב גופן אבל אם נכנס כל גופן גם כשנכנסו דרך אחוריהם מטמאים ונטמאים^כ. ג. צריך שהמצורע יעמוד או ישב בבית ולא שילך. ד. מחיצה בגובה י"ט ורחבה ד' אמות מפסקת בין הטמא לטהור.

ה. כלי חרס מכוסה מציל על הטהרה שבתוכו אף שאינו מוקף צמיד פתיל. ו. הבגדים שעל הטהור

מצורע בימי ספורו אינו מטמא משכב ומושב אלא מגע בלבד ולא לטמאות כלים שעליו. יט

בגד או חוטי שתי או חוטי ערב המנוגעים וכן אבן המנוגעת לדעת כמה ראשונים מטמאים משכב ומושב לעשותו רק ראשון לטומאה^כ, שיטת הראב"ד שבגד ואבן המנוגעת לא עושים משכב ומושב כלל, שיטת הרמב"ם שבגד המנוגע מטמא משכב ומושב לעשותו אב הטומאה ואבן המנוגעת אינה עושה משכב ומושב כלל. כא

ז. בועל נדה מטמא במגע ובמשא^כ. ונחלקו הראשונים אם מטמא אדם לטמא בגדים בחיבורים או לא^כ. וכן נחלקו האם מטמא בהיסט^כ. משכבו ומושבו ומרכבו של בועל נדה אין דינו כמו"מ של נדה שהוא אב הטומאה אלא דינו רק ראשון לטומאה, ומטמא את משכבו תחת אבן מסמא^כ. ומעינותיו טמאים^כ וכן מטמא את עליונו^כ.

יט כלים פ"א מ"א

כ ריטב"א בשם ר"ת נדה לה ותוס' הרא"ש נדה נד: ותוס' הרשב"א בשם ר"י והיראים מ' רעז והסמ"ג עשה רלט רמ

כא טומ"צ פ"ג י"ג. פט"ז ה"א

כב רמב"ם פ"ג ה"א ממו"מ. הר"ש והרא"ש כלים פ"א מ"ג. חזו"א כלים א,ו. וצ"ע ממשנה בזבין פ"ה מ"א ומתוספתא ידים א,ז שנראה שאינו מטמא במשא

כג ברש"י נדה לג. ד"ה מה וכן בריטב"א ובתוס' הרא"ש נ' שטמא וכ"מ ברמב"ם עמל"מ מו"מ פ"ג ה"א. וי"א שאינו מטמא הוא שיטת הר"ש והרא"ש כלים פ"א מ"ג. ותו' הרא"ש נדה לג בשם השר מקוצי. ועי' חזו"א כלים א,ו.

כד דעת הרמב"ם פ"ג ה"א ממו"מ שטמא בהיסט וכ"ה שיטת רש"י נדה לג. וכן בתוס' יומא ו. אך שיטת השר מקוצי הובא בתו' רא"ש נדה לג. וכן שיטת תוס' בנדה עא. והר"ש שאינו מטמא בהיסט.

כה ריטב"א שבת פב.

כו תוס' נדה לג ד"ה ותיפוק ותו' הרא"ש שם והר"ש טהרות ז,ה
כז חזו"א כלים א,ו ולכאורה זה תלוי אם מטמא בהיסט שדינו כנדה חוץ ממו"מ, או שאין דינו כנדה לכל דבר ואז לכל טומאה צריך ראייה.

כח תוספתא זבין פ"ה ה"ד.

כט הר"ש זבין פ"ה מ"א

ל זבין פ"ה מ"ט פרה פ"ח מ"ד.

לא שבועות יז.

לב פט"ז מטומאת צרעת הל' ה'.

קיצור דיני טומאה וטהרה

אבות הטומאות המטמאין בטומאת מת מדרבנן

א. רביעית דם שיצא חלק ממנה מחיים וחלק ממנה לאחר מיתה מטמא במגע במשא ובאהל^{לו}.

ב. שדה של ישראל שנחרש בה קבר ע"י בעל השדה, הנוגע או הנושא את העפר שתוך מאה אמה לקבר טמא שמא הסיט עצם כשעורה. ושורפין ע"ז תרומה וקדשים^{לו}. אבל אם מסופק אם חרש את מקום הקבר טהור דהו"ל ספק ספיקא^{לז}.

ג. שדה שנאבד בה קבר כל הנכנס לשם טמא מספק כאילו האהיל על גבי הקבר, ושורפין ע"ז תרו"ק^{לט} והחמירו חכמים שלא אומרים בזה ספ"ט ברה"ר ספיקו טהור כיון שהוא ספק קבוע לכל העולם ולא ספק הבא ע"י מקרה לאותו האיש.

ד. אדם או כלי שנכנס ראשו ורובו לאויר ארץ העמים נטמא מדרבנן ואין שורפין על זה תרו"ק^מ. ולד' תוס' מ"א צריך הזאת ג' וז', ולד' הר"מ מ"ב מספיק טבילה והערב שמש.

ה. עפר גוש הבא מארץ העמים מטמא במגע ובמשא וצריך הזאת ג' וז' ושורפין תרו"ק עליו^{מג}.

ו. מדורות העכו"ם - עכו"ם שדר בא"י מי יום הנכנס לשם ראשו ורובו דינו כנכנס לאויר ארץ העמים (ונטמא באויר) מ"ד, וי"א שמטמא רק במגע ובמשא^{מ"ה}. ובירושלמי (ספ"ק דפסחים) הביא מח' אם שורפין ע"ז תרומה או לא.

^{לו} רמב"ם אה"ט פ"ו ה"ו

^{לז} רמב"ם ט"מ פ"א ה"ב

^{לח} אהלות פ"ז מ"ג

^{לט} שם

^מ רמב"ם פ"א ה"ב מט"מ

^{מא} נזיר מד.

^{מב} פ"א ה"ב מט"מ

^{מג} טהרות פ"ד מ"ה.

^{מד} פ"א ה"ב מט"מ.

^{מה} רש"י פסחים ט. ד"ה מי לא.

נטמאים רק היכא שישב שם שיעור של כדי אכילת פרס.

אבות הטומאה המטמאים ע"י התעסקות

א. השוחט פרה אדומה, והמקבל הדם, והמזה את דמה, והשורפה, והמשליך את עץ הארז ושני התולעת והאזוב, והאוסף את אפרה.

ב. המתעסקים בשריפתם של פר ושעיר הנשרפים של יוה"כ ושל פר כהן משיח ושל פר העלם דבר של ציבור ושל שעיר הבא על חטא ע"ז של ציבור, כל אלו מטמאים משעת הולכתם לשריפה בבית הדשן עד שיעשו לאפר.

ג. המשלח את השעיר לעזאזל ביוה"כ.

כל אלו דינם דבשעת ההתעסקות עצמה מטמאים בגדים שנוגע בהם, ולאחר שפירשו דינם כראשון לטומאה שאינן מטמאים בגדים.

אבות הטומאה המטמאים

אדם וכלים מדרבנן

אבות הטומאה המטמאין במגע ובמשא מדרבנן

א. עבודה זרה ומשמשי ע"ז מטמאין במגע כזית מהן^{לב}.

ב. תקרובת עבודה זרה ויין נסך מטמאים במגע ובמשא בכזית^{לד}.

ג. הנכנס ראשו ורובו לבית ע"ז לדעת הרמב"ם טמא^{לה} ולדעת הר"ש אינו טמא (זבין פ"ה מ"א).

^{לב} שבת פ"ב רמב"ם פ"ו ה"ב-ה מאה"ט.

^{לד} חולין יג.

^{לה} פ"ו ה"ו מאב"ט

קיצור דיני טומאה וטהרה

ג. זב זבה נדה יולדת ומצורע שמתו מטמאים כבתייהם משכב ומושב וכן את מה שנמצא עליהם ואת הנושא אותם ואפי' ע"ג אבן מסמא, וטומאה זו עד שנימוק הבשר.²²

ד. יולדת שהוציא העובר את ידו או רגלו טמאה מדרבנן שבועיים כולדת ספק נקיבה ואין לה ימי טוהר.²³ ואין שורפין עליה תרו"ק.²⁴

ה. הרואה דם מטמאה למפרע מעת לעת או עד הבדיקה שבתוך מע"ל. ומטמא מו"מ והיסט כנדה. וכן אשה שיש לה וסת וראתה אחר כמה ימים משעת וסתה טמאה למפרע משעת וסתה וטומאה זו רק לתרומה וקדשים שתולין ואין שורפין תרו"ק.²⁵ ואילו לחולין ולבעלה טהורה למפרע.

ו. כלי שאבד ומצאו ברה"י הרי"ז טמא מדרס וטמא מת. וכן אם אבד ברה"ר ומצאו ברה"ר ועבר עליו מקצת לילה הרי"ז טמא מדרס וטמא מת מגזירת חכמים שמא נטמא בזב או במת.²⁶

ז. רוק הנמצא ברה"ר או הנמצא בירושלים בכל השנה באמצע הדרך או הנמצא בירושלים בצדדים בשעת הרגל גזרו עליו טומאת מעיינות הזב שמא של זב הן.²⁷

ח. בגדי ע"ה טמאין מדרס לאוכלי חולין בטהרה. בגדי אוכלי חולין בטהרה טמאין מדרס לאוכלי מע"ש. בגדי אוכלי מע"ש טמאין מדרס לאוכלי תרומה. בגדי אוכלי תרומה טמאין מדרס לאוכלי קודש. בגדי אוכלי קודש טמאין מדרס לחטאת. כל אלו דינם כאב הטומאה מדרבנן ומטמאים אוכלין

ז. הנכנס לארבע אמות של מת או של קבר נטמא, ואם יש שם מחיצות י' טפחים סביביו אינו מטמא אלא בדי' טפחים סביביו.²⁸ וצ"ע אם שורפין תרו"ק.

ח. גוי שמל ונתגיר צריך הזאת ג' וז' מדרבנן.²⁹ ובפשטות נ' דשורפין עליו תרו"ק כל שלא היזו עליו מדדימוהו למת.

ט. עור אדם מת המעובד מטמא כמת עצמו.³⁰ ובפשטות משמע ששורפין עליו תרו"ק.

י. הנוגע בעובר מת במעי אשה טמא כנוגע במת גזירה שמא יוציא העובר את ראשו,³¹ ועל האשה עצמה לא גזרו. וצ"ע אם שורפין ע"ז תרו"ק.

אבות הטומאות המטמאין בטומאת זב מדרבנן

א. גוי מבן ט' בזכר ומבת ג' בנקיבה דינם כזב ומטמאים במגע במשא בהסיט במו"מ ובמעיינות ואין שורפין עליו תרו"ק.³² והקילו חכמים שש"ז של גוי אינה מטמאה וכן דם יבש של נכרית אינו מטמא.

ב. עם הארץ מטמא במגע ובמשא ולא בהסיט ולענין מו"מ ומעיינות נחלקו הראשונים י"א שמטמא במעיינות ואינו מטמא במו"מ וי"א שמטמא גם במעיינות וגם במו"מ וי"א שדינו כנושא את המדרס (שמא ישבה עליהן אשתו נדה) ואינו מטמא במו"מ ובמעיינות. ושורפין עליו תרו"ק.³³

²⁰ סוטה מב. רמ' הל' אבל פ"ג הי"ג, יר"ד סי' שעא, ה.

²¹ פסחים ט. ד"ה מי לא.

²² מ"ה חולין קכב. נדה נה.

²³ מט חולין עא.

²⁴ ע"ז לו: לז.

²⁵ נדה לב. רמב"ם פ"ב ה"י ממטמאי מו"מ.

²⁶ נדה פ"ב מ"ה.

²⁷ רמב"ם פ"ו ה"ד ממור"מ.

²⁸ נדה כח. ורשב"א שם.

²⁹ פ"ג ה"ט ממור"מ. ועי' ש"ך קצד, יא.

³⁰ פ"ג ה"ט ממור"מ.

³¹ נדה פ"ח מ"ג ובר"ש, תוספתא טהרות פ"ט מ"ה

³² ומדאו' אינם טמאים כיון שהוא ספ"ט ברה"ר.

קיצור דיני טומאה וטהרה

ו. הנטמא באהל של המצורע דינו ראשון לטומאה לאחר שפירש משם ודינו שאין מטמא אדם וכלים אלא אוכלים ומשקים ורק ע"י מגע.

הטמאים בדרגת ראשון לטומאה מדרבנן

ודינם שאין מטמאים אדם וכלים אלא אוכלין ומשקין ורק ע"י מגע.

א. משקה שנגע בראשון או בשני או בידיים טמאות או בשלישי לתרומה או ברביעי לקודש נעשה ראשון לטומאה ומטמא גם חולין.^ס

ב. הפיגול והנותר. ומטמאים את הידים בכביצה.^{סד}

ג. המהרהר ומצא בשרו חס טמא לתרומה דאמריו דמסתמא ראה בהרגשה.^{סה}

ד. המטיל מים וראה מים לבנים ונמשכין. או שראה באמצע או בסוף מים חלוקים או עכורין טמא לתרומה^{סז}, ודינו כראשון משום נוגע בשי"ז.

ה. בעל קרי חולה וזקן שטבל ואח"כ הטיל מים טמא לתרומה דחיישינן שמא פלט שי"ז.^{סז}

ו. סתם יינם מטמא אוכלים ומשקים וכלים ברביעית ואף לחולין.^{סח}

ז. הטובל בלי כוונה למעשר או לתרומה או לקודש או לחטאת אסור במה שלא כיוון עליו בשעת טבילתו. ודווקא באכילה אסור ולא בנגיעה^{סט}.

ח. הנוטל ידיו או הטבילן בלא כוונה למעשר או לתרומה או לקודש או לחטאת הרי זה אסור במה

ומשקין ואף כלים דאל"כ לא היו נקראים בשם מדרס.

ט. האוכל חולין בטהרה נחלקו הרמב"ם והר"ש האם פוסל את התרומה במגעו, לדעת הר"ש פוסל ולדעת הרמב"ם אינו פוסל. והא דאינו נטמא מדין נושא את המדרס י"ל דלגבי גופו לא גזרו טומאה על הבגדים. אמנם לענין לאכול תרומה גם לפי הרמב"ם אינו אוכל והטעם י"ל דהוא מדין הסיח הדעת שפוסלו מאכילת תרומה ודו"ק^ט

הטמאים בדרגת ראשון לטומאה מדאורייתא

ודינם שאינן מטמאים אדם וכלים אלא אוכלין ומשקין ורק ע"י מגע.^{סא}

א. אדם שנגע או שנשא אב הטומאה המטמא במגע או במשא, או שניסט ע"י אב הטומאה המטמא בהיסט ופירש ממטמאיו דינו כראשון לטומאה.

ב. כלי ואוכל ומשקה שנגעו באדם או בכלי שהיו אב הטומאה (כגון שנגע בכלי שנגע במת שדינו אה"ט והכלי השלישי דינו ראשון או כלי שנגע במשכב הזב דינו ראשון לטומאה).

ג. בעל קרי ומשמשת ופולטת שי"ז והנוגע בשי"ז טמאין מדאורייתא ודינם ראשון לטומאה^{סב}.

ד. האוכל נבלת עוץ טהור לאחר שבלע דינו ראשון לטומאה.

ה. המתעסקים בפרה אדומה ופר ושעיר של יו"כ ופר העלם דבר לאחר שגמרו התעסקותם דינם ראשון לטומאה.

^{סג} זבין פ"ה מ"ב
^{סד} רמב"ם אה"ט פ"ח מ"ג
^{סה} שם פ"ה ה"ה
^{סו} שם ה"ו, ט"ו
^{סז} שם ה"ז, ה"טו
^{סח} רמב"ם אה"ט פ"ו ה"ח מסכת ע"ז דף לא.
^{סט} רמב"ם אה"ט פ"ג ה"ב.

^ט רמב"ם פ"ג מאה"ט ה"א-ב. חזו"א טהרות ס"י סק"א וסק"ד

^ס רמב"ם פ"ז ה"ב מאה"ט
^{סא} רמב"ם פ"ח ה"א מאה"ט
^{סב} רמב"ם פ"ה ה"טו מאה"ט

קיצור דיני טומאה וטהרה

וההוכחה שהוא שני מדאסור רק בתרומה ולא במע"ש). ודווקא באכילה אסור ולא בנגיעה^{עט}.

ה. כלי שנטמא במשקה ראשון (ולא שני, ער"ש טהרות פ"ב מ"ג), ודינו שאם נגעו המשקין בתוכו כולו טמא לתרומה, ואם נגעו המשקין באחוריו רק אחוריו טמאים, בד"א לתרומה אבל לקודש כולו טמא^פ.

אם המשקה קיבל טומאה מידיים או משאר טומאה שאין עיקרה דאורייתא לדעת הרמב"ם אותו המשקה אינו מטמא כלים ולדעת הראב"ד גם בכה"ג מטמא כלים^{פא}.

ו. כתבי הקודש, ודווקא כשכתובים אשורית על הספר ובדיו^{פב}.

ז. ידים שנגעו בכתבי הקודש^{פג}.

ח. המכניס ידיו לבית המנוגע וכן ידיים שנגעו באדם שטמא בגדים בחיבורין כגון הנושא את הנבילה^{פד}.

ט. ידים שנגעו בראשון לטומאה כגון: אדם, כלי, אוכלין, ומשקין^{פה}.

י. סתם ידים אע"פ שלא ידע שנגעו בטומאה אלא שלא שמרן ממגע בראשון לטומאה^{פי}.

יא. ידו הטהורה שנגעה בידו הטמאה^{פז}.

יב. האוכל כביצה ומחצה אוכל טמא ראשון או שני בכדי אכילת פרס, או השותה רביעית משקין טמאין בכדי אכילת פרס^{פח}.

שלא כיוון עליו בשעת נטילתו^י. ודווקא באכילה אסור ולא בנגיעה^{יא}.

הטמאים בדרגת שני לטומאה מדאורייתא

משקה ואוכל שנגעו באדם או בכלי שהם ראשון לטומאה נעשו שני לטומאה, ואינן מטמאים אחרים מדאורייתא אפילו כשהם ראשון לטומאה וכ"ש כשהם שני לטומאה, אבל מדרבנן אוכל ראשון מטמא אוכל או משקה, ומשקה שנטמא לעולם הוא ראשון מדרבנן ומטמא אוכל ומשקה וכלים^{יב}.

הטמאים בדרגת שני לטומאה מדרבנן

א. משהו משקה טמא שנגע באוכל או במשקה דינם שני לטומאה^{יג}.

ב. כביצה אוכל ראשון שנגע באוכל י"א שבתרומה וקדשים טמא מדאורייתא^{יד}, וי"א שטמא מדרבנן^{יה}.

ג. אוכל טהור פחות מכביצה שנגע בטומאה י"א שטמא מדאורייתא^{יז}, וי"א שטמא מדרבנן^{יח}.

ד. מי שהסיח דעתו מלאכול תרומה אע"פ שידע שלא נטמא אינו יכול לאכול תרומה עד שיטבול וא"צ הערב שמש ואם הסיח דעתו משמירת גופו טעון טבילה והערב שמש ואם הסיח דעתו גם מטומאת מת צריך גם הזאת שלישי ושביעי. וכמו"כ מי שהסיח דעתו מאוכלי תרומה נפסלו גם הם בהיסח הדעת^{יט}.

^{עט} מקד"ד ל"ט סק"ג חז"א טהרות ס"י סק"ד.

^פ אה"ט פ"ז ה"ג.
^{פא} אה"ט פ"ז ה"ב.
^{פב} אה"ט פ"ט ה"ה.
^{פג} שם.
^{פד} אה"ט פ"ח ה"ב.
^{פה} אה"ט פ"ח ה"א.
^{פי} אה"ט פ"ח ה"ב.
^{פז} אה"ט פ"ח ה"ז.
^{פח} אה"ט פ"ח ה"י-א.

^ע שם.

^{עא} תול"ט חגיגה פ"ב מ"ו חז"א פרה סי' ה' סק"י.
^{עב} אה"ט פ"א ה"ב. ופ"י ה"ט ה"י.
^{עג} אה"ט פ"ז ה"א רמב"ן ורשב"א שבת י"ד.
^{עד} תוספות פסחים י"ט. ורשב"א חולין לה.
^{עה} אה"ט פ"ז ה"א ופ"י ה"ט.
^{עו} רש"י פסחים לד.
^{עז} ר"ת שבת צא. רמב"ן חולין לד. ועוד.
^{עח} רמב"ם אה"ט י"ג ה"ג.

קיצור דיני טומאה וטהרה

ג. האוכל שלישי שבתרומה אסור לו לאכול תרומה, וכן אסור לאכול חולין שנעשו על טהרת תרומה וכן אסור לו לאכול מתבשיל שנתערב שם תרומה בכזית בכדי אכילת פרס^{צח} ומותר לו ליגע בתרומה.

ד. ידו טהורה שנגעה בידו הטמאה^{צט}.

ה. שני לטומאה שנגע בתרומה לדעת הרמב"ם דהוא שלישי מדרבנן^ק.

הטמאים בדרגת רביעי לטומאה מדאורייתא

אוכל או משקה שלישי שנגעו באוכל קודש הוי רביעי לטומאה לדעת תוס' והרשב"א^{צד} הוי שלישי, אלא שיש ספק במה מדובר או באופן שנגע אוכל באוכל ואז הוי הטעם משום דקי"ל אוכל מטמא אוכל בתרומה וקדשים או שמדובר באופן שמשקה נגע באוכל ואז הוי הטעם משום דקי"ל דמשקה מטמא אוכל מדאו', אך אין שני הדינים מוכרחים אלא רק אחד מהם מוכרח שהוא דאו'.^{קב}

הטמאים בדרגת רביעי לטומאה מדרבנן

א. האוכל רביעי שבקודש הרי"ז רביעי לטומאה ואסור לאכול את הקודש ומותר לו ליגע בקודש וכן אסור לו לאכול מתבשיל שיש שם קודש אפ"י שאין בתבשיל כזית בכא"פ^{קג}.

ב. שלישי לטומאה שנגע באוכל קדוש לדעת הרמב"ם הוי רביעי לטומאה דרבנן^{קד}.

יג. אוכל פחות מכביצה שנגע בטומאה י"א שטמא מדאורייתא וי"א שטמא מדרבנן^ט.

יד. הבא ראשו ורובו במים שאובין^ז.

טו. טהור שנפלו מלמעלה על ראשו ועל רובו הסמוך לראשו שלשה לוגין מים שאובין^{צא}.

הטמאים בדרגת שלישי לטומאה מדאורייתא

א. טבול יום שנגע בתרומה בין באוכל בין במשקה דינם שלישי שפסול לתרומה ואינו מטמא אחרים^ב.

ב. אוכל או משקה שני שנגעו באוכל תרומה לדעת תוס' ומהרשב"א^{צד} הוי שלישי, אלא שיש ספק במה מדובר או באופן שנגע אוכל באוכל ואז הוי הטעם משום דקי"ל אוכל מטמא אוכל בתרומה וקדשים או שמדובר באופן שמשקה נגע באוכל ואז הוי הטעם משום דקי"ל דמשקה מטמא אוכל מדאו', אך אין שני הדינים מוכרחים אלא רק אחד מהם מוכרח שהוא דאו'.^{קב}

הטמאים בדרגת שלישי לטומאה מדרבנן

א. אוכל קודש שנגע באחורי כלים שנטמאו במשקין, הכלי שני והאוכל שלישי. ודווקא לקודש אמרי' דאחורי כלי מטמא אוכל אבל לתרומה אינו מטמא אוכלין אלא משקין בלבד^{צב} ואינם נשרפים^{צג}.

ב. בשר תאווה עשאוהו שלישי^{צד}.

^ט שבת צא. תוספות רמב"ן וריטב"א.

^ז זבין פ"ה מ"ב.

^{צא} שם.

^ב אה"ט פ"י ה"י ופי"א ה"ג.

^{צב} פסחים י"ט

^{צד} חולין לה.

^{צה} טהרות פ"ח מ"ז.

^{צו} בכורות ל"ח.

^{צז} אה"ט פ"א ה"ה.

^{צח} אה"ט פ"א ה"א.

^{צט} שם פ"ב ה"ב.

^ק אה"ט פ"י ה"ט.

^{קא} תוספות פסחים י"ט. רשב"א חולין לה.

^{קב} אה"ט פ"י ה"ט

^{קג} אה"ט פ"א ה"י.

^{קד} שם פ"י ה"ט.

קיצור דיני טומאה וטהרה

יא. אוכלין קודש יבשים שלא הוכשרו לקבל טומאה אסור לאוכלן בידים טמאות כיון שחיבת הקדש מכשרתן לקבל טומאה ואפי' לאכול ע"י קיסם אסור.

יב. נגעה ידו הטמאה בידו הטהורה או ביד חבירו הטהורה נטמאו ודינם כשלישי.

יג. אם היו משקין על גבי ידו הטמאה נטמאת ידו הטהורה אפילו לא נגעה במשקין.

יד. מי שהיה אונן או מחוסר כיפורים הרי זה אסור באכילת קודש עד שיטבול כיון שהסיח דעתו ושמא נטמא.^{קי}

ג. טבול יום ומחוסר כיפורים שנגעו במשקה קודש או באוכל קודש לדעת הרמב"ם ורש"י (חולין קכח) הוי רביעי מדרבנן ולדעת תוס' (סוטה כט) משמע דהוא דאורייתא^{קה}.

המעלות שיש בקודש יותר מתרומה

א. נטמא ידיו נטמא כל גופו וצריך טבילה לקדש אבל לתרומה סגי בנט"י.

ב. כלי שנטמאו אחוריו במשקין נטמא כולו לקודש וכן לחולין שנעשו על טהרת הקודש אבל לא לתרומה.

ג. אסור להטביל כלי בתוך כלי לקודש ולחולין שנעשו עטה"ק. ואם טבל לא עלתה לו טבילה אלא"כ היה הכלי החיצון ג"כ טמא.

ד. אסור לישא מדרס וקודש כאחד וכן חולין שנעשו עטה"ק אסור לישא עם מדרס. ואם עבר ונשא הרי הקודש טהור הואיל ולא נגע במדרס.

ה. בגדי אוכלי תרומה הרי הן טמאין מדרס לקודש ולחולין שנעשו עטה"ק.

ו. כלי שיכול להתפרק צריך לפרקו לפני הטבילה לקודש ולחולין שנעשו עטה"ק.

ז. כלים הנגמרים בטהרה ע"י חבר אעפ"כ צריכים טבילה לקודש ולחולין שנעשו עטה"ק אך אינן צריכין הערב שמש.

ח. הכלי מצרף מה שבתוכו לקודש שאם נטמא אוכל אחד נטמא כל האוכלין שבכלי.

ט. הרביעי לקודש אם היה אוכל הרי זה פסול ולתרומה טהור.

י. השלישי שבתרומה שנגע במשקה קודש עשאו ראשון.

^{קי} רוב ההלכות מהרמב"ם אה"ט פ"ב

^{קה} שם פ"י ה"י.

קיצור דיני טומאה וטהרה

פרק ב' טומאת מגע משא היסט ועליונו

טומאת משא

א. המטמאים במשא הם: נבילה, ומי חטאת שיש בהם כדי הזיה, הזב וחבריו, ומעינות הזב ומשכבו, ובוכל נדה ומצורע.^{ק"ב}

ב. אדם הנושא את הנבילה או את שאר המטמאים במשא, בשעת משאו דינו כאב הטומאה ואם נגע באוכלין עושה אותן ראשון לטומאה וכן מטמא כלים בשעת משאו, ולאחר שפירש דינו ראשון לטומאה.^{ק"ג}

ג. טומאת משא הוא רק באופן שהטהור נושא נושא את הטמא ולא להיפך.^{ק"ד}

ד. טומאת משא שייך רק כשאדם נושא את הטמא ולא כשכלי או אוכל נושאים את הטמא וכגון שהיו הכלי והאוכל בכף מאזניים והטמא בכף השניה והכריעו הם את הטמא.^{ק"ה}

ה. בהגדרת טומאת משא מצאנו שלש שיטות: שיטת הרמב"ם^{ק"ו} שאע"פ שלא הזיז ממקומו ולא הגביה את הטומאה אלא בא אדם אחר והניח לו על ראשו את הטומאה אע"פ שהיה אבן מפסיק בינו לטומאה מ"מ נטמא מדין טומאת משא.

שיטת הר"ש שדווקא אם הזיז את הטומאה נקרא טומאת משא.^{ק"ז}

טומאת מגע

א. כל הטמאים מטמאים במגע (האבות והתולדות מדאורייתא ומדרבנן).^{ק"ז}

ב. כשיש חציצה כל דהו בין הטהור לטמא במקום המגע אינו נטמא.^{ק"ח}

ג. נגיעה במקום בית הסתרים של הטהור ושל הטמא אינה מטמאת ואינו נטמאת^{ק"ט} ובית הסתרים נקרא בית השחי או חלל הפה וכה"ג.

ד. הנוגע בדבר המחובר לגופו של הטמא או שנגע הטהור ע"י דבר המחובר לגופו כגון ע"י שיער וצפרניים גם זה נקרא מגע וטמא.^{ק"י}

ה. אויר כלי חרס נחשב כמגע בין לענין לקבל טומאה להכלי חרס אף שלא נגע בדפנותיו ובין לענין לטמאות אוכלין ומשקין הנמצאים באויר הכלי ולא נגעו בדפנותיו.

ו. הנוגע באב הטומאה נהיה ראשון לטומאה.

ז. כל אבות הטומאה שמטמאים במגע ובמשא בין מדאורייתא ובין מדרבנן, אדם הנוגע בהם מטמא בגדים וכלים בשעת מגעו חוץ מנבילה ומרכב הזב ומי חטאת שיש בהם כדי הזיה.^{ק"יא}

^{ק"ב} ריש מסכת כלים.

^{ק"ג} כלים פ"א. זבין פ"ה מ"א.

^{ק"ד} שבת פג: שאז נקרא היסט ודיניו מבוארים במקומו.

^{ק"ה} זבים פ"ד מ"ו.

^{ק"ו} רמב"ם הל' טומאת מת פ"א ה"ו. וכ"פ כל האחרונים ד'

הרמב"ם.

^{ק"ז} כלים א, ג. זבין ה, ג. וכ"ה שיטת הרא"ש בזבים שם וכ"ה

שיטת רש"י בחולין כ: ד"ה מלק.

^{ק"ז} ולד הטומאה מטמא רק במגע ובאבות הטומאות יש כמה דרגות.

^{ק"ח} זבין פ"ה מ"ה.

^{ק"ט} נדה מג. רש"י ותוס'.

^{ק"י} רמב"ם פ"א ה"ג מטומאת מת.

^{ק"יא} שהם מטמאים בחיבורים רק בשעת משאם ולא בשעת מגעם

רמב"ם הל' אה"ט פ"ו ה"ב.

קיצור דיני טומאה וטהרה

יב. זב וטהור שנשא יחד דבר שמשאו כבד נטמא הטהור דשמא מתוך כובד המשא נשען עליו הזב ונטמא במשא או שנשען הוא על הזב ונטמא ע"י היסט הזב קל.

יג. ואם נשאו דבר שמשאו קל טמאין מדרבנן ורק לתרומה

יד. זב וטהור שעמדו או ישבו יחד על דבר המתנדנד נטמא הטהור דשמא נשען עליו הטמא ונטמא במשא שני דינים הנ"ל נוהגים בכל המטמאים במשא ולא רק בזב. קלא

טומאת היסט

א. המטמאים בהיסט הם זב זבה נדה ויולדת קלב ובוועל נדה קלב. קלד.

ב. הגדרת טומאת היסט היא שהטמא נושא את הטהור. והיינו ע"י שמזיזו ממקומו קלה אפילו במשהו קלו או ע"י שמונח עליו אף בלא שמזיזו וכגון שיש ביניהם אבן גדולה והטהור יושב עליה וזה נקרא טומאת "אבן מסמא" קלו.

שיטת התוס' שדווקא באופן שנרגש כובד הטמא על הטהור. קיח

ו. בטומאת משא של זב התחדש שגם כשנישא הזב תחת אבן מסמא נטמא הנושא. ועל כן בזה גם לפי הרי"ש א"צ שיזיז את הזב. וכן לפי תוס' א"צ שיהיה כובד הזב נרגש על הנושא אותו, אמנם גם שם צריך שאם ילך הנושא משם תרד האבן דאלי"כ חשוב הנושא את האבן והזב כמסייע שאין בו ממש ולא נטמא. קיט

ז. אם הזיז הנבילה תחת אבן מסמא טמא לכו"ע קכ.

ח. טומאת משא היא גם באופן שנושא את הטמא ע"י קנה המונח בבית הסתרים של הנושא. קכא

ט. אם נושא ע"י כחו כגון ע"י רוח פיו קכב או זריקת אבן קכג אי"ז נקרא משא. קכד

י. אם היה חפץ מונח ע"ג הארץ והרים את מקצתו נחלקו האחרונים אם נטמא קכח ובנושא מקצת מהזב טמא לכו"ע. קכו

יא. שנים שנשאו את הנבילה כאחד טמאים, בין כשזה אי"ז וזה אי"ז קכז, ובין כשזה יכול וזה יכול קכח. ובזה יכול וזה אינו יכול חשוב האינו יכול כמסייע וטהור. קכט

קל זבין פ"ג מ"א, ר"ש והגר"א ותוס' נדה ז. ד"ה וכולן ורמב"ם מו"מ פ"ח ה"ט. ושיטת רש"י בנדה שם ורע"ב כאן דטמא רק מדרבנן לתרומה.

קלא זבין פ"ג מ"ב רמב"ם מו"מ פ"ח ה"ז קלב רמב"ם מו"מ פ"ח ה"ב.

קלג נדה לג: ד"ה מה ותוס' יומה ו: ד"ה שטמא

קלד מהשמטת הרמב"ם פ"י ה"א מטומ"צ נראה שמצורע שאינו מטמא בהיסט וכן נראה משאר הראשונים. ובתוס' פסחים סז: ד"ה שכן כתב בשם הר"ר משה מפונטיז"א שמצורע מטמא בהיסט.

קלה ר"ש ורמב"ם זבים פ"ג מ"ג ותוס' רא"ש נדה לב: וחזו"א זבים סי' ד'

קלי פ"ד מ"ג ובר"ש. עירובן לה. וברש"י

קלז זבים פ"ה מ"ב. רמב"ם מו"מ פ"ו ה"ה, תוס' שבת פ"ב: וכ"ה לפ"ד הרמב"ן והרשב"א נדה לב: שטומאת עליונו והיסט דינם אחד ולפ"ז ממילא א"צ להזיז את הדבר הנטמא כשם שבעליונו פשיטא שא"צ להזיזו.

קיח תוס' נדה נה ד"ה אבן

קיט חזו"א זבין ג, טו וחזר בו ממה שנסתפק בזה בכלים ג, א

קכ חזו"א שם וכל מחלוקת הראשונים הר"ש תוס' והרמב"ם היתה רק היכא שלא הזיזה ממקומה.

קכא נדה מג.

קכב ברכות יט. מנפח בית הפרס.

קכג ב"ק י"ז: כל שבזב טהור עפרש"י.

קכד נדה נה. ד"ה אבן

קכה חידושי הגר"ח פ"ח ממטמאי מו"מ ה"ד כ' דאינו נטמא ובחזו"א זבים ד, כ' דנטמא מהא דהנוגע בצמר נבילה טמא ועי' ר"ש פ"ה מ"ט.

קכו זבים פרק ה' מ"ד.

קכז תוספתא אהלות פ"ג ה"ד, מקד"ד סי' מ"ח.

קכח תשובות הרשב"א סי' כ"ח. ובחזו"א זבים ג, טו כתב שבזה יכול וזה יכול טהור וצ"ע.

קכט שו"ת חכם צבי סי' פ"ב. וחזו"א זבים ג, טו

קיצור דיני טומאה וטהרה

יא. הקיש הזב על גבי חפץ והוסט אפילו במקצתו טמא^{קמח}.

יב. הקיש על כלי שיש בו מ' סאה ונרעד ולא זו ממקומו לפי הר"ש טהור, ולפרש"י טמא. ובמחובר לקרקע או דבר גדול וחזק במקומו גם לפרש"י טהור^{קמט}.

יג. הקיש על חפץ והוסט ממקומו וגם החפץ שעליו הוסט נטמא גם החפץ שעליו^{קנב}.

יד. הקיש על קרקע ונרעדה וגם החפץ שעליה נרעד טהור^{קנא}.

טו. הקיש על חפץ והוסט ומה שעליו נרעד ילה"ס מה דין החפץ העליון^{קנב}.

טז. הקיש על כלי שיש בו מ' סאה ונרעד ומה שעליו הוסט להר"ש טמא, ולפרש"י טהור ובחפצים יותר קטנים גם לפרש"י טמא^{קנב}.

יז. הסיט הזב את מקצתו של האדם הטהור, נטמא הטהור^{קנד}.

יח. זב וטהור שהסיטו את האדם באופן שזה יכול וזה יכול, וכן באופן שהזב אינו יכול והטהור יכול לא נטמא האדם^{קנה}, ואם זה אינו יכול וזה אינו יכול נטמא האדם.

ג. מעיינות הזב אינן מטמאים בהיסט וכגון שהיו בכף מאזניים והכבידו מצד אחד ועי"ז עלה הטהור בצד השני^{קלח}.

ד. המשכב והמושב של הזב אינן מטמאין בהיסט^{קלט}, אבל טהור שהיה בכף מאזניים ומשכב בכף השני וירד הכף ובו המשכב והכריע את הטהור נטמא הטהור מדין נישא על גבי המשכב^{קמ}.

ה. המצורע אינו מטמא בהיסט^{קמא}.

ו. הנטמא מחמת היסט בשעת ההיסט דינו כאב הטומאה ומטמא אוכלין להיות ראשון לטומאה, ומטמא בגדים וכלים (חוץ מכלי חרס) שנוגע בהם בשעת ההיסט^{קמב} ולאחר שפירש דינו ראשון לטומאה.

ז. הנטמאים בהיסט הם אדם וכלים וכן כלי חרס המוקף צמיד פתיל^{קמג}.

ח. זב שהסיט את הטהור עי"י מקל שהיה בבית הסתרים של הזב - אינו מטמא אותו^{קמד}.

ט. אם הסיטו עי"י כובד גופו כגון בכף מאזניים או נדנדה גם זה נקרא היסט ונטמא^{קמה}.

י. אם הסיטו עי"י כחו כגון עי"י זריקת אבן^{קמו} או נשיפת רוח^{קמי} לא נקרא היסט וטהור.

קלח נדה נד:

קלט וכגון שטהור דחפו עם המשכב, וכמ"ש בתוספתא זבין ה, ד אין היסט אלא בדבר שיש בו רוח חיים.

קמ ור"ש ורא"ש זבין פ"ה מ"ד וחזו"א זבין סי' ד' ס"ק ו, ח. ומ"ש הגר"א בא"ר פ"ה א, ג, וביאור הגר"א על התוספתא זבין ה, ד, שמשכב אינו מטמא בהיסט אם היה בכף מאזניים והכריע את הטהור צ"ל בדוחק שלא נישא כל הזב על כף המאזניים אלא מקצתו וכגון ידו שאז אינו מטמא מדין משכב אלא מדין היסט בלבד ועי"ז כ' דמשכב אינו מטמא בהיסט.

קמא פסחים סז: ותוספתא הובא בא"ר זבין ה, ו

קמב פ"ו ה"ה ממ"מ ופ"ח ה"ב.

קמג חו"מ פ"ח ה"ג.

קמד נדה מג. רמב"ם אה"ט פ"ח ה"ה.

קמה ר"ש זבין פ"ד מ"ה.

קמו ב"ק יז:

קמי ברכות יט: מנפח בית הפרס

קמח עירובין לה. עפרש"י ועי' ר"ש זבים פ"ד מ"ג.

קמט להר"ש בזה מודו כ"ע דטהור, ולרש"י בזה נחלקו וקי"ל דטמא אבל בכחן יפה לא נחלקו וטהור לכו"ע, וצ"ל שגם ברעד יש כמה דרגות.

קי לר"ש בזה לכו"ע טמא. ולפרש"י כ' החזו"א שגם הוא מודה בזה וצ"ע דלכאו' זה ג"כ מקרי כח כחו שטהור לפרש"י.

קנא לר"ש טהור לכו"ע.

קנב חזו"א שם

קנג לר"ש בזה נחלקו וקי"ל דטמא. ולרש"י בזה לכו"ע טהור ובכחן רע בסתמא זה הוסט התחתון והוסט העליון ולכן בזה לכו"ע טמא ובכחן יפה בסתמא זה נרעד התחתון ולכן אף שהוסט העליון טהור. וקשה מאי שנא כחן יפה שלכו"ע טהור מתיבה מ' סאה שנחלקו בה וקי"ל דטמא וצ"ל שיש דרגות ברעידה ובכחן יפה יש רעידה פחותה.

קנד זבין פ"ה מ"ד מקצת טהור על הטמא טמא.

קנה מוכח מהחזו"א זבין ג, טו דמסייע אין בו ממש לא נחשב אפילו להסיט את מקצתו ולכן זה יכול וזה יכול טהור דגרע ממסייע. ודוק.

קיצור דיני טומאה וטהרה

ד. אוכלין ומשקין שמקצתן היה ע"ג הזב ומקצתן ע"ג דבר אחר, וכן זב וטהור שהיו בכף מאזניים ואוכלין ומשקין בכף השניה והכריעו הזב והטהור יש אומרים דטמא ויש שמסתפקים בזה קס"ב.

ה. יש אומרים שטומאת עליונו של זב היא דווקא בכלים שראויים לכך- י"מ שצריך שיהיו כלים הראויים להיות על גבי הזב, וי"מ שצריך שיהיו דווקא כלים הראויים למשכב ומושב קס"ג וי"א שטמא בכל גוונא קס"ד.

ו. י"א שטומאת עליונו היא רק באופן שהכלי מונח על גביו ממש ולא כשהוא על גבי האויר שבציודו וכגון כשזב וטהור בכף מאזניים וכלים בכף השניה והכריע הזב את הכלים דטהור ויש מטמאים קס"ה.

ז. זב וטהור שנשאו על גביהם אדם או כלי נטמאו האדם והכלי מדין עליונו של זב. קס"ו

יט. הסיט הזב מקצת מהכלי יש אומרים שטהור ויש אומרים שטמא. קנ"ו

כ. זב וטהור שהכבידו שניהם יחד בכף מאזניים ועי"ז התרומם הכף השניה שבה כלי טהור, י"א שנטמא הכלי וי"א שלא נטמא. קנ"ז

כא. הזב בכף מאזניים וכלים בכף השניה והכריע הזב את הכלים נטמאו הכלים מדין היסט הזב קנ"ח.

עליונו של זב

א. אדם שנישא ע"ג הזב וחביריו וי"א אף ע"ג מצורע וי"א אף ע"ג בועל נדה אע"פ שלא נגע בהם ולא הזיז אותם נטמא ודינו בשעה שהם עליו כאב הטומאה ומטמא אוכלין להיות ראשון וכן מטמא כלים ובגדים באותה שעה שנישאו עליו. קנ"ט

ב. מעיינות הזב אינם מטמאים את מה שעליהם. קס'

ג. הנטמאים בעליונו הם אדם וכלים ובגדים ואוכלין ומשקין קס"א.

להחזו"א טהור דמדין עליונו אין באוכלין, וגם מדין היסט א"א לטמא כיון שהסיט את מקצתו טהור, ואמנם גם לתוס' טהור בכה"ג לפי הצד שבעליונו צריך דווקא דברים שראויים להיות עליו, אך לפי תוס' רא"ש הנ"ל טמא כיון שעליונו נוהג באוכלין וכן לפי הרמב"ן והרשב"א טמא כיון שאין נפ"מ לדידהו בין היסט לעליונו א"כ נראה שבכול גוונא טמא.

קס"ב הרמב"ן ורשב"א ותוס' הרא"ש נדה לב: מטמאים משום עליונו, והתוס' ערובין כז. לפי הצד שכתבו שצריך להיות ראוי לעליונו- טהור (דמצד היסט אינו טמא כיון שזה רק מקצתו). ולדברי החזו"א שעליונו לא נוהג באוכלין ג"כ טהור ועי' בהערה הקודמת.

קס"ג והיינו אליבא דהתוס' שהצריך שיהיה ראוי לכך דהתוס' רא"ש עירובין כז. כתב דצריך שיהיה ראוי להיות עליו והריטב"א שם כתב שצריך להיות ראוי למשכב.

קס"ד שיטת הרמב"ן והרשב"א נדה לב: שאין חילוק לדינא בין היסט לעליונו וא"כ נראה שטמא בכל גוונא דאל"כ היה להם לומר שזהו הצריכותא של הפסוקים ולא להצריך צריכותות אחרות.

קס"ה הרשב"ם בתוס' נדה לא: והר"ש זבין ד,ו והרשב"א והריטב"א נדה לב: בשם אחרים וכו' מ בבאור הגר"א זבין פ"ד מ"ה מבואר דגם ע"י משכב שנמצא בכף מאזניים אפשר לטמא את מה שהורם בכף השניה מדין עליונו, ואילו התוס' נדה לא: והתוס' רא"ש והריטב"א נדה לב. כ' שלא נטמא הכלי מדין עליונו (כיון שאינו על גביו ממש אלא בציודו), ומדין היסט ג"כ א"א לטמא כיון שלא נשאו הזב לבדו אלא יחד עם הטהור, ואע"ג דמייירי באופן שזה אינו יכול וזה אינו יכול ובעלמא הדין שזה מתיחס אליו, מ"מ בהיסט יש גזיה"כ שצריך שיהיה נישא עליו לבדו וכמ"ש איזהו משא שהוא ככולו הוי אומר זה הסיטו.

קס"ו והיינו אף לשיטת התוס' והריטב"א ערובין כז. שבהיסט צריך הזב להסיט לבדו את כל הכלי מ"מ באופן שהם עליו מטמאים מדין עליונו

קנ"י התוס' וריטב"א ערובין כ"ז מטהרים. ואילו לראב"ד בתו"כ פרשת מצורע פרשתא ד' פ"ו אות יד וכו' לפי"ד הרמב"ן והרשב"א נדה לב: שלדבריהם אין נפ"מ בין היסט לעליונו א"כ נראה שבכל גוונא טמא.

קנ"י רשב"א נדה לב. וריטב"א ערובין כז. בדעת התוס' בערובין הנ"ל ואע"פ שגם במשכב הזב שצריך שנישא רובו עליו מ"מ היכא שזב וטהור יהיו על המשכב באופן שזה אינו יכול וזה אינו יכול נחשב כמשכב הזב (זבין ד,א עריבה) ומאי שנא הכא, וצ"ל שכאן יש גזיה"כ מיוחדת שצריך לישא את כל הכלי וכמ"ש איזהו מגע שהוא ככולו הוי אומר זה הסיטו ולזה לא סגי אפילו זה א"י וזה א"י.

קנ"י דבזה כו"ע מודים שטמא מדין היסט וכל פלוגתת הראשונים היתה אם טמא גם מדין עליונו ונפ"מ באופן שא"א לטמאות מצד היסט כגון כשהכריע הזב יחד עם הטהור את הכלים בכף המאזניים.

קנ"ט זבים פ"ה מ"ו תוס' רא"ש נדה לב. ועירובין כז. פסקי רשב"ן בנדה ובחזו"א כלים א, ז נסתפק אי מצורע מטמא בהיסט ובבועל נדה הכריע שטמא בהיסט.

קס' תוס' נדה נ"ה

קס"א ברמב"ם מ"מ פ"ו ה"ה, ובפיה"מ זבים פ"ד מ"ו ובגר"א שם, ובתוס' רא"ש נדה לב: שעליונו מטמא אדם ואוכלין. ובחזו"א זבים ס' ד' סק"ז כתב שאינו נוהג באדם ואוכלין וכלי חרס (אף להצד בתוס' שעליונו אי"צ להיות ראוי לכך) וצ"ע מכל הנ"ל, ואמנם באדם אין נפ"מ דגם להחזו"א טמא משום היסט וזהו מ"ש מקצת טהור על הטמא טמא, אך בהיסט מקצת האוכל

קיצור דיני טומאה וטהרה

צירוף שני סוגי טומאות

א. מגע, משא, ואהל אין מצטרפים זה לזה אם בכל אחד מהם היה חצי זית. קעו

ב. אמנם אם האהיל על המת בפחות מטפח הנקרא טומאה רצוצה דינו כמגע לענין צירוף עם מגע, וכן לענין שאינו מצטרף עם אהל של יותר מטפח קעז. וי"א שאם ידו כנגד המת אפילו ביותר מטפח ג"כ נחשב כמגע ומצטרף עם המגע ואין מצטרף עם אהל המת שלא כנגד המת, והרמב"ם פסק כדעה הראשונה. קעח

ג. דין צירוף שני חצאי זתים לטומאת מגע או לטומאת משא הוא לא רק באותה נבילה אלא אף בשני חצאי כזית הבאים משני נבילות מצטרפים כיון ששניהם באותה דרגת טומאה, אבל שני חצאי זית הבאים משני דרגות של טומאה כגון נבילה ומת (שמות מטמא גם באהל ונבילה אינה מטמאה באוהל) אע"פ ששווים בשיעורים מ"מ אין מצטרפים לטמא אפי' בטומאת מגע. קעט

ד. ובאופן שאינן שוים בשיעורים אינן מצטרפים לטמא אפי' בשיעור הגדול וכגון: נבילה ושרץ לטומאת מגע, כיון שנבילה מטמאה בכזית ושרץ מטמא בכעדשה. וכן בשר המת אינו מצטרף עם רקב המת אע"פ ששניהם מטמאים באהל ומטמאים טומאת שבעה כיון ששיעורם חלוק שבשר המת מטמא בכזית ורקב ממת מטמא במלא תרוד. קפ

ה. גם בטומאת אוכלין יש דין צירוף לטומאה ששני מיני אוכלין שיש בכל אחד מהם חצי כביצה מצטרפים לטמא אוכל אחר. ושם אפי' שאחד מהם ראשון לטומאה והאחר שני לטומאה מצטרפים

ח. בטומאת עליונו גם אם ישא מקצת מהבגד ג"כ נטמא. קסא

ט. לדעת הרמב"ם עליונו של זב טמא רק מדרבנן ונעשה ראשון לטומאה קסב.

י. עשרה מצעות זע"ז כולם טמאים מדין עליונו של זב. קסט

יא. ילה"ס האם עליונו מטמא גם תחת אבן מסמא קע

צירוף שני כזיתים למגע ומשא

א. אין נטמאים במגע ובמשא אלא א"כ נוגע או נושא כזית, ובשרץ שיעורו בכעדשה.

ב. נגע בכחצי זית וחזר ונגע בכחצי זית אין הנגיעות מצטרפות. קעא

ג. נגע בבת אחת בשני חצאי זתים נפרדים נטמא. קעב

ד. אין חילוק בכל זה בין אב הטומאה לראשון לטומאה. קעג

ה. הנושא ב' חצאי זתים נפרדים של נבילה נחלקו תנאים (אהלות ג,א) ונחלקו הראשונים להלכה. דעת הרמב"ן (חולין קכ"ד) דמצטרפים שני חצאי זתים. ודעת הרמב"ם דאין מצטרפים קעז אלא א"כ היו ב' החצאי זית בקיסם אחד ודבוקים זב"ז - דלענין זה קיי"ל שחיבורי אדם חיבור. אמנם לענין טומאת מת במשא ואהל ומגע גם לדי' הרמב"ם מצטרפים ב' החצאי זתים. קעה

קסז תוס' והריטב"א ערובין כז. דאל"כ כל עליונו יטמא מדין היסט.

קסח רמב"ם מו"מ פ"ו ה"ג. וכ"כ רה"ג פרה פ"י מ"א והרא"ם ויקרא טו,י קסט רמב"ן נדה לב:

קע בחז"א כלים א,ז נסתפק בזה.

קעא רמב"ן חולין קכד.

קעב רמב"ם פ"ד ה"ד מטומאת מת.

קעג טהרות א, ה. תוס' זבחים לא. ד"ה נפלו.

קעד אה"ט פ"א ה"ב.

קעה פ"ד היד מטו"מ.

קעו אהלות פ"ג מ"א.

קעז חולין קכה

קעח פ"ד ה"ד מטו"מ.

קעט מעילה יז. טו:

קפ שם יז: טהרות פ"א מ"ה

קיצור דיני טומאה וטהרה

ו. כל שאינו ראוי לטומאת מגע אין מטמא במשא^{קפח}.
ומה"ט עצם סתומה שיש בתוכה כזית מח שאינה
מטמאה במגע הוא הדין דאינה מטמאה במשא,
אלא"כ נקובה כמלא מחט שאז אפשר לה להטמא
במגע.

ז. אמנם לענין טומאת אהל המת מטמאה אע"פ
שאינה ראויה למגע.^{קפט}

ח. ולגבי טומאת היסט הזב כשאינו ראוי למגע נחלקו
הראשונים. לפי"ד רש"י ותוס' אינו מטמא בהיסט
עד שיהיה ראוי לנגיעת בשר הזב (שיוכל להכניס
בשרו לתוכה) ולפי ר"ח ורמב"ן מטמא בהיסט^{קצא} בכל
גווני.

שניהם לטמא את התרומה ולעשותה שלישי, וכן שני
ושלישי מצטרפים לעשות רביעי.^{קפא}

יד ושומר

א. אין מטמא בנבילה ושרץ אלא הבשר ולא העור
והעצמות והגידיים והקרניים והטלפיים והשערות.

ב. והיינו כשאין מחוברים לבשר, אבל בזמן שהם
מחוברים לנבילה או לשרץ הרי אלו מטמאים. ויש
מהם שמטמאים מדין "יד" וכגון הנוגע בעצם או
בקרניים שעל ידם אפשר להחזיק את הבשר. ויש
מהם שמטמאים מדין "שומר" וכגון הנוגע בעור או
בעצם שיש בו מוח, ובשיער, וטלפיים, ובחלב בהמה
טהורה שכל אלו נחשבים "שומר" לבשר.^{קפב}

ג. דין יד ושומר שייך בטומאת מגע ומשא^{קפג} ואוהל^{קפד}
ובתנאי שמחוברים לבשר וכגון הנושא צמר הנבילה.
וכן בטומאת מת וכגון עצם שיש עליה כזית בשר בצד
אחד דהצד השני חשוב יד, וכן עצם שיש בתכה כזית
מח בצד אחד - הצד השני נקרא שומר, וכן עור שיער
צפרנים נקרא שומר ושיניים נקרא יד.

ד. יד ושומר אינם מצטרפים להשלים לשיעור כזית
המטמא כיון שאין טומאתם מצד עצמם.^{קפה} אמנם
לענין טומאת אוכלין רק היד אינה מצטרפת לשיעור
אבל השומר מצטרף לשיעור.^{קפי}

ה. אין השומר מטמא אלא כשאפשר לנגוע בבשר
שבתוכה^{קפז}. ומשו"ה עצם סתומה של נבילה שיש בה
כזית מח אינה מטמאת בנגיעה בה אלא"כ נקובה
כמלא מחט שע"ז אפשר לנגוע בבשר שבתוכה.

קפא שם יז: טהרות פ"א מ"ה
קפב אה"ט פ"א ה"ז
קפג שם פ"ו ה"ג
קפד טומאת מת פ"א ה"ג
קפה חולין קיז:
קפי עוקצין פ"א מ"א.
קפז חולין קכו:

קפח חולין קכה.
קפט שם
קצ ב"ק כה: ד"ה פכין
קצא ר"ח שם ורמב"ן נדה ה: ד"ה ומה.

קיצור דיני טומאה וטהרה

פרק ג'

טומאת משכב ומושב

משכב ומושב

מי מטמא במשכב ומושב

א. הזב והזבה והנדה והיולדת מטמאים במושב ומשכב אע"פ שלא נגעו בהם, אבל שאר כל הטמאים אינם מטמאים אלא במגע או משאקצ"ב.

ב. אחד זבה קטנה דהיינו שומרת יום כנגד יום ואחד זבה גדולה וכן זבה מחמת אונס וכן זב בעל שתי ראיות או שלש כולם מטמאים במשכב ומושב קצ"ג.

ג. אשה שילדה הרי היא טמאה טומאת לידה, ילדה זכר טמאה שבעת ימים ואם ילדה נקבה טמאה ארבעה עשר יום ואחר שנגמרו ימי טומאתה שהם ליל שמיני לזכר וליל ט"ו לנקבה טובלת היולדת לטהרתה, וכל זמן שלא טבלה אפילו עברו ימים הרבה הרי היא טמאה קצ"ד.

ד. הבועל נדה או זבה או יולדת מטמא משכב ומושב אע"פ שלא נגע בהם, אך טומאתם קלה שאינם נעשים אב הטומאה אלא ראשון לטומאה ואינם מטמאים אדם וכלים אלא אוכלים ומשקים קצ"ה.

ה. המצורע י"א שמטמא משכב ומושב כמו זב קצ"ו, וי"א שאינו מטמא משכב אלא לטמא אוכלין ומשקים כמו בועל נדה קצ"ז.

ו. כל המטמאים משכב ומושב שספרו ימי טהרתם ואחר כך טבלו אע"פ שצריכים הערב שמש אינם מטמאים משכב ומושב קצ"ח.

אופן טומאת המשכב ומושב

ז. הזב או היולדת מטמאים את המשכב והמושב בחמשה דרכים, עומד, יושב, שוכב, נתלה, נשען, והוא הנקרא טומאת מדרס קצ"ט.

ח. כיצד, כלי הראוי לישיבה כגון כסא, וכן כלי הראוי לשכיבה כמו מטה או הראוי לעמוד עליו כגון שטיח או מנעל, אם עמד או ישב או שכב עליו הרי הוא טמא ואפילו שכב על כלי הראוי לישיבה או ישב על הראוי לשכיבה בכל אופן טמא^י.

ט. ישב או שכב על אוכלים ומשקים הרי הם טהורים לפי שאינם עשויים לא למשכב ולא למושב, וכן אם ישב על שאר הכלים שאינם ראויים לישיבה או שכיבה אינם מטמאים^{יא}.

י. היו כמה משכבות זו על גבי זו ואפילו היו אלף משכבות ואבן על גביהם וישב הזב או היולדת מעליהם נטמאו כל המשכבות ונעשו אב הטומאה, לפיכך אם ישבו על מטה שהיו עליה כמה מצעות זה על זה נטמאו כולם וכן נטמאת המטה אפילו שלא נגעו בה^{יב}.

קצ"ב כלים פ"א מ"ג, רמב"ם הל' מטמאי משכב ומושב פ"א ה"א, ופ"ג ה"ב.

קצ"ג נדה ל"ו ב' מגילה ח' א', רמב"ם שם ה"ב.

קצ"ד נדה ל"ה ב' רמב"ם הל' מטמאי משכב ומושב פ"ה ה"א.

קצ"ה נדה ל"ג א', רמב"ם שם פ"ג ה"ב.

קצ"ו תוס' נדה נ"ד ב' ד"ה יכול, וכן דעת הר"ש בנגעים פ"ד מ"ב.

קצ"ז רמב"ם

קצ"ח רמב"ם הל' אבות הטומאות פ"י ה"ב.

קצ"ט זבים פ"ב מ"ד, רמב"ם הל' מטמאי מו"מ פ"ז מ"א.

י זבים פ"ב מ"ד, ועי' כלים פכ"ד מ"ד ומ"ב, רמב"ם שם פ"ו ה"א ופ"ז ה"א.

יא שבת נ"ט א', רמב"ם שם פ"ו ה"ו.

יב רמב"ם שם ה"ה.

קיצור דיני טומאה וטהרה

כולם טמאים שאין המטה יכולה לעמוד בשלש רגלים^{יח}.

טו. אם מדרס אחד יכול לישא בפני עצמו והשני אינו יכול, הראשון טמא והשני טהור לפי שהמסייע אין בו ממש, ואם כל מדרס יכול לישא בפני עצמו כולם טהורים שהמסייע אין בו ממש^{טז}.

טז. שכב על חמש ספסלים לארכן כולם טמאים לפי שכל אחד יכול לנשאו בפני עצמו, אבל שכב על חמשה ספסלים לרחבן טהורים, לפי שלא נישא רובו על אחד מהם, וי"א מפני שיכול כל אחד לנשאו בפני עצמו, אבל אם ישן עליהם טמאים שחוששים שמא נתהפך^{יז}.

טומאת המשכב

יז. משכב שישבו עליו זב או נדה או שאר המטמאים במשכב הרי הוא נעשה אב הטומאה ואם נגעו בו אדם או כלים וכל שכן אוכלין ומשקין נטמאו, וכן אם נשא אדם את המשכב אע"פ שלא נגע בו הרי הוא טמא, וכן הבגדים שלבש בשעה שנגע או נשא המשכב הרי הם טמאים, אבל אחר שפירש ממגע או משא המשכב אינו מטמא בגדים^{יח}.

יח. נגע בכלים בשעת נגיעתו במשכב הרי הם טמאים חוץ מכלי חרס, וכן אם נגע באדם אינו טמא^{יט}.

יט. המשכב והמושב מטמאים את האדם בשבעה דרכים, אם נגע בהן או נשא אותם, וכן אם עמד עליהם או ישב עליהם, או שכב עליהם או נתלה עליהם כגון שהיו בכף מאזנים והטהור בכף שניה

יא. נתלה על המשכב טמא, כגון שהיה הזב בכף מאזנים והמשכבות בכף שניה והכריעו המשכבות את הכף ועיי"ז הוגבה הזב הרי הם טמאים כיון שנשאו הזב וכאילו נתלה עליהם, וי"א שאפילו לא הוגבה הזב יותר מהמשכבות אלא שמחמת כובד המשכבות הוגבה הכף שהזב בתוכה הרי אלו טמאים^{יב}.

יב. טמא וטהור שישבו יחד בספינה קטנה למרות שלא נגעו זה בזה בגדי הטהור טמאים מדרס משום שלפעמים מכריע כובד הטהור ובגדיו את הטמא^{יג}, וי"א שהטעם שחוששים שמא דרס הטמא על בגדי הטהור ולכן אין טומאתו אלא מספק^{יד}.

וכן אם ישבו טמא וטהור על ספסל רעוע שהיושבים עליו מטים אחד את השני לדעה הראשונה בגדי הטהור טמאים מדרס^{יז}.

יג. אין הטמא מטמא משכב עד שיהיה רובו עליו, ואפילו היה על מקצת המשכב, אבל אם היה מקצתו על המשכב טהור^{יח}.

ולפ"ז טמא ששכב על המטה נטמא הסדין והמזרן והמטה עצמה, אבל הכרית שמניח ראשו עליה אינה מטמאה משכב משום שאין רובו עליה, אלא נטמאת במגע או היסט הזב ונעשית ראשון בלבד.

ולענין השמיכה שמתכסה בה, אם אינה מכסה אלא מעליו אינה נעשית משכב אלא הרי היא עליונו של זב שהוא ראשון בלבד, אך אם בשעה ששוכב קצת השמיכה תחת גופו נטמאת טומאת משכב.

יד. היה הטמא על כמה מדרסות ואין כל מדרס יכול לישא אותו בפני עצמו כולם טמאים, כגון ששכב על מטה והיו ארבעה בגדים תחת ארבע רגלי המטה

^{יח} שבת צ"ג א', רמב"ם שם ה"ה.

^{יט} שם, רמב"ם שם ה"ו.

^{יז} זבים שם, שבת שם, רד"ה טמאים ותד"ה לארכן, רמב"ם שם פ"ז ה"ד.

^{יח} כלים פ"א מ"ג, רמב"ם הל' מטמאי משכב ומושב פ"ו ה"ב.

^{יח} תורת כהנים פ' מצורע פ' זבים פ"ב, רמב"ם שם ה"ב.

^{יב} זבים פ"ב מ"ד וברע"ב שם, ועיי' ר"ש פ"ד מ"ו, וחזו"א זבים ס"ג סק"א, רמב"ם שם פ"ח ה"ו.

^{יג} זבים פ"ג מ"א כפי' הר"ש.

^{יד} שם כפיהמ"ש להרמב"ם, וכ"ה ברמב"ם שם פ"ט ה"א.

^{יז} ר"ש ורא"ש שם ד"ה שהם מחגירים.

^{יז} זבים פ"ד מ"ד, רמב"ם שם פ"ז ה"ג.

קיצור דיני טומאה וטהרה

כו. קב שהקטע נסמך עליו מקבל טומאה כיון שנשען עליו^{רכא}.

כז. מחצלת העשויה מקש מקבלת טומאת מדרס, והעשויה מקנים אינה מקבלת טומאה לפי שאינה נוחה לשכב עליה^{רכב}.

כח. מחצלת משאר מינים אם עשאה לשכיבה מקבלת טומאה, ואם עשאה לסכך בה אינה מקבלת טומאה, ואם עשאה סתם גדולה אינה מקבלת טומאה וקטנה מקבלת טומאה^{רכג}.

כט. כלי עץ הראוי לשיבה או לשכיבה שחברו לכותל עדיין הוא מקבל טומאת מדרס עד שיקבענו לכותל במסמרים ויבנה עליו^{רכד}, וי"א שכל שקבעו לעולם אפילו בלא מסמרים אינו מקבל טומאה^{רכה}.

ל. בגדים שלובשים אותם מקבלים טומאת מדרס כיון שפעמים יושבים עליהם, וכן בשעה ששוכב הם תחתיו^{רכו}.

לא. מטפחת של ראש י"א שאם רגילים לישב עליה מטמאת מדרס, וי"א שכיון שפעמים נשענים הראש עליה מטמאה מדרס^{רכז}. ולפי"ז בגדים שאין רגילות לשכב בהם כגון כובע, פאה וכדו' אינם מטמאים מדרס.

והכריעו המשכבות את הטהור, או שנשען עליהם אע"פ שלא נגע בהם^{ריג}.

כ. אין הטהור נטמא אלא אם היה רובו על המשכב, אבל ישב או שכב מקצתו על מדרס טמא ולא נגע בו הרי הוא טהור^{ריז}.

הכלים הנטמאים במשכב

כא. ישב על כלים הראויים לשיבה אך אינם עומדים לשיבה אלא לשאר תשמישים כגון קערה או וילון וכדומה הרי אלו טהורים שנאמר (ויקרא ט"ו ד') אשר ישב עליו המיוחד לשיבה ולא שאומרים לו עמוד ונעשה מלאכה בכלי זה^{ריט}.

כב. י"א שאם ישב על משכב שאינו שלו או על בגד שאינו שלו אינו מטמא שאע"פ שראוי לשיבה כיון שאינו ראוי לשיבת הטמא אינו מקבל טומאה^{ריט}, ויש חולקים^{ריז}.

כג. פשוטי כלי עץ המיוחדים ללכת עליהם כגון סולם, גשר או מדרגות מעץ אינם מקבלים טומאה^{ריח}.

כד. כלי אבנים שיחדם לשיבה אינם מקבלים טומאת מדרס, ולכן ספסלים של אבן גם אם אינם מחוברים לקרקע אינם מטמאים מדרס^{ריט}.

כה. מקל שהזקנים נשענים עליו אינו מקבל טומאה שאינו עשוי לסמוך עליו אלא לסייע^{ריז}, אבל מקל שנשענים עליו [הליכון] מטמא מדרס.

רכא שבת ס"ו א', רמב"ם שם ה"ט.
רכב כלים פ"ז מ"ז, רמב"ם שם ה"ג.

רכג סוכה כ' א', רמב"ם שם.
רכד כלים פ"כ מ"ה, רמב"ם שם פכ"ו ה"א.

רכה ע"י חזו"א סכ"ה סקכ"א.
ריז כלים פכ"ז מ"ו וע"י פי' הרא"ש שם, וחזו"א כלים ס"י ל"ב סק"ג, ושם ס"י ל' סקכ"ג ד"ה יש לעי', רמב"ם הל' כלים פכ"ג ה"ו.

ריט שם פכ"ד מט"ז, ע"י פיהמ"ש להרמב"ם שם.
ריח ע"י פי' הראב"ד לעדיות פ"ג מ"ד, ורש"י סנהדרין מ"ח א' ד"ה שהוא, וחזו"א כלים ס"י ל' סקכ"ג ד"ה יש לעי' בעור, רמב"ם שם פכ"ז ה"ט, וע"י כס"מ שם

ריג זבים פ"ב מ"ד, רמב"ם שם פ"ז ה"ב.
ריז זבים פ"ה מ"ה, רמב"ם שם פ"ז מ"ג.

ריט שבת שם, רמב"ם שם פ"ז ה"ח.
ריז ראב"ד בפ"י התו"כ פ' מצורע - זבים פ"ב ה"ו, וע"י לשון הרמב"ם הל' כלים פכ"ד ה"ז.

ריז תוס' ב"ק ס"ו ב' ד"ה דגזל.
ריח ע"י רמב"ן שבת פ"ג ב' לענין ספינה, ותוס' מנחות ל"א א' ד"ה שידה לענין סולם.

ריט תו"כ שם ה"ד, וע"י בפ"י הראב"ד שם.
ריז שבת ס"ו ב', רמב"ם שם פכ"ה ה"ז.

קיצור דיני טומאה וטהרה

שעיקרו לא נעשה בשביל ישיבה אלא בשביל העברה, ולפי זה גם אוטובוס ורכבת ומטוס אינם מטמאים מדרס, ואמנם אם נעשה עיקרו לישיבה ולא רק לעבור ממקום למקום מטמא מדרס^{לד}.

ז. אופניים וכדו' אם עשויות רק כדי לעבור ממקום למקום אינם מטמאים משום מדרס, אבל אם עשויים לירכב עליהם להנאה בלבד מטמאים מדרס^{לה}.

ח. ספסל תלוש שנמצא על מרכבה העשויה להעביר ממקום למקום מקבל טומאה^{לה}.

ט. ספינה המיוחדת להעביר בה סחורה ממקום למקום אינה מקבלת טומאה, אבל ספינה המיוחדת לישיבה י"א שמקבלת טומאת מדרס^{לה}, וי"א שספינה אינה מקבלת טומאת מדרס בכל אופן, בין היתה של חרס או של עץ, משום שהוקשה לים שהוא טהור^{לה}.

י. י"א שכלים המיועדים גם לישיבה וגם למשא אינם טמאים משום משכב ומושב אלא משום מרכב שהנוגע בו אינו מטמא בגדים שעליו^{לט}, אבל יש חולקים שכלי שאינו מיוחד לישיבה אינו מטמא משום מדרס כלל^{למ}.

יא. כלי הבא במידה דהיינו שיש בו ארבעים סאה י"א שמטמא מדרס^{למא}, וי"א שאינו מטמא מדרס^{למב}.

לב. עור שרגילים לישיב עליו או לשכב עליו כגון עורות שנותנים על המטה או עור שעשו ממנו שטיח מקבלים טומאת מדרס^{ריכט}.

כלי תחבורה

א. עגלה המוקפת שלשה מחיצות משלשה צדדים מטמאה טומאת מדרס כיון שראוי לשכב עליה, אבל אם אין לה מחיצות אלא מוליכים בה משאות אינה מטמאה מדרס אלא כשאר כלים מטמאים בשאר הטומאות, ועגלה המיוחדת להוליך בה אבנים שיש לה נקבים גדולים ואינה ראויה לקבל שום דבר קטן, הרי היא טהורה, אבל אם יש לה בית קיבול שיכול לקבל רימונים טמאה^{לה}.

ב. עגלה של קטן טמאה מדרס כיון שיושב בה הקטן^{לה}.

ג. י"א שעגלה שעושים לקטן להתלמד להלך על ידי שנשען עליה טמאה מדרס^{לה}.

ה. כסא גלגלים מטמא מדרס^{לה}.

ו. י"א שמרכבה העשויה להעביר אנשים ממקום למקום אינה מקבלת טומאת מדרס כיון שאינה עשויה לישיב שם אלא לעבור עליה, ואפילו קבע בה ספסל לצורך ישיבה אינה מטמאת משום מדרס כיון

^{לד} עי' תוס' מנחות ל"א ד"ה שידה בת"י ה"ב, ועי' חזו"א י"ד סי' ר"א סק"ח ד"ה ולענין טומאת מדרס, ומקד"ד סי' נ"ב ד"ה עוד כתבו התוס'.

^{לה} תוס' שם, חזו"א שם.

^{לז} חזו"א שם.

^{לט} שבת פ"ג ב', ועי' תוד"ה נלמדנה משק, ועי' פ"י שם.

^{למא} רמב"ם שם פ"ח ה"ט.

^{למב} עי' פי' הראב"ד לתו"כ פרשת מצורע זבים פ"ג ה"י.

^{ריכט} עי' תוס' שבת שם.

^{ריב} תוס' שבת מ"ד ב' ד"ה מוכני.

^{ריג} עי' ריטב"א ובחי' הר"ן שבת שם.

^{ריכט} שם פכ"ו מ"ה, רמב"ם שם פכ"ד ה"א, ועי' חזו"א שם ד"ה ונראה.

^{ריב} כלים פכ"ד מ"ב, ועי' פיהמ"ש להרמב"ם שם מ"א, שבת פ"ד א', רמב"ם הל' כלים פכ"ז ה"ג.

^{ריג} שבת ס"ו א', ועי' תד"ה עגלה, ועי' מגיני שלמה שם בדעת רש"י.

^{ריב} תוס' שם, רמב"ם שם פכ"ה ה"ט ז.

^{ריג} עי' שבת שם לענין קב הקטע שאם יש לו בית קיבול טמא.

קיצור דיני טומאה וטהרה

מרכב

מהו מרכב

א. זב או שאר המטמאים במשכב ומושב שרכב על כלי הראוי למרכב הרי הוא טמא שנאמר (ויקרא ט"ו ט') וכל המרכב אשר ירכב עליו הזב יטמא^{רמ"ג}.

ב. י"א שהמקום שיושב עליו בשעת הרכיבה כגון האוכף הרי הוא בכלל מושב, ולא נאמר מרכב אלא לענין העץ שתופס בו בשעת הרכיבה שאע"פ שאינו יושב עליו מ"מ מטמא משום מרכב^{רמ"ד}, וי"א שאף האוכף בכלל מרכב אלא שאם רגילים לרכב בפיסוק רגלים הוא הנקרא מרכב, ואם רגילים לרכב בלא פיסוק רגלים הרי הוא בכלל מושב שמטמא אדם לטמא בגדים^{רמ"ה}.

אופניים או אופנוע שהרכיבה בהם היא ע"י פיסוק הרגליים לדעה הראשונה מטמאים מדין מושב^{רמ"ו} ולחולקים מטמאים משום מרכב.

אופן טומאת המרכב

ג. הזב מטמא את המרכב בחמשה דרכים בחמשה דרכים, עומד, יושב, שוכב, נתלה, נשען, והוא הנקרא טומאת מרכב^{רמ"ז}.

איך נטמאים במרכב

ד. המרכב מטמא את האדם בשבעה דרכים במגע ובמשא, עומד, יושב, שוכב, נתלה או נשען עליהם כמו משכב ומושב^{רמ"ח}.

^{רמ"א} רמב"ם שם פ"ו ה"א.
^{רמ"ב} עירובין כ"ז א' רד"ה תפוס, ועי' פיר"ח שם, רמב"ם פיהמ"ש כלים פ"א מ"ג.
^{רמ"ג} ועי' ריטב"א שם בשם התוס'
^{רמ"ד} ימי אמנם יש לדון אם הכידון שתופסים בו בשעת הרכיבה טמא משום מרכב, או שהוא חלק מגוף האופניים הטמאים משום מושב.
^{רמ"ה} ימי זבים פ"ב מ"ד, רמב"ם שם פ"ו ה"א, ופ"ז ה"א.

ה. הנוגע במרכב הרי הוא טמא אבל אינו מטמא בגדים שעליו, ובוה חלוק מרכב ממשכב ומושב שהם מטמאים אדם לטמא בגדים במגע, והמרכב אינו מטמא בגדים במגע^{רמ"ט}.

ו. הנושא את המרכב טמא ומטמא בגדים שעליו וכלים שנוגע בהם שנאמר (שם פסוק י"ו) והנושא אותם יכבס בגדיו, ובוה אין חילוק בין מרכב למשכב^{ר"י}.

אבן מסמא

א. היה הזב על גבי הרבה מצעות זה על זה ואבן גדולה עליהם הרי כולם טמאים אפילו שלא נגע בהם, והוא הנקרא אבן מסמא, יש שפירשו שאע"פ שהאבן כבידה ואין כובדו של הזב ניכר על המצעות מחמת האבן, מכל מקום טמאים, ויש שפירשו שאע"פ שהאבן אינה מקבלת טומאה והרי היא מפסקת בינו למצעות מ"מ טמאה^{ר"א}.

ב. ישב הטהור על אותה האבן שעל המשכבות שישב עליה הזב הרי הוא טמא כמו יושב על המשכב שאע"פ שלא נטמאת האבן הרי הוא כמו שישב על המשכב עצמו ומטמא בגדים שעליו^{ר"ב}.

^{רמ"א} רמב"ם שם פ"ז ה"ב.
^{רמ"ב} ימי כלים פ"א מ"ג, רמב"ם שם פ"ו ה"ב.
^{ר"י} כלים שם, רמב"ם שם.
^{ר"א} כלים שם, ועי' רש"י נדה ס"ט ב' ד"ה כדכתיב, ורש"י שם נ"ה א' ד"ה אי, ועי' ר"ש כלים שם, רמב"ם שם פ"ו ה"ה.
^{ר"ב} רמב"ם שם פ"ז ה"ב.

קיצור דיני טומאה וטהרה

פרק ד' טומאת אוכלין

אוכל שאינו מקבל טומאה

ד. תבלינים שאינם נאכלים בפני עצמם אלא נותנים אותם במאכל בשביל לתת טעם או ריח או מראה אינם מקבלים טומאה, אבל תבלין הנאכל אף בפני עצמו כמו שום ובצל מקבלים טומאה^{יט}.

ה. הבשמים כגון קנמון וכיוצא בו אע"פ שנותנים אותם בתבשיל אינם מקבלים טומאה כיון שאינם נאכלים בפני עצמם^{יט}.

ו. י"א שתבלין שאינו נאכל בפני עצמו אבל מטבלים בו הפת ואוכלים אותו כך מקבל טומאה, ורק באופן שאינו נאכל אלא כשנותנים אותו בקדירה אינו מקבל טומאה^{יט}.

ז. י"א שתבלין אינו מקבל טומאה רק קודם שנתנו בקדירה, אבל אחר שנתנו בקדירה מקבל טומאה כל זמן שיש בו טעם^{יט}.

ח. מלח י"א שאינו מקבל טומאה^{יט} וי"א שמקבל טומאה^{יט}.

ט. תמרים וגרוגרות שנתנם בקדירה בשביל ליתן טעם מקבלים טומאה כיון שראויים לאכילה בפני עצמם,

טומאת אוכלים

טומאת אוכלים מה"ת ומדרבנן

א. האוכלים והמשקים מקבלים טומאה מן התורה, אבל אין אוכל מטמא אוכל אחר מן התורה, ולא משקים מטמאים אחרים מה"ת, וחכמים גזרו על אוכל שיטמא אוכל אחר, וגזרו על המשקים שיטמאו אוכלים או משקים או כלים שנגעו בהם^{יב}, וי"א שאוכל מטמא משקים מן התורה^{יב}.

אוכל המקבל טומאה

ב. כל אוכל המיוחד למאכל אדם כגון לחם ובשר ופירות וכיוצא בהם מקבלים טומאה אפילו אם לא חשב לאכלם, וכל אוכל שאינו מיוחד למאכל אדם אינו מקבל טומאה עד שיחשוב עליו לאכלו, ושניהם אינם מקבלים טומאה עד שיבואו עליהם מים או אחד משבעה משקים והוא הנקרא הכשר^{יג}.

ג. אוכל שלא באו עליו אחד משבעה משקים אע"פ שבאו עליו מי פירות אינו מקבל טומאה ואפילו נגע במת או בשאר הטומאות הרי הוא טהור^{יג}.

^{יט} עוקצין פ"ג מ"ה, ועי' ר"ש שם, ועי' תוס' יומא פ"א ב' ד"ה שהפלפלין, רמב"ם שם ה"ו.

^{יג} שם, ועי' פיהמ"ש להרמב"ם שם, רמב"ם שם.

^{יב} ר"ש שם, ותוס' יומא שם, ועי' דרך אמונה הל' תרומות פ"ב ס"ק ל"ב.

^{יט} חולין ק"כ א', מקד"ד טהרות סי' מ"ב סק"א ד"ה כתב הרמב"ם, ועי' מנחת ברוך סי' ל"ח ענף ב', ובדרך אמונה שם.

^{יג} עי' ר"ש עוקצין שם, ועי' תוס' ב"ב כ' א' ד"ה מלח ומל"מ שם ה"י.

^{יב} עי' אבן האזל פ"ה מאיסורי מזבח ה"א אות ז' בדעת הרמב"ם ועי' שם במילואים והשמטות שם מש"כ להגרשז"א.

^{יג} פסחים י"ד א', רמב"ם הל' שאר אבות הטומאות פ"ז ה"א. י"ד עי' רש"י פסחים י"ט א' ד"ה אלא, ומשנה אחרונה טהרות

פ"ד מ"ט, אמנם עי' צל"ח פסחים שם ומקד"ד סי' ל"ט.

^{יב} עוקצין פ"ג מ"א, רמב"ם הל' טומאת אוכלין פ"א ה"א.

^{יג} תרומות פ"א מ"ב, רמב"ם שם ה"ג.

קיצור דיני טומאה וטהרה

טז. העצמות והגידים וכן הקרניים והטלפיים בחלק הך שבהם הראוי לאכילה, והכנפיים והנוצה והצפרניים צריכים מחשבה לקבלת טומאה^{רע}.
יז. עור בהמה שהפשיטו ונשאר עליו מעט בשר אם חשב לאכלו מקבל טומאה, ואם לא חשב אינו מקבל טומאה^{רע}.

מחשבה

- א. אפילו חשב שיאכלנו אדם אחר ואפילו חשב להאכילו לבהמה נחשב מחשבה ומקבל טומאה^{רע}.
ב. י"א שרק מחשבת הבעלים מועילה שיקבל טומאה, אבל אם חשב עליו אחר שיהיה עומד לאכילה אינו מקבל טומאה^{רע}, וי"א שמועיל אף מחשבת אחרים אם מסורים בידם לאכלם, וכן באוכלים של הפקר מועיל מחשבה עליהם^{רע}.
ג. י"א שמחשבה לקבלת טומאה היא רק על ידי דיבור שאומר שיהיה עומד לאכילה^{רע}, וי"א שמועיל גם מחשבה בלבד^{רע}.
ד. חרש שוטה וקטן שחשבו על דבר להאכילו לאדם אינו מקבל טומאה לפי שאין להם מחשבה, אבל אם עשו מעשה כדי להאכילו לאדם מטמא לפי שיש להם מעשה^{רע}.

- ואם נפסדו מאכילת אדם שוב אין מקבלים טומאה^{רע}, וי"א עד שיפסלו מאכילת כלב^{רע}.
י. חרצנים שהם גרעיני הענבים והזגין שהם קליפות הענבים אע"פ שחשב עליהם לאכלם אינם מקבלים טומאה מפני שבטלה דעתו אצל כל אדם^{רע}.
יא. גרעיני זיתים וגרעיני תמרים אינם מקבלים טומאה, ואם כנסם לאכילה י"א שמקבלים טומאה^{רע} וי"א שאין מקבלים טומאה^{רע}.

אוכלים המקבלים טומאה ע"י מחשבה

- יב. אוכל שאינו מיוחד למאכל אדם אינו מקבל טומאה עד שיחשוב עליו שיהיה מאכל אדם, ואפילו הוא אסור באכילה ואינו ראוי אלא לנכרים נחשב אוכל^{רע}.
יג. אוכל שהוא מיוחד לאדם במקום אחד ואינו מיוחד לאדם במקומות אחרים, במקום שהוא מיוחד לאדם אין צריך מחשבה ובמקום שאינו מיוחד לאדם צריך מחשבה^{רע}.
יד. ירקות הגדילות בשדה ואין הדרך לזרעם בגינה צריכים מחשבה^{רע}.
טו. פטריות אינם צריכים מחשבה^{רע}, וי"א שצריכים מחשבה^{רע}.

רסג תוספתא עוקצין פ"ג ה"ח, והביאה הר"ש שם מ"ז, ועי' חסדי דוד שם, רמב"ם שם ה"ח.
רסד כן גירסת הכס"מ שם.
רסה תוספתא שם ה"ד, רמב"ם שם ה"א.
רסו תוספתא שם, ועי' ר"ש שם.
רסז עי' חזו"א עוקצין ס"ו סק"ה מש"כ ע"ז, רמב"ם שם פ"ה ה"ז.
רסח עוקצין פ"ג מ"א ובפיהמ"ש שם, רמב"ם הל' טומאת אוכלין פ"ג ה"א וה"ג.
רסט עוקצין שם מ"ב, רמב"ם שם ה"ב.
רע שם, רמב"ם שם ה"ג.
רעא שם, ועי' תוס' חדשים על המשניות שם.
רעב רמב"ם שם.

רעג חולין קי"ז ב', רמב"ם שם.
רעד חולין קכ"א א', רמב"ם שם.
רעה כריתות כ"א א', מקד"ד סי' מ"ב סק"ג.
רעו ס' משנה אחרונה עוקצין שם ואו"ש על הרמב"ם פ"א ה"ט.
רעז עי' חזון איש כלים סי' ל"א סק"א.
רעח תול"ט כלים פכ"ה מ"ט, ועי' תפא"י עוקצין פ"ג אות י"ט.
רעט עי' רע"ב ותו"ט עוקצין פ"ג מ"א.
רעפ טהרות פ"ח מ"ו, רמב"ם שם פ"ג ה"י.

קיצור דיני טומאה וטהרה

ז. דם בהמה היוצא מן המכה או שהקיז דם לבהמה אינו מכשירי^{פח}.

ח. דם היוצא מן האדם אם היה דרך מכה או לשתיה מכשיר ואם הוציאו לרפואה אינו מכשירי^{פט}.

ט. דם שחיטה של בהמה חיה ועופות הטמאים וכן דם השרץ אינם מכשירים^צ.

י. חלב בהמה שיצא לרצון האדם מכשיר, אבל חלב שיצא מאליו אינו מכשירי^{צא}.

יא. חלב האשה בין שיצא לרצונה או שיצא מאליו מכשירי^{צב}.

יב. משקה היוצא מן הענבים שלא לרצונו אינו מכשיר ולכן אם נתן ענבים לשקול אותם במאזנים ונטפו או נתן בסל ונטפו אינם מכשירים^{צג}.

שיעור הכשר לקבלת טומאה

יג. נגעה טיפת משקין במקצת פרי הוכשר לקבל טומאה^{צד}.

יד. היה מעט משקה טופח על גבי הפרי הוכשר, וי"א טופח על מנת להטפוח^{צה}.

טו. האוכל המקבל הכשר י"א ששיעורו בכביצה, וי"א ששיעורו בכל שהוא, וי"א שמן התורה רק בכביצה ומדרבנן אף פחות מכביצה^{צו}.

^{פח} מכשירין שם פ"ו מ"ה, ועי' ר"ש שם מ"ח, רמב"ם שם.
^{פט} שם מ"ח, שבת קמ"ד א', ועי' חז"א שם, רמב"ם שם.

^צ שם מ"ה, רמב"ם שם.

^{צא} שם מ"ח, רמב"ם שם ה"ד.

^{צב} שם, רמב"ם שם.

^{צג} שם פ"ה מ"א, רמב"ם שם ה"ד.

^{צד} תור"ד פסחים כ' א' ד"ה צריד, ועי' חולין ק"ח ב' ורד"ה ואין יד, רמב"ם הל' טומאת אוכלין פ"ה ה"ג.

^{צה} שבת י"ז א', פסחים כ' א', ועי' השגת הראב"ד שם פ"ג ה"א, אמנם עי' חזון נחום מכשירין פ"ד מ"ט.

^{צו} תוס' שבת צ"א א' ד"ה אי בשם הרב פור"ת, ספר הישר לר"ת חלק החידושים סי' ש"ד, ועי' מנח"ח מצוה ק"ס סק"ז בדעת הרמב"ם ובס' אביעזרי הל' טו"א פ"ד ה"א, ותוס' כריתות י"ג א' ד"ה כיון.

הכשר

א. כל האוכלים המקבלים טומאה, בין המיוחדים למאכל אדם ובין שאינם מיוחדים למאכל אדם חשב עליהם למאכל אינם מקבלים טומאה עד שיבואו עליהם מים או אחד משבעה משקים והוא הנקרא הכשרי^{פא}.

ב. שבעה משקים מכשירים את האוכל לקבל טומאה ואלו הם, המים והטל והשמן והיין והחלב והדם והדבש, ותולדותיהם כיוצא בהם, וכיון שנגעו באוכל הרי הוא מקבל טומאה אע"פ שחזר ויבשרי^{פב}.

ג. תולדות המים הם דמעות היוצאים מן העין ומשקים היוצאים מן האזן ומן האף ומהפה, ומי רגלים היוצאים מהאדם, אבל מי רגלים של בהמה אינם מכשירים^{פג}. אבל הזיעה והליחה אינם משקים ואינם מכשירים^{פד}.

ד. בא במים שאובים ואח"כ הזיע זיעתו טמאה, אבל אם נסתפג מהמים ואח"כ הזיע זיעתו טהורה^{פה}.

ה. זעת בתים בורות ומערות דהיינו הלחות הנמצאת בהם אינם מכשירים^{פז}.

ו. דם המכשיר הוא דם היוצא בשעת שחיטה של בהמה חיה ועוף הטהורים, אבל דם קילוח אינו מכשיר, יש מפרשים שדם קילוח הוא הדם היוצא בתחילת שחיטה קודם שמתה, ויש מפרשים שהוא דם הנפש היוצא בשעת שחיטה^{פז}.

^{פא} עוקצין פ"ג מ"א, רמב"ם הל' טומאת אוכלין פ"א ה"א.

^{פב} מכשירין פ"ו מ"ד, ב"מ כ"ב א' ורד"ה הרי, רמב"ם שם ה"ב.

^{פג} מכשירים פ"ו מ"ה, רמב"ם שם פ"י ה"ב.

^{פד} שם מ"ז, רמב"ם שם ה"ז.

^{פה} שם פ"ב מ"א, רמב"ם שם ה"ט.

^{פז} שם, רמב"ם שם ה"י.

^{פז} כריתות כ"ב א', רד"ה פרט לדם קילוח ותד"ה דם חללים, ועי' רש"י ותוס' חולין ל"ו א', רמב"ם שם ה"ג, ועי' חז"א מכשירין סי' ז' סק"ג.

קיצור דיני טומאה וטהרה

הפירות במים שבידיו ועל הפירות שהם תלושים לרצונו^ש.

כג. נתן פירותיו לתוך המים ברצונו כל זמן שהם במים שבקרקע אינם מוכשרים, אבל אם הוציאם הוכשרו במים שעליהם כיון שנתלשו המים ברצונו^ש.

רצון הבעלים

כד. י"א שאין הכשר מועיל אלא ברצון הבעלים, אבל אם הוכשרו הפירות ברצון מי שאינו בעליהם אינם מקבלים טומאה^ש, ומי"מ אין צריך בעלים ממש אלא אפילו שומר המוטל עליו תיקון האוכלים נחשב כבעלים^ש, וי"א שבכל אופן הוכשרו הפירות^ש.

מחשבה או דיבור

כה. י"א שרצון המועיל להכשר הפירות הוא רק ע"י דיבור שאמר שרוצה בנתינת המים, ומי"מ אם היתה מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו ג"כ מועיל^ש, וי"א שמועיל אפילו במחשבה^ש.

קבלת טומאה במחובר

א. כל האוכלים הגדלים מן הקרקע אינם מקבלים טומאה כל זמן שמחוברים עד שיתלשו, ואפילו הם מחוברים בשורש קטן שיכולים לחיות ממנו אינם מקבלים טומאה^ש.

רצון

זו. אין המשקים מכשירים את הפירות אלא אם כן באו עליהם ברצון שהיה נוח לו בהמצאות המים על הפירות, ואפילו אם באו עליהם שלא ברצונו וקודם שנגבו רצה בהם מכשירים, וכן אם מתחילה רצה בהם ואח"כ נמלך ואינו רוצה במים כבר הוכשרו הפירות ומקבלים טומאה^{רצו}.

יח. מים שחשב עליהם להשתמש בהם ואח"כ נפלו על הפירות שלא לרצונו י"א שהוכשרו הפירות כיון שמספיק שהיה רצון במים לבד, וי"א שלא הוכשרו כיון שצריך רצון גם בשעה שיתלשו המים מן הקרקע קודם שיבואו על הפירות וגם בשעה שיבואו על הפירות^{רצו}.

יט. מים כל זמן שהם בקרקע אינם מכשירים, ואם נתלשו מן הקרקע שלא לרצונו ואח"כ נפלו על הפירות לרצונו, י"א שהוכשרו הפירות כיון שמספיק שבאו על הפירות לרצונו, וי"א שלא הוכשרו כיון שצריכים גם רצון במים וגם בנתינתם על הפירות^{רצו}.
כ. גשמים שירדו על הפירות ובשעה שהיו המים על הפירות שמח בהם הוכשרו, אבל אם נודע לו רק אחר שנגבו הפירות לא הוכשרו^ש.

כא. פירות שהוכשרו שלא ברצונו אפילו אם הכשירם הבעלים מחמת אונס כגון שהטמינם במים מפני הגנבים אינם מוכשרים^ש.

כב. פירות שנפלו לתוך המים ופשט ידיו למים והוציאם לא הוכשרו כיון שהיה שלא לרצונו, אבל אם בשעה שהוציאם חשב גם להדיח ידיו הוכשרו

^ש שם פ"ד מ"ז, רמב"ם שם ה"י.

^ש שם מ"ו, רמב"ם שם ה"א.

^ש רמב"ם שם פ"א ה"ב, ופ"ב ה"א, ועיי' כס"מ שם.

^ש חזו"א מכשירין סי' א' סק"ב.

^ש ח"י הרשב"א חולין ל"א ב' ד"ה פירות.

^ש מכשירין שם במשנה אחרונה שם ד"ה שתחילתו, ועיי' רש"י

חולין י"ג א' ד"ה מדרבנן יש לו.

^ש שם בפירוש חזון נחום ד"ה והנה.

^ש עוקצין פ"ג מ"ז, חולין ק"ח ב', ועיי' רד"ה וכשם שאין, רמב"ם

הל' טומאת אוכלין פ"ב ה"א.

^{רצו} מכשירין פ"א מ"א, רמב"ם שם פ"ב ה"ב.

^{רצו} שם עיי' ר"ש ורא"ש, ועיי' רמב"ם שם ה"ב וה"ג, ובהשגות

הראב"ד שם, ועיי' ח"י הגר"ח על הרמב"ם שם פ"ב הל"ד.

^{רצו} רמב"ם שם ה"ג ובהשגות הראב"ד ה"ג, ועיי' ח"י הגר"ח שם.

^ש ב"מ כ"ב א', ועיי' ריטב"א שבת קמ"ד א', וחזו"א מכשירין ס"א

סק"ו.

^ש שם מ"ו, רמב"ם שם.

קיצור דיני טומאה וטהרה

ד. י"א שמשקים אין מקבלים טומאה אלא אם כן חשב עליהם, וי"א שמקבלים טומאה אף שלא לרצונו ש"י.

שיעור קבלת טומאה

ו. משקים מקבלים טומאה בכל שהן ומטמאים אחרים בכל שהן, ואפילו טיפת משקים טמאים שנגעה באוכלים או במשקים אחרים או בכלים נטמאו, וי"א שאין משקים מטמאים אחרים אלא אם יש בהם רביעית, וי"א שמן התורה מטמאים רק ברביעית ומדרבנן בכל שהוא ש"י.

האם מותר לאכול אוכל טמא

אע"פ שמותר לאכול אוכלין טמאין ולשתות משקין טמאים חסידים הראשונים היו אוכלין חולין בטהרה ונזהרין מן הטומאות כולן כל ימיהם והן הנקראים פרושים ודבר זה קדושה יתירה היא ודרך חסידות שיהיה נבדל אדם ופורש משאר העם ולא יגע בהם ולא יאכל וישתה עמהם. שהפרישות מביאה לידי טהרת הגוף ממעשים הרעים. וטהרת הגוף מביאה לידי קדושת הנפש מן הדעות הרעות. וקדושת הנפש גורמת להדמות בשכינה. שנאמר (ויקרא יא-מד) "והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני ש"י."

ב. עציץ נקוב הרי הנטוע בו כאילו נטוע בארץ ואינו מקבל טומאה, ושיעור הנקב הוא כדי שיצא בו שורש קטן ש"י, אבל עציץ שאינו נקוב הנטוע בו מקבל טומאה כמו בתלוש.

ג. נטע בעציץ שאינו נקוב ויצאו העלים חוץ לעציץ אינו מקבל טומאה, וי"א שהולכים אחר העיקר ומקבל טומאה כמו עציץ שאינו נקוב ש"י.

טומאת משקים

משקה שאינו מקבל טומאה

א. מי פירות אינם מקבלים טומאה חוץ מיין ושמן, וי"א שמי פירות שיצאו מעצמם אין מקבלים טומאה, אבל אם סחטם למשקה מקבלים טומאה ש"י, וטומאתם כטומאת אוכלין וצריכים הכשר, וי"א כטומאת משקים שא"צ הכשר ש"י.

ב. זיתים וענבים שלא הביאו שלישי אע"פ שהם עצמם מקבלים טומאה המשקה היוצא מהם טהור כמו שאר מי פירות ש"י.

משקים המקבלים טומאה

ג. שבעה משקים המכשירים את האוכל לקבל טומאה שהם המים והטל והשמן והיין והחלב והדם והדבש הרי הם מקבלים טומאה, ואינם צריכים הכשר ש"י.

ש"י עוקצים פ"ב מ"י, רמב"ם שם ה"ט וה"י.
ש"י שם מ"ט, רמב"ם שם ה"ט, ובהשגות הראב"ד שם, ועי' פי' חזון נחום על המשניות שם ובחי' הגר"ח על הש"ס סי' י"ג.
ש"י תרומות פ"א מ"ב, רמב"ם שם פ"א ה"ד ובהשגות הראב"ד שם.
ש"י עי' צ"ח פסחים י"ד אות פ"א, וחזו"א מכשירין ס"ז סק"ו ד"ה דעת הראב"ד, אמנם עי' חסדי דוד על התוספתא מכשירין פ"א ה"ז.
ש"י ירושלמי מעשרות פ"א ה"ג, רמב"ם שם ה"ה וה"ג.
ש"י מכשירין פ"ו מ"ד, פסחים י"ח ב', רמב"ם הל' טומאת אוכלין פ"א ה"ב.

ש"י ירושלמי תרומות פ"א ה"ב, ועי' פי' הרא"ש טהרות פ"י ה"ה ד"ה האוכל, ובתורה"א ש חולין ל"ג א', ובפי' אליהו רבה על מכשירין פ"א מ"א, רמב"ם שם פ"טו ה"א.
ש"י טהרות פ"ג מ"א, פסחים י"ז ב' רד"ה אבל לית בהו רביעית, ושם י"ד א' תד"ה דאיכא משקין, רמב"ם שם פ"ד ה"ב.
ש"י חגיגה י"א א', רמב"ם שם ה"ב.

קיצור דיני טומאה וטהרה

פרק ה' טומאות דרבנן

דרגת הטומאה

ז. נכרי שנגע בתרומה או בקדשים נטמאו ונפסלו מאכילה אבל אינם נשרפים כיון שטומאתם אינה מן התורה אלא מגזירת חכמים שכה, וי"א ששורפים על מגעם תרומה וקדשים, אבל הנטמא מהגוי אינו חייב על טומאת מקדש וקדשיו, שאם נכנס למקדש או אכל קדש אינו מביא קרבן שכו.

ח. יש מי שסובר שאם נגע נכרי עצמו בתרומה וקדשים הרי אלו נשרפים, אבל אם נטמאו מזובו או שאר מעיינות הזב אינם נשרפים שכו.

העברת הטומאה

ט. הנכרי שנגע באדם או בכלים או אוכלים ומשקים או נשא אותם או הסיטם הרי אלו טמאים, וכן מושבו ומשכבו מטמא מדרס שכו.

י. משקים היוצאים מן הנכרי כגון רוקו זובו ומימי רגליו הרי הם כמו מעיינות הזב שהם אב הטומאה ומטמאים במגע ובמשא שכו.

יא. שכבת זרעו של נכרי לא גזרו עליה והרי היא טהורה, לפי שעשו חכמים היכר בגזירתם כדי שידעו שטומאת הנכרי מדרבנן ולא ישרפו עליה תרומה וקדשים, ולדעת הסוברים ששורפים תרומה וקדשים

טומאת נכרים

איזה נכרים מטמאים

א. מן התורה נכרי אינו מטמא בזיבה ולא בקרי וכן הנכרית אינה מטמאה לא בנדה ולא בזיבה ולא ביולדת שנאמר (ויקרא ט"ו ב') דבר אל בני ישראל וגוי איש איש כי יהיה זב מבשרו וגוי, ודרשו בני ישראל מטמאים בזיבה ולא הגויים שיט.

ב. גזרו חכמים על כל הגויים בין זכרים ובין נקיבות שיהיו טמאים כמו זבים ואע"פ שלא ראו זיבה, כדי שלא יהיו ישראל מצויים אצלם שכו.

ג. גוי מבן תשע שנים ויום אחד מטמא בזיבה, אבל פחות מבן תשע שנים לא גזרו עליו, וכן קטנה פחות מבת שלש שאינה ראויה לביאה לא גזרו עליה שכו.

ד. י"א שקטן פחות מבן תשע שראה זוב, וכן קטנה פחות מבת ג' שראתה דם הרי אלו מטמאים בזיבה כישראל, ולא גזרו עליהם אלא כשלא ראו שכו.

ה. גר תושב הרי הוא בכלל הנכרים שגזרו עליהם שיהיו כזבים שכו.

ו. גר שמל ולא טבל י"א שרוקו טמא כנכרים, וי"א שטהור שכו.

שיט נדה ל"ד א', רמב"ם הל' מטמאי משכב ומושב פ"ב ה"י.
שכ שבת י"ז ב' ועי' רד"ה בזיבה, ושם פ"ג א', רמב"ם שם.
שכא ע"ז ל"ו ב', רמב"ם שם.
שכב חי' המאירי ע"ז ל"ו ב', ועי' חת"ס נדה מ"ט ב'.
שכג תוספתא זבים פ"ב ה"א והובא בר"ש זבים פ"ב מ"א.
שכד ע"ז נ"ז א' ב', עי' קרת מלך בדעת הרמב"ם שם, ועי' ביאור הגר"א י"ד סי' קכ"ד סק"ח.

שכה נדה ל"ד א', רמב"ם שם.
שכו עי' תוספתא זבים שם, ובתוהרא"ש והגהות הגר"א נדה שם.
שכז סמ"ג עשין ר"ח ובפי' הר"ש על התו"כ מצורע פרשת זבין פ"א ה"א.
שכח טהרות פ"ז מ"ו, שבת פ"ג א', נדה ס"ט ב', רמב"ם שם.
שכט נדה ל"ד א', רמב"ם שם.

קיצור דיני טומאה וטהרה

ג. וכן החשוד לעבור בקביעות על לאו שרוב ישראל נזהרים בו^{שלה}.

ד. אשתו של ע"ה הרי היא כמוהו, וכן בתו ועבדו הם בכלל ע"ה^{שלו}.

ה. קטן וקטנה בני ע"ה לא גזרו עליהם שיהיו כע"ה, אבל בגדיהם טמאים מדרס שמא ישבה עליהם אשתו של ע"ה כשהיא נדה^{שלו}.

ו. ע"ה הרי הוא בחזקתו עד שיקבל עליו דברי חבירות^{שלו}.

קבלת חבירות

ז. המקבל עליו דברי חבירות הרי הוא נאמן על הטהרות אע"פ שאינו ת"ח, ומה הן דברי חבירות, שיקבל עליו שיהיה נזהר בטומאות שלא יטמא בהם, ושלא יטמא הטהרות, ויזהר בנטילת ידים ובטהרת הידים, וכן שלא יקנה מע"ה דבר שהוכשר לקבל טומאה, ושלא יתארח אצל ע"ה, ולא יארח אצלו ע"ה כשהוא בבגדיו לפי שאינו יכול לזוהר מטומאת בגדי ע"ה^{שלו}.

ח. הבא לקבל עליו חבירות אם ראינוהו שנוהג בטהרה בצינעא בתוך ביתו מקבלים אותו מיד ואח"כ מלמדים אותו עסקי טומאה וטהרה, ומיד שקיבלוהו הוא נאמן על הטהרות לפי ששואל כל דבר שמסתפק בו, ואם לא ראינוהו שנוהג כן בתחילה מלמדים אותו ואח"כ מקבלים אותו^{שמ}.

שלה בכורות ל' א', רמב"ם שם ה"א, ועי' כס"מ שם פ"ב הט"ז, וחז"א שם.
שלו בכורות שם, רמב"ם שם פ"י ה"ו.
שלו חזון איש טהרות ס"ג סק"ג ד"ה אמנם, ועי' תפארת ישראל טהרות פ"י מ"ה בועז אות ד'.
שלה בכורות שם, רמב"ם שם ה"א.
שלו דמאי פ"ב מ"ג, רמב"ם שם.
שמ שם, ועי' מנחת ביכורים על התוספתא דמאי פ"ב ה"ט, רמב"ם שם ה"ב.

עשו היכר כדי שלא יביא קרבן על טומאת מקדש וקדשיו^{שלו}.

יב. דם הנכרית טמא בין דם נדה וזבה, ובין דם יולדת, והרי הוא כמעיינות הזבה שהם אב הטומאה ומטמאים במגע ובמשא^{שלו}.

יג. דם הנכרית מטמא לח ואינו מטמא יבש לפי שעשו חכמים היכר בגזירתם שידעו שטומאתם רק מדרבנן ולא ישרפו עליה תרומה וקדשים, ולדעת הסוברים ששורפים תרומה וקדשים עשו היכר כדי שלא יביא קרבן על טומאת מקדש וקדשיו^{שלו}.

טומאת עם הארץ

טומאת ע"ה

א. עם הארץ אע"פ ששומר תורה ומצוות גזרו עליו חכמים שיהיה בחזקת טמא ובגדיו טמאים מדרס, ומטמאים אוכלים ומשקים במגעם, ושורפים תרומה שנגעה בבגדיו, והטעם שגזרו עליו לא מפני שחושדים אותו שיאמר על טמא שהוא טהור, אלא שמפני מיעוט ידיעתו יחשוב על טמא שהוא טהור, וגם אינו נשמר מן הטומאות בכל פרטיהם^{שלו}.

איזהו עם הארץ

ב. עם הארץ הוא מי שאינו קורא ק"ש או אינו מניח תפילין או שאין לו ציצית בבגדו, או שאינו מגדל בניו לתלמוד תורה^{שלו}.

שלו שם, ועי' תוהרא"ש והגהות הגר"א, רמב"ם שם.
שלא נדה שם, רמב"ם שם.
שלב שם, רמב"ם שם.
שלו חגיגה י"ח ב', רמב"ם הל' מטמאי מו"מ פ"י ה"א, ועי' פיהמ"ש להרמב"ם כלים פ"י מ"א.
שלו ברכות מ"ז ב', סוטה כ"ב א', ועי' חז"א יו"ד סי' מ"ב סק"א.

קיצור דיני טומאה וטהרה

דרגת הטומאה

טז. עם הארץ הרי הוא כזב לכל דבריו ומטמא במגע ובמשא ובהיסט במשכב ובמושב שמה, וי"א שאינו מטמא אלא במגע וכן רוקו טמא, אבל אינו מטמא במשא ובהיסט ואינו עושה משכב כיון שהוא דבר שאין הציבור יכול לעמוד בו לא גזרו עליו שמיט.

יז. כלים שהיו ברשות עם הארץ חוששים בהם אף לטומאת מת שמא היה לו מת בביתו ונטמאו באהל המת או הכניס הכלים לאהל המת, וי"א שחוששים שנגעו בטמא מת, ולכן הלוקח כלים מע"ה הרי הם טמאים שבעת ימים וצריכים הזאה שלישי ושביעי ש"ג.

יח. הלוקח כלים מע"ה בירושלים טהורים שלא גזרו טומאה על כלים הנמצאים בירושלי ש"א, וי"א שטהורים רק מטומאת מת אבל לא מטומאת ע"ה וצריכים טבילה והערב שמש ש"ב.

יט. ע"ה שאמר על עצמו שהוא טהור מטומאת מת או שכלי זה טהור מטומאת מת נאמן ואינו צריך הזאה, אבל טמא משום טומאת ע"ה וצריך טבילה והערב שמש ש"ג.

כ. המפקיד כלים אצל ע"ה טמאים משום טומאת ע"ה ומשום טומאת מת, וצריכים הזאה שלישי ושביעי, ואם היה ע"ה מכיר את המפקיד ויודע שהוא אוכל תרומה אין הכלים צריכים הזאה לפי שהוא נזהר שלא יטמאו, אבל צריכים טבילה והערב שמש

ט. כשמקבלים אותו בתחילה מקבלים אותו רק לטהרת הידים ואח"כ לשאר כל הטהרות, ואם רצה לקבל רק טהרת הידים מקבלים אותו, ואם לא רצה לקבל טהרת הידים אע"פ שקבל עליו שאר הטהרות אין מקבלים אותו שמה.

י. אחר שקבל עליו חבירות כל שלושים יום חוששים לו עד שיהיה רגיל בטהרות, ואחר כך הוא טהור ובגדיו טהורים וכל מאכל ומשתה שנוגע בהם הם בחזקת טהרה כשאר כל החברים ש"ב.

יא. המקבל חבירות צריך לקבל בפני שלשה חברים, אבל בניו ואשתו ועבדיו ובני ביתו אינם צריכים לקבל בפני שלשה חברים לפי שהוא מלמד ומרגילם בדרך הטהרה ש"ג.

יב. חבר שמת הרי אשתו ובניו בחזקת חברים עד שיחשדו ש"ד.

חשוד

יג. חבר שהתארח אצל ע"ה ואכל אצלו הפסיד נאמנותו והרי הוא כע"ה שמה.

יד. חבר שנחשד על הטהרות כגון שמכר אוכלים טמאים בחזקת שהם טהורים אינו נאמן לעולם עד שיחזור בתשובה שלימה ש"ו.

טו. ע"ה שקבל עליו חבירות ואח"כ נחשד שעבר על אחד מן הדברים אינו חשוד אלא לאותו הדבר ולא על חמור ממנו ש"ז.

שמה רמב"ם הל' אבות הטומאות פ"ג ה"א, והל' מטמאי מר"מ פ"ב ה"א, ועי' תול"ט חגיגה פ"ב מ"ז בדעת הרמב"ם, אמנם בשיח יצחק חגיגה י"ט ב' ד"ה והנה נקט שדעת הרמב"ם כתוס' שפ"ט תוס' גיטין ס"א ב' ד"ה וליחוש, וחגיגה י"ט ב' ד"ה בגדי.

ש"נ טהרות פ"ח מ"ב, ועי' חגיגה כ"ב ב', רמב"ם הל' מטמאי מר"מ פ"א ה"ב, ועי' ר"ש טהרות פ"ז מ"ז ד"ה לאומני, וחז"א טהרות ס"ח סק"א.

שנא שקלים פ"ח מ"ב, רמב"ם שם.

שנב עי' חז"א טהרות ס"ח סק"ג.

שנג תוספתא טהרות פ"ט ה"ג לגירסת הגר"א שם, רמב"ם שם.

ש"מא שם, רמב"ם שם.

ש"מב שם, רמב"ם שם.

ש"מג שם, רמב"ם שם ה"ה.

ש"מד שם, רמב"ם שם.

ש"מה דמאי פ"ב מ"ב וברע"ב שם, חז"א דמאי ס"ה סק"ו ד"ה והא.

ש"מו רמב"ם שם ה"י.

ש"מז שם, רמב"ם שם ה"ט.

קיצור דיני טומאה וטהרה

היסח הדעת מטומאת מת

ד. מי שלא שמר עצמו מטומאת מת ולא ידע בוודאי שלא נטמא, הרי זה צריך להזות שלישי ושביעי שמא נטמא במת שסא.

ה. שמר עצמו מטומאת מת והסיח דעתו משמירת שאר הטומאות צריך טבילה והערב שמש שסב.

היסח הדעת בבגדים

ו. חבר שהיה לבוש בגדיו ועטוף בטלית ואמר שבלבו היה לשמור הבגד מטומאה והסיח דעתו מהטלית, הבגד בחזקת טהרה והטלית טמאה שמא נגע בה עם הארץ שסג.

ז. נתחלפו לו בגדי שבת בבגדי חול ולבשם נטמאו כיון שאין משמר בגדי חול כמו בגדי שבת שסד.

ח. נתחלפו לו בגדי חול בבגדי חול או של שבת בשל שבת ולבשם, וכ"ש אם רצה ליטול של שבת ונטל של חול הרי הם טהורים כיון שלא מיעט בשמירתם שסה.

ט. חבר שנפל ממנו סודר ואמר לחבירו תנה לי ונתנה לו גזרו עליו שיהיה בחזקת טמא שמא יתננו לו עם הארץ או שלא ישמרנו חבירו שאין אדם משמר בטהרה כלים של חבירו אם לא הודיעו שסומך עליו שסו.

י. חבר שהסיח דעתו משמירת בגדיו ולא שם לבו אם יטמאו הרי בגדיו כמו בגדי ע"ה שמטמאים מדרס וצריכים הערב שמש שסז.

מפני שחוששים שמא ישבה עליהם אשתו נדה שלא מדעתו כיון שאינם זהירים בטומאה שסז.

כא. נתן כלי לאומן ע"ה לתקנו י"א שדינו כמפקיד אצל ע"ה שחוששים אף לטומאת מת אלא אם כן מכירו שאוכל בתרומה, וי"א שאומן נוהר יותר על מגע טמא מת ואין חוששים בו אלא לטומאת ע"ה ואין צריך הזאה אלא הערב שמש בלבד שסה.

כב. המניח כלים בפני ע"ה ובקש ממנו שישמור לו כליו הרי אלו טמאים מדרס משום טומאת ע"ה אבל טהורים מטומאת מת, ואם הניחם על כתיפו טמאים אף טומאת מת וצריכים הזאה שלישי ושביעי שסז.

טומאת היסח הדעת

היסח הדעת לתרומה וקדש

א. מי שהיה טהור לתרומה ונוהר בטהרה אף לחולין והסיח דעתו מלאכול עוד תרומה גזרו עליו חכמים שיהיה טמא מחמת היסח הדעת ואסור לאכול תרומה או קדש עד שיטבול, והרי הוא טהור מיד ואינו צריך הערב שמש שסז.

ב. אע"פ שגזרו לענין אכילה מותר ליגע בתרומה ואינו פוסל אותה שסז, וי"א שפוסל התרומה שסז.

ג. אם לא הסיח דעתו משמירת גופו אבל לא היה בדעתו לאכול חוששים על ידיו שמא נגעו בדבר הפוסל אותם לפי שהידים עסקניות, ולכן נטמאו בהיסח הדעת וקודם שיאכל צריך נטילת ידיים שסז.

שסא זבחים צ"ט א', רמב"ם שם.

שסב זבחים שם, רמב"ם שם.

שסג תוספתא טהרות פ"ח ה"ט, רמב"ם הל' מטמאי מו"מ פ"ג ה"ו.

שסד חגיגה כ' א', רמב"ם שם.

שסה ח' המאירי שם ושיח יצחק שם ד"ה והתניא המשמר.

שסו שם, רמב"ם שם.

שסז חז"א טהרות ס"י סק"ה ד"ה נראה.

שנד טהרות פ"ח מ"ב, רמב"ם שם פ"ב ה"א.

שנה שם, רמב"ם שם והשגת הראב"ד שם ועי' כ"מ.

שנו תוספתא טהרות פ"ח ה"ז, רמב"ם שם ה"ב.

שנז טהרות פ"ז מ"ח, רמב"ם הל' אבות הטומאות פ"ג ה"ג, ועי' חז"א טהרות ס"י סק"ד.

שנח חז"א שם בדעת הרמב"ם.

שנט עי' ר"ש טהרות פ"ז מ"ה, מקד"ד סי' ל"ט סק"ג וחז"א שם.

שס שם, רמב"ם שם.

קיצור דיני טומאה וטהרה

ב. ארבעה אבות יש בע"ז, עבודה זרה עצמה, משמשי ע"ז, תקרובת ע"ז, ויין נסך ש"ד.

ע"ז עצמה

ג. ע"ז עצמה מטמאה כמו שרץ שהנוגע בה טמא, וכלים שנגעו בה נטמאו, וכן אם נכנסה לתוך אויר כלי חרס נטמא, ואינה מטמאה במשא ש"ה.

ד. ע"ז המחובר לה חלק שאיננו נעבד י"א שמטמא מדין יד לטומאת ע"ז, וי"א שהוא ספק ש"י.

ה. ע"ז המחוברת כגון אשירה שהשתחוה לה הרי היא טמאה ש"י.

ו. ע"ז אינה מטמאה אלא כשהיא שלימה, ולכן אם קצץ ממנה חלק הרי היא טהורה ש"י.

ז. ע"ז שנתפרקה וההדיוט יכול להחזירה אע"פ שאסורה בהנאה הרי היא טהורה ש"ט.

משמשי ע"ז

ח. משמשי ע"ז טומאתם כמו ע"ז שמטמאים אדם וכלים במגע ולא במשא, וי"א שחמורה טומאת משמשים מע"ז עצמה שאם קצץ ממנה חלק או שנתפרקה הרי היא טמאה ש"פ.

תקרובת ע"ז

ט. כל דבר שמקריבים לע"ז כגון בשר או אוכלים ומשקין וכן כלים מטמאים אדם וכלים במגע,

יא. כלי שהיה משתמש בו לתרומה והסיח דעתו מלאכול בו תרומה, אבל משמרו בחזקת טהרה, הרי הוא כמו בגדי פרושים שהחמירו בהם שיהיו מדרס לאוכלי תרומה, וטובלם וטהורים מיד וא"צ הערב שמש ש"ס.

יב. כלי טהור שאבד ונמצא אינו נטמא משום היסח הדעת ש"ט.

היסח הדעת בתרומה וקדשים עצמם

יג. תרומה או קדשים שהסיח דעתו מהם נפסלו שמא נגעה בהם טומאה ואינו יודע ש"י.

יד. חבית של תרומה שהחזיקה בטהרה בחזקת שהיא חולין ונמצא שהיא תרומה הרי היא טהורה ומ"מ אסורה באכילה שחוששים שמא נגע בה טבול יום שפוסל התרומה, אבל אם אמר שבלבו היה לשומרה אפילו מדבר הפוסלה מותרת באכילה ש"א.

טו. שמר חבית של תרומה וסבר שהיא יין ונמצאה של שמן מותרת באכילה הואיל ושמירתם שוה ש"ב.

טומאת עבודה זרה

טומאת ע"ז

א. עבודה זרה מטמאה את הנוגע בה, וטומאתה מדברי סופרים ואין שורפים עליה תרומה וקדשים ש"ע.

ש"ס חז"א שם סק"א ד"ה ולפ"ז.
ש"ס תוס' חגיגה כ"א א' ד"ה והאונן, ועי' מקדש דוד סי' מ"ו סק"ב, וחז"א א"ח סי' קכ"ט לדף כ"א ד"ה שם תוד"ה האונן.
ש"ע פסחים ל"ד א'.
ש"ע תוספתא טהרות פ"ח ה"י, ועי' חגיגה כ' א', רמב"ם שם.
ש"ע חגיגה שם, ועי' שיח יצחק שם.
ש"ע שבת פ"ב א', רמב"ם הל' אבות הטומאות פ"ה ה"א, ועי' ס' ראי' מצוה ק"ב.

ש"ד רמב"ם שם.
ש"ע שבת פ"ב ב', רמב"ם שם ה"ב.
ש"ע חולין קכ"ח ב' רד"ה מהו שתעשה יד בל"א, ועי' תוס' שם על"א ד"ה הרי אמרו, אמנם עי' חי' הרמב"ן ור"ן שם.
ש"ע תוס' חולין שם.
ש"ע שבת פ"ג ב', רמב"ם שם ה"ג.
ש"ע שם, רמב"ם שם ה"ד.
ש"פ רמב"ם שם ה"ה, ועי' מאירי שבת שם, אמנם עי' תוס' שבת פ"ב ב' ד"ה אבניו בשם הירושלמי.

קיצור דיני טומאה וטהרה

יד. י"א שבית ע"ז שנפל הרי אבניו טמאים כיון שאין עובדים לצורתו או משום שדעתו לחברו שפי.

טומאת ארץ העמים

עפר ואויר ארץ העמים

א. המהלך או נוגע בעפר ארץ העמים טמא טומאת שבעה וצריך הזיית מי חטאת שלישי ושביעי לפי שגזרו טומאה על ארץ העמים משום ספק קברות שלהם שהם מטמאים במגע ויש סוברים שמטמא אף באהל, או משום מתי מבול או מתי ישראל שנקברו בחו"ל שפי.

ב. המכניס ראשו ורובו לאויר ארץ העמים אע"פ שלא נגע ולא נשא מעפרה גזרו עליו שיטמא באוירה, אבל אינו צריך הזייה ושלישי ושביעי אלא טבילה והערב שמש בלבד שפי, וי"א שאם האהיל על גוש עפר בלא הפסק הרי הוא טמא שבעה וצריך הזייה, אבל אם רק היה באויר ארץ העמים והיה דבר מפסיק בינו לקרקע טהור שפי.

ג. המהלך בארץ העמים בהרים ובסלעים טמא טומאת שבעה, אבל בים או במקום שהים עולה שם בשעת הסערה אינו טמא אלא עד הערב משום אויר בלבד שפי, וי"א שהוא טהור לגמרי שפי.

ד. נהרות שבחו"ל שאינם סמוכים לא"י גזרו עליהם משום אויר ארץ העמים, ואפילו יושב בספינה טמא שפי.

ומטמא אדם במשא כנבילה ואם נשא התקרובת מטמא אף בגדים שעלו שפי.

יין נסך

י. יין שנתנסך לע"ז מטמא אדם וכלים במגע ומטמא אדם במשא, אבל סתם יינם של גויים אינו טמא אלא כמשקין טמאים, וי"א שאינו טמא כלל שפי.

שיעור הטומאה

יא. כל הטומאות הללו שיעורן בכזית שפי.

ע"ז שבטלה

יב. ע"ז ומשמשיה שביטלם הרי הם מותרים בהנאה וטהורים, וכן כלים של תקרובת ע"ז שביטלם אע"פ שאסורים בהנאה הרי הם טהורים, אבל אוכלין ומשקין של תקרובת ע"ז שביטלם הרי זה ספק לטומאה שפי.

בית ע"ז

יג. ע"ז אינה מטמאה באהל ולכן האהיל עליה או היא האהילה עליו הרי הוא טהור, אבל הנכנס ראשו ורובו לבית ע"ז הרי הוא טמא כאילו נגע, וכן כלים שנכנסו לבית ע"ז נטמאו, וי"א שאין בית ע"ז מטמא אא"כ נגע שפי.

שפי ע"ז מ"ז ב', ע"י בעל המאור שבת שם, ותורי"ד שם.
שפי אהלות פ"ב מ"ג, שבת י"ד ב' רד"ה על ארץ העמים, נזיר נ"ד ב' תד"ה או דלמא, רמב"ם הל' טומאת מת פ"א ה"א.
שפי שבת ט"ו ב', רמב"ם שם ה"ב, וע"י משנה למלך שם ד"ה עוד כתבו, וסד"ה תו גרסינן.
שפי ע"י תד"ה ואאזירא, ותוס' נזיר שם, ומל"מ שם.
שפי אהלות פ"ח מ"ו, רמב"ם שם ה"ה.
שפי כן משמע בר"ש שם.
שפי נזיר נ"ה א', ר"ש שם.

שפי חולין שם, רמב"ם שם ה"ז.
שפי ע"ז ל' ב', וע"י רש"י שם ל"א א' ד"ה ומטמא, רמב"ם שם ה"ח.
שפי שבת פ"ג ב', רמב"ם שם ה"ב וה"ה ה"ז וה"ח.
שפי ע"ז נ"ב א' ב', תד"ה כיון דאיסורה, רמב"ם שם ה"ז.
שפי חולין י"ג ב', תוספתא ע"ז פ"ז ה"ב, רמב"ם שם ה"ו, אמנם ע"י ר"ש זבים פ"ה מ"א.

קיצור דיני טומאה וטהרה

שריפת תרומה וקדשים

י. תרומה וקדשים שנטמאו מעפר ארץ העמים שורפים אותם, אבל אם נטמאו מאויר ארץ העמים תולין לא אוכלים ולא שורפים¹.

יא. ספק נגע באויר ארץ העמים ספק לא נגע תולין לא אוכלים ולא שורפים².

יב. תרומת וחלת חוצה לארץ שהיא טמאה בטומאת ארץ העמים נאכלת ומותר לגרום לה טומאה³.

מקומות שגזרו בהם טומאת ארץ העמים

יג. ארץ ישראל בחזקת טהרה ואפילו עיירות של גויים שבתוכה לא גזרו עליהם טומאת ארץ העמים, אמנם יש מקומות בא"י שגזרו עליהם טומאה וכפי שיבואר להלן⁴.

מקומות שנכבשו עולי מצרים ולא עולי בבל

יד. מקומות שנכבשו על ידי עולי מצרים אבל לא חזרו ונכבשו על ידי עולי בבל טמאים משום ארץ העמים, וי"א שלא גזרו עליהם משום ארץ העמים אלא כיון שהיו סמוכים לארץ העמים אין יכולים לשמור עצמם בטהרה⁵.

אהל זרוק

ה. הנכנס לארץ העמים בשדה תיבה ומגדל אפילו יש בהם ארבעים סאה שאינם מקבלים טומאה, טמא משום אוירה מפני שאהל זרוק אינו קרוי אהל⁶.

טומאת הגוש הבא מארץ העמים

ו. עפר ארץ העמים שהביאו לארץ ישראל מטמא במגע ובמשא ואינו מטמא באהל, ושיעורו לטמא הוא כחותם המרצופים שהוא חותם של טיט שעושים בשקים גדולים, ודוקא אם הוא גוש אחד אבל עפר הבא עם הירקות ואין בו שיעור של חותם המרצופים במקום אחד אינו מטמא⁷.

ז. י"א שלא גזרו אלא על גוש הבא מארץ העמים ואפילו נתפרר וחזר וגבלו טמא, אבל עפר הבא מארץ העמים לא גזרו עליו כלל אפילו חזר ונתגבל, וי"א שאפילו הביא עפר וגבלו טמא⁸.

ח. גוש מתחילת ברייתו שהביאו לא"י והחזירו לעפר הרי הוא טמא⁹.

ט. כלי חרס שבאו מחוצה לארץ קודם שהוסקו מטמאים משום ארץ העמים, באו אחר שהוסקו אינם מטמאים משום ארץ העמים אלא משום כלים שנטמאו בארץ העמים, ואם באו קודם שהוסקו והוסקו בא"י הרי הם טהורים לפי שפקעה מהם טומאת העפר ולא נטמאו כשנעשו כלים¹⁰.

¹ שבת ט"ו ב', רמב"ם שם ה"ב.

² שבת ט"ו ב', רמב"ם הל' אבות הטומאות פ"ג הי"ג.

³ רמב"ם הל' תרומות פ"ב ה"א.

⁴ מקואות פ"ח מ"א ופי' הר"ש שם.

⁵ עיי' משנה למלך הל' טומאת מת פ"א ה"ו ומהר"י קורקוס הל' ביכורים פ"ה ה"ח, חזו"א אהלות סכ"ה סק"ה ושביעית ס"ג סק"ז ד"ה וכ' עוד, אמנם עיי' תוס' חולין ק"ד א' ד"ה חלת.

⁶ נזיר שם, רמב"ם שם.

⁷ אהלות פ"ב מ"ג, ופי"ז מ"ה, רמב"ם שם ה"ג.

⁸ עיי' ר"ש אהלות פ"ג מ"ו, ועיי' מהר"י קורקוס על הרמב"ם שם ה"ד.

⁹ מ"מ שם סוף ה"ד.

¹⁰ תוספתא אהלות פ"ז ה"ז, רמב"ם שם ה"ד, ועיי' מ"מ שם.

קיצור דיני טומאה וטהרה

מקומות שכבשו עולי בבל

טו. מקומות שכבשו עולי בבל אין בהם משום ארץ העמים אף בזמן הזה^א.

טז. י"א שמקומות שלא נכבשו בימי עזרא אבל חזרו ונכבשו לאחר מכן דינם כמקומות שכבשו עולי בבל כל זמן שהם בידי ישראל^ב.

סוריא

יז. סוריא גזרו על עפרה שיטמא משום ארץ העמים אבל לא גזרו על אוירה, ולכן אם נכנס מארץ ישראל לסוריא הסמוכה לה בשידה תיבה ומגדל הרי הוא טהור כל שלא נגע בגושה^ג.

עבר הירדן

יח. עבר הירדן י"א שלא כבשוה עולי בבל וא"כ יש בה משום ארץ העמים, וי"א שרק החלק של עמון ומואב שטהרו בסיחון לא כבשו עולי בבל, אבל שאר ארץ סיחון ועוג כבשו עולי בבל, וי"א שאף עמון ומואב שטהרו בסיחון כבשו עולי בבל, אבל שאר עמון ומואב שלא טהרו בסיחון לא כבשו עולי בבל^ד.

עכו וכזיב

יט. עכו יש בה משום טומאת ארץ העמים, וי"א שחציה ארץ ישראל וטהורה וחציה חו"ל וטמאה^ה.

כ. כזיב יש בה משום טומאת ארץ העמים^ו.

עיירות המובלעות

כא. עיירות שלא נכבשו על ידי עולי בבל המובלעות בתוך ארץ ישראל כגון סוסיתא ואשקלון לא גזרו בהם טומאה, וכן הדרכים של עולי בבל המובלעות בארץ העמים לא גזרו בהם טומאה^ז.

מקומות הסמוכים לא"י

כב. ארץ העמים הסמוכה לא"י ואין מקום טמא מפסיק ביניהם הרי זו נבדקת וטהורה, וי"א שטמאה שצד^ח.

טומאת ידים

טומאת ידים

א. מי שהיה טהור ונגע בידיו בראשון לטומאה בין שהיה אותו הראשון אדם או כלי או אוכלין או משקין ידיו טמאות מדברי סופרים וגופו טהור^ט.

ב. נגע בשני לטומאה ידיו טהורות, אבל אם נגע במשקים טמאים ידיו טמאות כיון שגזרו על המשקים שיהיו ראשון לכל דבריהם^י.

ג. וכן מי שהכניס ידיו לאויר כלי חרס שנטמא באב הטומאה או שהכניס ידיו לבית המנוגע נטמאו ידיו^{יא}.
ד. טומאת הידים היא עד הפרק, י"א שהפרק הוא סוף קשרי אצבעותיו, וי"א שהוא כל פיסת היד עד מקום חיבורה לזרוע^{יב}.

ה. נטמאה ידו אחת הרי השניה טהורה, ואם נגעה הטמאה בטהורה אינה מטמאה אותה ונוטל הטמאה

שצג תוספתא אהלות פ"ח ה"א, ועי' ר"ש אהלות פ"ח מ"ז, וירושלמי שביעית פ"ו ה"א, רמב"ם הל' טומאת מת פ"א ה"ב.
שצד תוספתא שם, רמב"ם שם ה"ו ובהשגת הראב"ד שם.
שצה ידים פ"ג מ"א, רמב"ם הל' אבות הטומאות פ"ח ה"א.
שצו שם, ועי' רמב"ם שם פ"ז ה"ה.
שצז שם, רמב"ם שם.
שצח חולין ק"ו ב', ועי' רש"י ד"ה עד הפרק ותד"ה אמר רב, רמב"ם שם ועי' כס"מ.

א' חז"א שביעית ס"ג סקי"ט ד"ה ונראה.
ב' עי' כס"מ הל' שמיטה ויובל פ"ד הכ"ח, ומור וקציעה סי' ש"ו, אמנם עי' דרך אמונה הל' תרומות פ"א ה"ט ד"ה עכו.
ג' גיטין ח' ב', רמב"ם הל' טומאת מת פ"א ה"ו.
ד' יבמות ט"ז א' רד"ה עמון ומואב, ותד"ה עמון ומואב, רמב"ם הל' שמיטה ויובל פ"ד הל"ח ובהשגת הראב"ד שם, ועי' כס"מ ומל"מ שם, ועי' שו"ת תשב"ץ ח"ג סי' קצ"ח, חז"א שביעית ס"ג סק"ה.
ט' גיטין ע"ו ב', ושם ב' א' תד"ה ואשקלון כדרום, ועי' ח"י הרמב"ן והריטב"א שם, רמב"ם הל' תרומות פ"א ה"ט.
י' גיטין ז' ב', ירושלמי דמאי פ"א ה"ג.

קיצור דיני טומאה וטהרה

וי"א שאם נטמא חוץ למקדש גזרו שיטמאו ידיו אף במקדש^{כא}.

יב. י"א שאף שאין טומאת ידים במקדש, אבל לענין אכילת קדשים תקנו טבילת ידים אף במקדש^{כב}.

טבילת ידים לקדש

יג. מי שנטמא ידיו ובא ליגע בתרומה צריך ליטול ידיו, ואם נגע קודם שיטול ידיו פסלה ונשרפת, אבל אם בא ליגע או לאכול קדש צריך לטבול ידיו^{כג}.

יד. י"א שצריך לטבול ידיו בארבעים סאה, וי"א שיכול לטבול במקוה שיש בו רביעית^{כד}.

טו. טבל ידיו במעין אין צריך רביעית אלא כדי שיתכסו ידיו במים^{כה}.

סתם ידים

טז. שלמה המלך גזר על סתם ידים שיהיו בחזקת טומאה והרי הם שניות לטומאה ואפילו לא ידע שנטמאו, מפני שהידים עסקניות הם, ולא גזר אלא לענין קדש, וחכמים שאחריו גזרו אף לענין תרומה^{כו}.

נטילת ידים לתרומה

יז. הבא ליגע בתרומה אע"פ שאינו אוכל תקנו שקודם שנוגע בתרומה צריך נטילת ידים, ואם נגע

ודיו, בד"א לתרומה, אבל לענין קדש החמירו שאם נגעה ידו הטמאה בטהרה שניהם טמאות^{כז}.

טומאת פיגול ונותר

ו. הפיגול והנותר והטמא גזרו עליהם שיהיו כראשון ומטמאים את הידים^{כח}.

ז. שיעור טומאתם לטמא הוא כביצה, ואם היה משקים של נותר כגון לוג שמן של מצורע י"א ששיעורם בכל שהוא^{כט}.

ח. אין הפיגול והנותר מצטרפים לכביצה, אבל שאר אוכלים טמאים מצטרפים זה עם זה לטמאות כביצה^ל.

ט. עצם שהיה עליה בשר נותר או פיגול מטמאת את הידים אפילו אחר שחלץ ממנה הבשר^{לא}.

טומאת יוצא

י. בשר קדש שיצא חוץ למקומו כגון קדשי קדשים שיצאו חוץ לעזרה או קדשים קלים שיצאו חוץ לירושלים, הרי זה ספק אם גזרו בהם טומאה ומספק אינו מטמא שספק טומאת ידים טהור, ופסח שיצא חוץ לבית לא גזרו עליו^{לב}.

טומאת ידים במקדש

יא. לא גזרו על טומאת ידים במקדש ולכן אם נטמא ידיו חוץ למקדש ונגע בקדש במקדש לא טמא אותו, אבל אחר שיצא מהמקדש ונגע בקדש מטמא אותו,

^{כא} פסחים י"ט א', רמב"ם שם ה"ו, ועי' מנח"ח מצוה ק"ו.

^{כב} עי' רש"י חגיגה י"ח ב' ד"ה ולקדש, ועי' קה"י זבחים סי' ט"ז.

^{כג} חגיגה שם, רד"ה ולקדש, רמב"ם שם ה"ז.

^{כד} רש"י חגיגה שם, רמב"ם פיהמ"ש מקואות פ"א מ"ז, אבל עי'

תוס' חולין ק"ו א' ד"ה דפסקינהו.

^{כה} ב"י סי' קנ"ט סי"ד וד"מ שם.

^{כו} י"ב שבת י"ד א' ב', רמב"ם הל' אבות הטומאות פ"ח ה"ח.

^{כז} שצ"ט חגיגה כ' ב', רמב"ם שם ה"ז.

^{כח} פסחים ק"כ ב', ושם ט"ו ב', רמב"ם שם ה"ג.

^{כט} רמב"ם שם, ועי' חז"א אר"ח פסחים לדף ט"ו.

^ל מעילה י"ז ב', רמב"ם שם ה"ג.

^{לא} פסחים פ"ג א', רמב"ם שם ה"ד.

^{לב} שם פ"ה ב', רמב"ם שם ה"ה.

קיצור דיני טומאה וטהרה

כתבי הקדש ובאים העכברים וקורעים הספרים, ולכן גזרו עליהם שיטמאו את התרומה וכן את הידים^{יד}.

כה. גליונות הספרים בין שבתחילת הספר או בסופו בין למעלה ובין למטה אם מחוברים עם הספר מטמאים הידים, אבל נחתכו והם בפני עצמם אין מטמאים^{יה}.

כו. כל כתבי הקדש וחמש מגילות אם היו כתובים אשורית על העור ובדיו מטמאים את הידים^{יז}.

כז. תיק של ס"ת וכן תיבה ומעיל של ס"ת אם תפורות ומחוברות לס"ת מטמאים את הידים^{יח}.

כח. סידור תפילה אע"פ שנכתב אשורית בדיו ויש בו פסוקים הרבה אינו מטמא את הידים^{יט}.

תפילין

כט. התפילין מטמאים את הידים, בין הבתים ובין הרצועות המחוברות לתפילין, אבל הותרו הרצועות אין מטמאות. וי"א שאין התפילין מטמאות את הידים אלא לענין קדש, אבל לאכילת תרומה אינם מטמאות^כ.

עוד טומאות דרבנן

האוכל אוכלים טמאים והשותה משקים טמאים והטובל במים שאובים ומי שבאו עליו שלשה לוגים מים שאובים גזרו עליהם חכמים שיהיו טמאים, אבל אינו צריך הערב שמש אלא טובל מיד והוא טהור^{כא}.

יד שבת י"ד א', רמב"ם שם פ"ט ה"ה.
יה שבת קט"ז א', רמב"ם שם ה"ו.
יז ידים שם, רמב"ם שם, ועי' מג"א סי' קמ"ז סק"א וחזו"א ידים ס"ס סק"ח.
יח תוספתא ידים פ"ב ה"ה, רמב"ם שם ה"י.
יט שם, רמב"ם שם.
כ ידים פ"ג מ"ג, ועי' ר"ש שם מ"ב, רמב"ם שם ה"ו.
כא פרה פ"א מ"ה, רמב"ם שם פ"ט ה"א.

בתרומה קודם שיטול ידיו נפסלה ונשרפת כמו תרומה טמאה^{כב}.

יח. היו ידיו טהורות לתרומה והסיח דעתו מאכילה, אע"פ שאומר שידוע שידי טהורות צריך נטילת ידים לאכילת תרומה שהידיים עסקניות^{כג}.

יט. תרומת מעשר וכן ביכורים וחלה דינם כמו תרומה שצריך נטילת ידים קודם שיגע בהם^{כד}.

כ. חולין שנעשו על טהרת תרומה צריכים נטילת ידים^{כה}.

כא. י"א שמעשר שני צריך נטילת ידים לאכילה אבל לא לנגיעה ויש חולקים שאף לאכילה אין צריך נטילה^{כה}.

כב. כורך אדם ידיו במפה ואוכל תרומה בלא נטילת ידים ואין חוששים שיגע בתרומה, אבל בחולין שנעשו על טהרת תרומה או על טהרת הקדש לא יעשה כן לפי שאינו מקפיד עליהם^{כז}.

כג. תרומה שלא הוכשרה לקבל טומאה אוכלים אותה בידים טמאות, אבל קדש שלא הוכשר לקבל טומאה אין אוכלים אותו בידים טמאות שחבת הקדש מכשירתו לקבל טומאה^{כח}.

כתבי הקדש

כד. הנוגע בכתבי הקדש נטמא ידיו ונעשו שניות, לפי שגזרו על כתבי הקדש שיהיו מטמאים את התרומה משום שבתחילה היו מניחים ככרות של תרומה אצל

כב שם, ושם ט"ו ב', רמב"ם שם.
כג טהרות פ"ז מ"ח, רמב"ם שם פ"ג ה"ג.
כד רמב"ם הל' בכורים פט"ו הט"ו.
כה רמב"ם הל' אבות הטומאות פ"ח ה"ט.
כז חגיגה י"ח ב', ועי' טורי אבן וליקוטי הלכות שם, ועי' חזו"א ידים ס"ב סק"א בדעת תוס'.
כח חולין ק"ז א', רמב"ם שם ה"ט.
כט חגיגה כ' ב', רמב"ם שם פ"ב ה"ג.

קיצור דיני טומאה וטהרה

פרק ו' טומאת כלים

- ג. כלי שלא נגמרה מלאכתו כגון שמחוסר חקיקה^{מג} (ולא היכא שמחוסר שיוף שבזה תלוי בסוגי הכלים וכדלקמן).
- ד. כשעיקר הכלי הוא דבר שאינו מקבל טומאה.
- ה. כלי שהמעמיד שלו הוא דבר שאינו מקי"ט^{מז}.
- ה. כלי שנעשה מתערובת של כמה מינים ורוב התערובת הוא מדבר שאינו מקבל טומאה^{מח}.
- ו. כלי המצופה בדבר שאינו מקי"ט^{מז}, וי"א שאפי' מצופה בדבר המקי"ט – טהור^{מז}, וכ"ז בתנאי שהציפוי לא בא לנוי הכלי שאז הוא בטל להכלי אלא שבא להשתמש בו עצמו^{מח}.
- ז. כלי שניקב או שנשבר בשיעור המטהרו^{מט}.
- ח. כלי שקבעו בקרקע ולבסוף חקקו אינו מקי"ט בכלים שטומאתן מדרבנן^נ.
- ט. כאשר הכלי מורכב משני חלקים הדין הוא כך:
א. אם יש לכל חלק שימוש בפני עצמו אינו חיבור מדאוריתא להזאה שאם היזו על חלק אחד מי חטאת אינו עולה לחלק השני, אבל מדרבנן הוא חיבור לטומאה שאם נטמא חלק אחד נטמא ג"כ החלק השני וצריך טבילה.

הקדמה

- א. מן התורה אין כלי מקבל טומאה אלא מאב הטומאה ודינו ראשון לטומאה וכיון שראשון אינו מטמא אדם וכלים לכן אין כלי שני לטומאה מן התורה.
- אמנם יתכן ג' אופנים שכלי יהי' אב הטומאה א.
ב. כשנטמא ממת. ב. כשנטמא בטומאת משכב ומושב ע"י הזב וחבריו. ג. כשיש בו צרעת.
- ב. המינים המקבלים טומאת כלים מן התורה הם מתכת עץ עור עצם שק בגדים חרס. וכלי זכוכית טומאתן מדרבנן.
- ג. המינים שאינם מקבלים טומאת כלים: כלי גללים כלי אבנים כלי אדמה כלי עצם או עור שנעשו מדג או מחיה שבים או שנעשו מעצם או מעור העוף. וכן כלי פלסטיק גומי ניילון אינם מקבלים טומאה כיון שלא היו בפרשת כלי מדין ובפרשת שמיני.
- ד. האופנים שהכלי לא מקבל טומאה אף שעשוי ממין המקבל טומאה:
- א. כשנעשה לשמש עם הקרקע^{מא}, חוץ מתנור וכירים של חרס שמקי"ט מגזיה"כ שנאמר "תנור וכירים יותץ" ויקרא יא לה ובתו"כ.
- ב. כשנעשה לצורך או לנוי בהמה וכן לצורך או לנוי כלים^{מב}.

^{מג} פ"ה ה"א פט"ו ה"א
^{מז} כ"ה דעת מהר"ם הובא בב"י יר"ד ק"כ, וכן פשטות הרמב"ם פ"ד ה"ו ועי' חזו"א י"ז י"ד.
^{מח} פ"א מ"ד
^{מט} חגיגה כו: רש"י ותוס' שם וכן דעת הרא"ש כלים פ"א מ"ד והר"ש כלים ר"פ כ"ב
^{מז} הרמב"ם פ"ד ה"ד
^{מח} חזו"א י"ד, ח משנה אחרונה י"א, ו
^{מט} שבת צה. כלים פ"א, א, פט"ו, א, פ"ג, א
^נ ב"ב סו. שו"ת רעק"א סי' ל"ט

^{מא} פ"א מ"ב
^{מב} פ"ב מ"ה. רמב"ם פ"ח ה"ז.

קיצור דיני טומאה וטהרה

ו. פשוטי כלי עץ המשמש אדם ומשמשו - לדי' תוסי^ז ו' והרשב"א^ח והרמב"ן^ט והיראים^ס מקבל טומאה מדאורייתא ולדי' הרמב"ם^{סא} מקבל טומאה מדרבנן.

ז. כלי המשמש כלים בשעת מלאכה ושלא בשעת מלאכה ג"כ טמא מדרבנן לדי' הר"מ הנ"ל ולדי' תוסי^ז נ' דטהור.

ח. כלי עץ רחב לדי' התוסי^{סב} טמא מדרבנן, ולדעת הרמב"ם נראה דטהור.

ט. פשוטי כלי עור שאין עליו צורת כלי וראוי לקפלו לכלי לדעת הרמב"ם^{סג} והראב"ד^{סד} טהור ולדעת תוסי^{סז} שבת ס"ג: ד"ה מנין טמא.

י. פשוטי כלי עץ עור ועצם הראויים למדרס מק"ט מדרס מדאו"ס^{טז}.

יא. לענין טומאת מת של חרב כחלל בשאר כלים שאינן כלי מתכות נחלקו הראשונים דעת רש"י^{טז} ור"ש בריש אהלות בשם ר"ת דרק בכלי מתכות אמרינן דחרב הרי הוא כחלל ודעת הרמב"ם^{טז} דאף בשאר כלים אמרינן דחרב הרי הוא כחלל חוץ מכלי חרס. אמנם לענין שיטמאו באוהל כולם מודים שאינם מטמאים.

יב. כלי עץ רך העשוי משיפה וגמי לדעת הרמב"ם^{טז} טמא מדאו' ולדעת התוסי^{טז} טמא מדרבנן. ובגומי שהוא שרף היוצא מן העץ כ' החזו"א^{טז} דטהור מצד

ב. אם יש לשני החלקים רק שימוש משותף: מדאורייתא הם נחשבים חיבור רק בשעת מלאכה בין לענין טומאה ובין לענין הזאה, ומדרבנן החמירו הן שבשעת מלאכה לא יחשב חיבור להזאה והן בשלא בשעת מלאכה יחשב חיבור לטומאה.

ג. כלי שהדרך היא שלא לפרקו גם שלא בשעת מלאכתו. בזה נחשב חיבור מדאורייתא אף להזאה ואפילו שלא בשעת מלאכה^{טז}.

ועתה נתחיל בעז"ה לפרט את דיני הכלים לסוגיהן:

כלי עץ עור עצם ושק

א. התנאי לקבלת טומאה הוא שיהיה להם בית קיבול^{יב} ויהיו עשויים לקבלה^{יג}.

ב. שתגמר מלאכתו והיינו שתגמר צורת הכלי אך אם נגמרה מלאכתו אלא שמחוסר שיוף ויפוי בזה יש חילוק בין עץ למתכת שכלי עץ - מק"ט וכלי מתכת אינן מקב"ט, וכלי עצם ועץ הנקרא אשכרוע דינן ככלי מתכת^{יד}.

ג. כלים הנ"ל אם אינן מטלטלים מלא וריקן טהורים כיון שאינן דומיא דשק^{יה}.

ד. כלי שאין מטלטלין אותו מחמת החלטת בני אדם לדעת הרמב"ם^{יז} טהור ולדעת הראב"ד^{יז} טמא אלא א"כ יש איסור לטלטלו^{יז}.

ה. פשוטי כלי עץ ועצם אינם מקבלים טומאה מדאורייתא כיון שאינן דומיא דשק כיון שאין להם תוך אבל מקבלים טומאה מדרבנן וכדלהלן.

^ז סוכה כ.
^ח ח"א קצה
^ט ב"ב סו
^ס תכ"א
^{סא} פ"ב ה"א
^{סב} עירובין לא.
^{סג} שבת סג. ד"ה מנין טמא
^{סד} פ"א ה"י.
^{טז} פסחים י"ד: ד"ה בחלל
^{טז} פ"ה מט"מ ה"ג-ד
^{טז} פ"א ה"ג
^{טז} מקוואות לקוטים ס' ז'

^{יא} כן מוכח ברמב"ן
^{יב} כלים פט"ו מ"א
^{יג} רמב"ם ב, ד.
^{יד} רמב"ם פ"ח, א, פ"ה, א,
^{יז} רמב"ם פ"ג ה"א, פ"א ה"י
^{יז} פ"ג ה"א

קיצור דיני טומאה וטהרה

שולחן

מבואר בתו"כ ע"ד ששלחן אינו מקבל טומאה כיון שהוא פשוטי כלי עץ שלא מקבלים טומאה מדאורייתא כיון שאינו דומה לשק.

אמנם כיון דקיי"ל דכלי עץ רחב שהוא משמש אדם ומשמשו טמא מדרבנן ממילא השולחן מקב"ט מדרבנן.

ואם יש בשולחן מתכת שמחזיקה אותו טמא משום מעמיד בכלי מתכות, אמנם הרגלים של השולחן אינם נקראים מעמיד לענין זה וכדחזינן ששלחן של שיש ורגליו של עץ אינו מקבל טומאה.

ועיי' בביאור הגר"א בכלים (פ"ב מ"ג) וצ"ע.

לענין טומאת מדרס בשלחן הנה בתו"כ הנ"ל נראה שאף מדרס אינו מטמא דאם היה מטמא מדרס היה מטמא ג"כ טומאת מת דהא קיי"ל דכל המטמא מדרס מטמא טומאת מת והטעם בזה כיון שהשימוש של מדרס מפריע לעיקר השימוש של הנחת חפצים ובהו"ק קיי"ל שאין טומאת מדרס כיון שאומרים לו עמוד ונעשה מלאכתנו ועיי' לקמן לגבי סטנדר ששיך גם כאן ותלוי במציאות השימוש בשולחן.

סטנדר

הסטנדר מקבל טומאה מדרבנן מצד כלי עץ רחב, דהתו"י בסוכה כתבו דכל היכא שיכול להניח עליו דבר ולהשתמש מקרי כלי רחב לענין זה, ואם יש לו תא לספרים מקי"ט מדאורייתא משום כלי קיבול.

ואף אם יש לו רגלים מברזל שהם המעמיד שלו אעפ"כ לא יקבל טומאה מדאורייתא כיון שהרגלים אינם מעיקר הכלי ואף לענין מעמיד צריך שיהיה

ע"ד פרשת שמיני פרשת ו פרק ז פסוק ד

כלי קיבול כיון שאינו מין עץ. וצידד שם דגם המדרס שלו טהור כמדרס בכלי אבנים.^ט

יג. העושה משכב ומושב מעצמות ועור של חיה שבים האם מטמאים טומאת מדרס, זה תלוי במחלוקת הרמב"ם 'יהתוס' הנ"ל האם צריך שיש במינו טומאה של כלי קיבול מדאורייתא כדי לטמאות מדרס בראוי למדרס וממילא עצמות הדג שאינן מקי"ט בכלי קיבול הה"נ דגם המדרס שלהם לא יקבל טומאה או דכיון שיש במינו טמא והיינו בעצמות בעי"ח אחרים זה כבר סיבה לכך שעצמות הדג יטמאו במדרס.^א

יד. נייר העשוי מעשבים אם אין לו בית קיבול טהור.^ב

טו. ספרים אינם כלי לקבל טומאה כיון שהם פשוטי כלי עץ. אמנם בס"ת ונביאים הכשרים לקרות בהם גזרו חז"ל שמטמאים את הידים.

ארונות ספרים

ארונות ספרים אינם מקי"ט כיון שהם כלי הבא במידה או באופן שיש להם ארבעים סאה או באופן שאין מטלטלין אותם.

ארון סגור במנעול אינו נחשב כצמיד פתיל ר"ש ומהר"ם.^ע

^ט כיון שבזה גם התוס' יודו שלא אומרים דיש במינו טומאה כיון שזה יותר רחוק מכלי עץ כיון שאינו גדל על העץ אלא אצור בתוכו.

^ע פ"א ה"ג

^ע חז"א כלים כ"ג י"ח

^ע כלים פ"ב מ"ה ועיי' ר"ש שם, רמב"ם שם פ"ב ה"א, ועיי' תוס' שבת פ"ד א' ד"ה מפץ.

^ע אהלות פ"ד מ"א. ועיי' חז"א כלים י"ג, א ומשנה אחרונה כלים פ"י מ"ג.

קיצור דיני טומאה וטהרה

סולם

סולם אינו מטמא מדרס כיון שאינו עשוי להנאת מדרס אלא לעלות דרכו למקום אחר. וה"ה כל קרקעית של מכונית או אוטובוס לא תקבל טומאת מדרס מה"ט כיון שעשוי רק להגיע ממקום למקום אלא ששם י"ל שיקבלו טומאת מדרס מצד הכסאות שהם כן נעשו להנאת מדרס לזמן הנסיעה.

כלי מתכות

א. כלי מתכות מקבלים טומאה מדאורייתא אף בפשוטי כלי מתכות ואף בכלים שמקבלים ארבעים סאה ואינם מטלטלים מלא וריקן^ע.

ב. האופן שבו אינם מקבלים טומאה הוא כאשר אין להם שם בפני"ע כגון מכסה של סיר והיינו שאין לו שימוש עצמי רק בתור טפל לעיקר הכלי^ע.

ג. גולמי כלי מתכות שעתידין לשוף ולשרטט אינם מקב"ט^ע.

ד. כלי מתכות שנטמאו ונשברו וחזרו ועשה מהם כלים חזרו לטומאתן הישנה מגזירת חז"ל^ע.

ה. כלי מתכות מקבלים טומאה מן התורה שנאמר (במדבר ל"א כ"ב) אך את הזהב ואת הכסף וגו'.

ו. המתכות המקבלים טומאה הם זהב כסף נחשת ברזל בדיל ועופרת^פ.

ז. כלי מתכות בין אותם שיש להם בית קיבול ובין אותם שאין להם בית קיבול כגון הסכינים והמספרים מקבלים טומאה^פ.

^ע רמב"ם הל' כלים פ"א ה"ט.

^ע חז"ל יב. יד

^ע רמב"ם כלים פ"ח ה"א

^ע שבת ט"ז:

^פ שבת ט"ז ב', רמב"ם הל' כלים פ"א ה"א

^פ רש"י ר"ה י"ט ב' ד"ה וחכמים, ועי' אגרו"מ יו"ד ח"ב קס"ד

^פ כלים פ"א מ"א, שבת ט"ז א', רמב"ם שם ה"ט

חלק מעיקר הכלי כמו שמוכח מזה ששולחן של עץ ומצופה בשיש טהור ולא אזלין בתר הרגלים של עץ.

ולענין טומאת מדרס ילה"ס דמצינו בפכ"ד מ"ז לגבי פנקס האפיפורין שיש בו אפשרות של שכיבה שמטמא מדרס, והא דלא אמרינן בזה עמוד ונעשה מלאכתו ביארו שם המפרשים שבשעה שאינו צריך לכתוב יכול לשכב שם, וא"כ גם בסטנדר י"ל סברא זו שבשעה שאינו לומד יכול לנוח על הסטנדר או שיש לחלק ששם זה רגילות לכולם לעשות כן וכאן זה רק מיעוט וצ"ע בכ"ז.

ואמנם מצד מה שיש לו מקום שמניח עליו את הרגלים משום זה י"ל דאינו מטמא מדרס כיון שהולכים אחרי עיקר הכלי שאינו משמש למדרס.

ספה

ספה מקבלת טומאת מדרס כשטמא ישב עליה.

אמנם אם מצופה בבד סינטטי העשוי מניילון לא תקבל טומאה מדין כלים המצופים אך בדרך כלל הכיסוי עשוי מעור או מבד המקבל טומאה.

כסא מטה וספסל

כסא מטה וספסל וכן כל הראויים למדרס מטמאים טומאת מדרס מן התורה, וכן מטמאים בשאר טומאות י"א מן התורה וי"א מדרבנן^ע.

קופסת קרטון

קופסת קרטון מקב"ט משום כלי עץ כיון שמטלטל מלא וריקן.

^ע עי' תוס' ב"ב שם ותוס' מנחות שם, רמב"ם שם פכ"ג ה"א.

קיצור דיני טומאה וטהרה

חוט מאריך

חוט מאריך אינו טהור מצד כלי המצופה כיון שיש לו את מקום התקע שאינו מצופה בו וכמו"כ חוט של מיקרופון אינו נחשב לציפוי משום שבסופו אינו מצופה אלא שטהור משום שאין לו שם בפני עצמו אך בשעת חיבורו למיקרופון טמא משום שעכשיו נהיה חלק מהמיקרופון אבל בחוט מאריך שמצד אחד מחובר לקרקע שם אין את הסברא הזו כיון שכמו שיכול להחשב כחלק מהכלי כך יכול להחשב כחלק מהקרקע.

טלפון סלולארי

בפלפון עיקר הכלי והוא המקום שממנו שומעים ומדברים עשוי ממתכת ומקבל טומאה. אמנם אם הוא מצופה בפלסטיק אינו מקבל טומאה והטעם משום שכלים מצופים אינם מקבלים טומאה ולדעת הרמב"ם כל כלי מצופה אינו מקב"ט, ולדעת הר"ש רק באופן שהציפוי נעשה ממין שאינו מקב"ט אז הדין שהולכים אחר הציפוי ומטהרים אותו. אמנם דעת הגר"א שלעולם הולכים אחר עיקר הכלי ואין טהרת ציפוי כלל.

כלי חרס

א. כלי חרס שיש להם תוך מקבלים טומאה שנאמר וכל כלי חרס אשר יפול מהם אל תוכו גוי"ה.
ב. כלי חרס שאין להם בית קיבול כגון כסא שולחן ומנורה אינם שום מקבלים טומאה לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים.^פ

ח. התנורים שלנו מקבלים טומאה כיון שעשויים ממתכת.

מסמרים וחוט ברזל

מסמרים אינם מקי"ט כיון שהם גולמי כלי מתכות.^פ ובאופן שמיועד להשתמש בו במחובר אינו מקבל טומאה מטעם נוסף משום שתשמישו עם הקרקע ואף קודם שקבעו בקרקע אינו מקבל טומאה מה"ט. וכן חוט ברזל אינו מקבל טומאה כיון שאין לו שם כלי.^פ

כלים שתשמישם עם הקרקע

מבואר ברא"ש כמה חילוקים:

א. דבר שנצרכת הקרקע לגוף התשמיש שלו זה נקרא שתשמישו עם הקרקע ואינו מקב"ט.

ב. דבר שאינו צריך את הקרקע אבל הוא מחובר אליה אם נעשה מעיקרא לכך גם זה נכלל בדין תשמישו עם הקרקע.

ג. אם מעיקרא נעשה רק להיות מבוטל לקרקע ולא להתחבר אליה בזה נסתפק הרא"ש אם נכלל בדין תשמישו עם הקרקע או לא.

ולפי"ז יוצא שמזגן ותאורה המחוברים לקרקע טהורים משום הדין השני של הרא"ש. ושעון ומאוורר שתלויים על הקיר ולא מחוברים אליו תליא בספק של הרא"ש. ומצד החיבור לחשמל אינו חשוב תשמישו ע"י קרקע כיון שאפשר לחבר לחשמל בתלוש ולפי"ז המקרה ומכונת כביסה ויבוש שאינן מחוברים לקרקע מקבלים טומאה.

^פ ויקרא י"א, ל"ב. רמב"ם הל' כלים פ"א ה"א
^פ רמב"ם שם ה"ח

^פ כלים פ"א מ"ג
^פ חז"א מקוואות ליקוטים סי' ז סק"ח

קיצור דיני טומאה וטהרה

כלי זכוכית

- א. כלי זכוכית טומאתן מדרי' אטו כלי חרס כיון שברייתן מן החול ואין שורפין עליהם תרומה וקדשים דרק לחומרא טמאום מדרי' ולא לקולא.^{צב}
- ב. ומטמאים בין מגבן ככלי מתכות ובין מתוכן^{צב} ואין מטמאין מאוירן^{צד} וי"א שמטמאין מאוירן.^{צה}
- ג. פשוטי כלי זכוכית טהורים.^{צג}
- ד. כלי זכוכית רחבים שאפשר להניח עליהם חפצים טהורים ואין להם טומאה דרבנן של כלי רחב.^{צד}
- ה. כלי זכוכית אינו נעשה אב הטומאה אף אם נגע במת.^{צה}
- ו. כלי זכוכית העשוי למשכב מטמא מדרס מדרבנן^{צט}, ויש אומרים שאין מטמאים.^ק
- ז. הנושא את הנבילה מטמא כלים בחיבורים חוץ מכלי חרס וכלי זכוכית.^{קא}
- ח. כלי זכוכית שמקבלים ארבעים סאה טמאים חוץ משדה תיבה ומגדל שטהורים^{קב} כשקבלים מ' סאה.
- ט. לפי דעת הרמב"ם אין לכלי זכוכית טהרה במקוה כמו כלי חרס^{קי}, ולפי דעת הר"ש^{קד} יש להם טהרה במקוה.
- י. גולמי כלי זכוכית שעתיד לגמור מלאכתן טהורים.^{קה}

- ג. אין כלי חרס מקבל טומאה עד שיהיה נעשה לקבלה לפיכך צינור של חרס שנעשה להוליך בו מים ולא נעשה לקבלה טהור.^פ
- ד. אין כלי חרס מקבל טומאה מגבו אלא מאוירו ואף שלא נגע הטומאה בדפנות הכלי מבפנים כל שנכנס לאוירו נטמא הכלי שנאמר וכל כלי חרס אשר יפול מהם אל תוכו יטמא.^{פא}
- ה. כלי חרס שנגעה טומאה בדפנותיו מצידם הפנימי ולא נגעה הטומאה באוירו אעפ"כ נטמא הכלי וכגון שהיה כלי בתוך כלי והיה הכלי הפנימי נקוב בפחות משיעור המטהרו והיתה בליטה מהכלי החיצון נכנסת לתוך אתו הנקב ונגעה הטומאה באותה בליטה.^{פב}
- ו. כלי חרס מטמא אוכלין ומשקין מאוירו וגם מגבו.
- ז. כלי חרס אינו מטמא אדם וכלים כיון שלא נעשה אב הטומאה.
- ח. כלי חרס שיש לו תוך ונגעו משקין טמאין באחוריו לפי"ד הרמב"ם^{פג} נטמא הכלי מדרבנן ולפי"ד הראב"ד אין טומאת אחוריים בכלי חרס.
- ט. תנור של חרס מקי"ט אף אם מחובר לקרקע מגזיה"כ.
- י. כלי חרס מקבל טומאה גם היכא שיש בו ארבעים סאה.^{פד}

כלי אבן

כלי אבן לא מקי"ט ונפק"מ בסירים ומחבתות העשויים משיש.

^{צב} ותוס' בשבת ט"ז כ' שעל טומאת תוכן שורפין תר"ק דדווקא על טומאת גבן שאינה בכ"ח לא שורפין אמנם בר"מ נ' שלא חילק.

^{צג} וילה"ס אם בזכוכית צבועה ישתנה הדין, ונ' דלא פלוג רבנן.

^{צד} וכן ר"ש פ"ב, מ"א פ"א ה"ה

^{צה} ותו' בשבת ט"ז כ' דכלי זכוכית מטמאין מאוירן

^{צו} רמב"ם פ"א ה"ה. ר"ש פ"ב מ"א

^{צז} כלים פ"ל מ"א

^{צח} חז"א כלים ג, ט

^{צט} רמב"ם כלים פ"א ה"י

^ק גי' הגר"א והזר זהב בתוספתא ב"ב פ"ז ה"ד ודלא כגי' הר"מ וער"ש ל.ד.

^{קא} חז"א כלים ג, ט

^{קב} תוספתא ב"ב פ"ז ה"ג ור"מ פ"ג ה"ג

^{קג} רמב"ם פ"א ה"ה

^{קד} בסוף מסכת כלים

^{קה} רמב"ם כלים פ"ב ה"ח

^פ רמב"ם פ"ח ה"א

^{פא} רמב"ם כלים פי"ג

^{פב} חז"א שר"ת וחידושים סי' תכ"ג

^{פג} אה"ט פ"ז ה"ג

^{פד} שבת פג:

קיצור דיני טומאה וטהרה

שלושן לצורך הדבר שמתעסק עימו כגון שלא יפסד בזיעת ידיו שאז לא בא לשימוש האדם ואינו מקב"ט.

משקפיים

משקפיים מצד הזכוכית נקרא פשוטי כלי זכוכית ואינם מקב"ט. ואין לומר שיקבלו טומאה מצד המסגרת ממתכת שהוא המעמיד של הזכוכית דכשם שמצינו בשלחן של שיש ורגליו של עץ שטהור ואין הרגלים נקראים מעמיד והטעם כיון שאינם מעיקר הכלי אלא רק נושאות את הכלי באויר, והביאור בזה משום שבשביל שנלך אחר המעמיד צריך שיהיה המעמיד חלק מעיקר הכלי^{ק"י}.

כלי מטבח

כל כלי המטבח מקבלים טומאה, ואם היו באהל המת נעשו אב הטומאה, ואם נגעו באב הטומאה נעשו ראשון, וכן יכולים להיות שני לטומאה אם נגעו במשקים טמאים.

מכסה של סיר

מכסה של סיר וכדומה אינו מקבל טומאה, ובמכסה ממתכת הטעם הוא משום שיש לו שם לוואי, ואם הוא מזכוכית הטעם הוא משום שפשוטי כלי זכוכית טהורים^{ק"י}.

בגדים

א. כל דבר הארוג בין מצמר ופשתים ובין משאר מינים הגדלים ביבשה נקרא בגד לענין טומאה^{ק"י}.
ב. בגד הנעשה מעור מקבל טומאה^{ק"י}, אבל אם ארוג ממנו בגד אינו מקבל טומאה^{ק"ח}.
ג. בגדים העשויים מניילון ופלסטיק אינם מקב"ט או משום הגדל מן הים או משום שאי"ז א' מהמינים שהוזכרו בתורה.
ד. בגד המקבל טומאה היינו דווקא כאשר נעשה ללבישה או לשימוש האדם ולא כשנעשה לנוי^{ק"ט} או להסתיר את האור כוילון^{ק"י} וכדו'.
ה. התנאי לקבלת טומאת מדרס בבגדים ובכלל, הוא שיהיה עשוי להניח עליו אפילו מקצת גופו כגון כיפה שבראש שעיי"ז נקרא שעומד למדרס, ולאפוקי כאשר השימוש של המדרס מפריע לעיקר השימוש של הבגד.

ק"א

אך לעצם קבלת טומאת מדרס צריך שישען עליו רוב גופו של הזב^{ק"ב}.
ו. פאה או מגבעת מקבלים טומאת בגדים ולא טומאת מדרס כיון שאין רוב גופו נשען עליהם.
ז. מכנסיים נעליים גרביים חולצה וכיפה מקבלים טומאת מדרס.

ח. בתערובת בד רגיל עם בד סנטטי אם היה בו חוט אחד ממין המקבל טומאה טמא^{ק"ג}.

ט. כפפות נקראים בית קיבול ויקבלו טומאת כלים או טומאת אריג אבל לא טומאת מדרס כיון שאינן עומדות להשען עליהם. וכל זה דווקא כשלושן להגן על האדם מקור או שלא יטנפו ידיו אבל באופן

ק"י שבת כ"ז א', רמב"ם שם ה"א.

ק"ז כלים פט"ז מ"ד סקורטיא

ק"ח כלים פכ"ז מ"א

ק"ט פכ"ח מ"ד

ק"י ביצה יב: דווקא משום שהשמש מתחמם כנגדו הא לאו הכי לא והאידינא אין הדרך בכך.

ק"א חז"ל כלים ס"ו ל סקכ"ג ע"פ הראב"ד עדויות פ"ג מ"ד ורש"י

סנהדרין מח. ד"ה שהוא

ק"ב תו"כ זבין סוף פרשתא ו רמב"ם מו"מ פ"ז ה"ג

ק"ג רמב"ם פ"א ה"ג

ק"ד חז"ל א"ז, ט"ו

ק"ט כלים כל כסויי הכלים טהורים חוץ משל מיחם.

קיצור דיני טומאה וטהרה

טהרה במקוה

- א. כל הכלים המקבלים טומאה מדאורי' יש להם טהרה במקוה חוץ מכלי חרס.
- ב. מפץ שאין לו בית קיבול אין לו טהרה במקוה קכג. וכשיש לו בית קיבול לפי"ד הרמב"ם אין לו טהרה במקוה ולפי"ד התוס' יש לו טהרה במקוה.
- ג. הגדל מן הים שיש לו טומאת מדרס לדעת התוס' (שבת פ"ד) אעפ"כ אין לו טהרה במקוה קכד.
- ד. פשוטי כלי עץ יש להם טהרה במקוה קכה.
- ה. כלי זכוכית שטומאתם מדרבנן לדעת הר"ש קכזיש להם טהרה במקוה ולדעת הרמב"ם קכז אין להם טהרה במקוה.

טומאת מדרס בכלים

- א. כל הכלים המקבלים טומאה מדאורי' טמאים מדרס מדאורי' אפילו פשוטי כלי עץ עור ועצם, חוץ מכלי חרס כיון שאין לו טהרה במקוה קטו.
- ובתנאי שיהיו עומדים למדרס אפילו של מקצת גופו ולא יאמרו לו עמוד ונעשה מלאכתנו, ואפילו אם עיקרם לא נעשה למדרס אלא שמשמש למדרס עם מלאכתו המיוחדת לו ג"כ טמא מדרס ק"י.
- ובתנאי שישען רוב גופו של הטמא על הכלי ואפילו על מקצת מן הכלי (וכן בשביל לקבל טומאה מהמדרס צריך שישען רוב גופו של הטהור על הכלי).
- ב. כלי גללים וכלי אבנים וכלי אדמה אינם מטמאים במדרס כיון שאין במינם כלים המקבלים טומאה ק"ח.
- ג. מה"ט גם כלי פלסטיק וניילון כיון שאינם בכלל הכלים המנויים בפרשה וכן גומי הנעשה משרף האילן אינו מקבל טומאת מדרס ק"ט.
- ד. שטיח העשוי ממינים המק"ט מקבל טומאת מדרס. ה. מפץ העשוי מעצמות או מעור חיה שבים תלוי במחלוקת הרמב"ם והתוס' האם כלי קבול העשויים מקש מק"ט מדאורי' או לא ק"ב.
- ו. כלי זכוכית הראוי למדרס לדעת הרמב"ם (פ"א ה"י) מקבלים טומאת מדרס ולדעת הר"ש (כלים פ"ל מ"ד) אינם מקבלים טומאת מדרס.
- ז. סולם אינו מקבל טומאת מדרס כיון שאינו עשוי להנאת מדרס. קכא
- ח. כלי המיוחד למדרס שיש בו ארבעים סאה טמא קכב

קכב ר"ש פכ"ד מ"ד תוס' שבת פג: ובדעת הרמב"ם נחלקו האחרונים עתוי"ט ומ"מ שהשוו דעתו להר"ש והתפא"י כתב דלהרמב"ם טהור. קכג שבת פ"ד. קכד חזו"א כלים כ"ג, י"ח קכה תוס' שבת פ"ד קכז פ"ל מ"ד קכז פ"א הי"ג

קטו שבת פ"ד ק"י תו"כ, רמב"ם מו"מ פ"ז ה"ח ק"ח תו"כ, רמב"ם פ"כ ה"ג, נדה נט. שבת פ"ד. ק"ט חזו"א כלים כ"ג י"ח ומקוואות לקוטים ז', ולד' התוס' ילה"ס בזה. ק"ב חזו"א שם קכא תו"כ ותוס' לא. ד"ה שדה

קיצור דיני טומאה וטהרה

פרק ז' טומאת מת

חוץ מכלי חרס, וי"א שאף בכלי חרס נוהג דין זה קלב וי"א שגם באוכלין המחוברים למת נאמר דין זה קלב.

ג. נחלקו הראשונים האם טומאה בחיבורין היא טומאה דאו' או מדרבנן. ונפ"מ דאם הוא טומאה מדאורייתא נזיר מגלח וסותר נזירותו, וחיבים על ביאת מקדש, ונדחה מלהקריב קורבן פסח. אבל אם הוא טומאה מדרבנן אין נזיר מגלח ואין חיבים על ביאת מקדש אלא מכת מרדות, ולא נדחה מלהקריב פסח. קלד

ד. שיטת הרמב"ם קלה שכל טומאה בחיבורין היא מדרבנן. שיטת התוספות קלו שכל טומאה בחיבורין היא מדאורייתא. שיטת הראב"ד קלו שחיבורי אדם בכלים וכלים באדם הוא דאו' וחיבורי אדם באדם בכלים וכלים הוא דר'. שיטת הרמב"ן עה"ת קלח שחיבורי אדם באדם הוא מדאו' וחיבורי אדם בכלים וכלים באדם בכלים הוא מדרבנן. קלט

חרב כחלל

א. כלי שנגע במת או שהיה באוהל המת נעשה אבי אבות הטומאה ואדם הנוגע בו דינו כמו שנגע במת עצמו וטמא טומאת שבעה, אע"פ שעכשיו הכלי כבר לא מחובר למת וזהו הדין של חרב הרי הוא כחלל.

קלב אהלות פ"ט מט"ז לפי הר"ש והרא"ש
קלג מהר"ם מרוטנברג שם
קלד נזיר מב: תוד"ה וטומאה
קלה ט"מ ה, ב
קלו שבת יז ד"ה ששמע, נזיר מב: ד"ה בחיבורי
קלי ט"מ ה, ג
קלח מטות לא, יט
קלט חז"א אהלות טו

מכיון שהלכות טומאת מת נוגעות לכהנים בזה"ז אין להוציא שום דין למעשה מהכתוב כאן.

טומאת מת

א. המת מטמא במגע ומשא ובאוהל ואין עושה משכב ומושב ואינו מטמא באבן מסמא.

ב. ואלו הן המטמאים רק במגע ובמשא: עצם כשעורה, ארץ העמים, בית הפרס, אבר מן המת ואבר מן החי שאין עליהם בשר שיכול להעלות ארוכה, השדרה שחסרה חוליה אחת, הגולגלת שחסרה כדי שינטל מן החי וימות. קכח

ג. ואלו הן המטמאין רק במגע ואהל ולא במשא: הגולל והדופק. קכט

ד. על אלו טומאות הנזיר לא מגלח ואין חיבים עליהם על ביאת מקדש אבל לוקה מכת מרדות קלעל פחות מחצי לוג דם ועל פחות מחצי קב עצמות, על גולל ודופק, על טומאות מת מדרבנן.

טומאה בחיבורים

א. אדם הנוגע באדם שמחובר למת ע"י מגע או משא או אוהל הרי האדם השני נעשה אב הטומאה וטמא טומאת שבעה כנוגע במת עצמו קלא.

ב. כלי שנוגע בכלי או באדם שמחובר למת ע"י מגע או משא או אוהל הרי הכלי השני נעשה אב הטומאה וטמא טומאת שבעה ודין זה נוהג בכל סוגי הכלים

קכח רפ"ב דאהלות
קכט שם
קל רמב"ם ביאת מקדש פ"ג יג-יד
קלא נזיר מב: ע"ז לז:

קיצור דיני טומאה וטהרה

נפל

א. נפל לאחר ארבעים יום מתחילת יצירתו מטמא במגע ומשא ואהל, ואפי' אין בו כזית בשר, ומטמא כשהוא שלם, ואם נחלק אבל כולו נמצא באהל אחד, ג"כ מטמא^{קמז}, וי"א שמטמא אף משום בשר, וני"מ שאף אם אין בו כזית בשר מצטרף עם בשר המת להשלים לשיעור כזית, דקי"ל שכזית מבי' מתים מטמא.

ב. ואם נתקשרו אבריו בגידין, מטמא אף משום אבר, אם יש באבר בשר כראוי (ושיעורו שיש בו כדי להעלות ארוכה בחי) וגידין ועצמות^{קמח}.

ג. נפל במעי אמו אינו מטמא, משום שהוא טומאה בלועה, אבל משעה שהוא גדול כ"כ עד שהעגיל הנפל ראש כפיקה, אם נפתח הקבר (כלומר שנפתח מעי אמו) וחוששין לפתיחת הקבר משעה שחברותיה נושאות אותה) מטמא באהל, ואם לא העגיל הנפל ראש כפיקה אין לו פתיחת הקבר, אבל משיצא לפרוזדור שוב אינו בלוע ומטמא באהל^{קמט}.

אבר מן המת

א. מת מטמא במגע ובמשא ובאהל בכזית בשר וכזית נצל או מלא תרווד רקב ועוד, ברביעית דם ורובע עצמות^{קי}.

ב. על רביעית דם ורובע עצמות אין הנזיר מגלח ואין חייבין על ביאת מקדש, אלא על חצי לוג דם וחצי קב עצמות^{קיב}.

ג. אבר שלם מן המת שיש עליו בשר כראוי וגידין ועצמות מטמא באהל, ואפי' פרק אחד מהאצבע

קמז רמב"ם הל' טומאת מת פ"ב ה"א

קמח יעו"ר ר"ש רפ"ב

קמט רמב"ם שם פכ"ה

קי ריש פ"ב דאהלות, ועי"ש עוד כמה גווני

קיב רמב"ם שם פ"ג

ב. כמו"כ כלי שנגע באב הטומאה דינו כאב הטומאה ומטמא אדם וכלים טומאת ערב.

ג. דעת ר"ת והר"ש^{קמ} ורש"י והראב"ד שדין זה נאמר רק בכלי מתכות ודעת הרמב"ם והר"י מסימפונט ור"י ורמב"ן שגם בכל הכלים נאמר דין זה. אמנם כלי חרס ואוכלין שנגעו במת דינם רק ראשון לטומאה ואינם נעשים חרב כחלק^{קמא}.

ד. דעת רוב הראשונים שדין חרב כחלל הוא דאוי ודעת הרמב"ם שדין זה הוא מדרבנן.

ה. נחלקו הראשונים האם חרב כחלל מטמא באהל דעת ר"ת שחרב כחלל מטמא באהל^{קמב}, דעת הרמב"ן^{קמג} שמטמא רק במגע ובמשא. ודעת הרמב"ם שמטמא רק במגע.

ו. נחלקו הראשונים האם הנוגע בחרב כחלל צריך הזאת שלישי ושביעי או לא. אמנם כו"ע מודים שטמא שבעת ימים.

ז. לדעת ר"ת הנזיר מגלח על חרב כחלל וא"כ חייבין על ביאת מקדש, ודעת הרמב"ם^{קמד} שאין הנזיר מגלח על חרב כחלל ומ"מ כתב שחייבין על חרב כחלל בביאת מקדש^{קמה}.

ח. כלים שנגעו בחרב כחלל אינם מטמאים את הנוגע בהם טומאת שבעה^{קמי}.

קמ תוס' נזיר נד: ד"ה ומשני ור"ש בפ"א דאהלות ורש"י פסחים יד: וראב"ד פ"ה מט"מ ועי' בהגר"א י"ד שס"ט, שנואה שפסק כהרמב"ם.

קמא ערובין קד. חולין קכא.

קמב תוס' נזיר נ"ג ד"ה חרב

קמג חקת יט, טז

קמד פ"ג ה"ב מט"מ ופ"ז מנזירות

קמה הל' ביא"מ פ"ג ה"ג. ופ"ה מט"מ

קמי מ"מ ה"ג, חז"א טו,

קיצור דיני טומאה וטהרה

כמה צריך שיחזור ויתאחה. ובכתבי קה"י החדשים השווה את זה לדין ילדה שסבכה בזקינה סוטה מג:

קבר

חלל טע"ט סתום שיש בו כזית מן המת (או שאר טומאות הפורשות מן המת שמטמאין באהל) מטמא כנגד כולו, והוא הנקרא קבר, וי"א שצריך שיהא טע"ט פנוי מלבד הטומאה^{קס}.

גולל ודופק

א. גולל שהוא סתימת הארון בקבר לפירש"י ולדעת הר"ש הוא הכיסוי שמשמש לציון ולסתימת חלל הקבר מטמא באהל ובמגע.^{קסא}

ב. דופק הם האבנים או העצים שהגולל מונח עליהם, מטמאין באהל ובמגע.

ג. גולל שפירש, לדעת רש"י והרשב"א מטמא, ולדעת הרמב"ם^{קסב} והתוס' קסיגאינו מטמא והנזיר אינו מגלח על טומאת גולל ודופק^{קסד}.

על איזה טומאה מוזהר הכהן

א. על טומאות שהנזיר מגלח הכהן לוקה, וחיבים עליהם על ביאת מקדש, ואלו הם: כזית מן המת, נפל^{קסה} כזית נצל, מלא תרווד רקב, שדרה וגולגולת, אבר מן המת, אבר מן החי שיש עליו בשר כראוי, עצם כשעורה, חצי קב עצמות, חצי לוג דם.

נחשב אבר שלם^{קנב}, ואבר מן המת שנחלק כ' בחזו"א קנג שמטמא באהל, ובמשנה אחרונה סופ"ב כתב שאינו מטמא באהל.

ד. עצם כשעורה ואבר שאין עליו בשר כראוי מטמאין במו"מ, ואין מטמאין באהל^{קנד}.

ה. עצם כשעורה שנחלקה מטמאה במשא, והגרע"א כתב קנה שדוקא ממת אחד, אבל מבי' מתים אין מצטרף. ובחזו"א (שם) כ' שאף מבי' מתים מצטרף ואין הנזיר מגלח על עצם כשעורה או אבר שאין בו כשיעור ואין חייבין על ביאת מקדש.

אבר מן החי

א. אבר מן החי שלם שיש בו שיעור בשר כראוי וגידין ועצמות מטמא באהל, ומשמע שאפי' התחיל הבשר להרקוב, אם עדיין נחשב בשר מצטרף לשיעור לטמא^{קני}.

אבל כל זמן שמחובר באדם אפי' כחוט השערה אינו מטמא^{קניג}.

ב. אבר מן החי שנחלק אינו מטמא^{קניח}.

ג. אבר מן החי שאין עליו בשר כראוי מטמא במגע ובמשא. ובחזו"א קטנסתפק אם דוקא כשנחסר אחר שנתלש מן האדם שכבר חל עליו טומאת אמה"ח, או אפי' נחסר כשהיה מחובר.

ד. אבר מן החי שנתלש מן האדם וחזרו וחיברוהו אם חזר ונתאחה נקטו האחרונים שאינו מטמא, וצ"ע

קס רמב"ם פ"ז ה"ד ובהש' הראב"ד. ועי' חזו"א סי' י"ג ס"ק טז ד"ה ולפ"ז

קסא רמב"ם פ"ו ור"ש פ"ב מ"ד

קסב פ"ו ה"ד

קסג סוכה כ"ג.

קסד רמב"ם פ"ג ה"ג

קסה ט"ז שס"ט, א

קנב רמב"ם שם פ"ב ה"ד

קנג סי' כ"א ס"ק ז'

קנד רמב"ם שם פ"ג

קנה גליון הרמב"ם פ"ד ה"ד

קני רמב"ם שם פ"ב ה"א. מסכת שמחות פל"ד הכ"ח

קניג רמב"ם שם ה"ו

קניח רמב"ם שם פ"ד ה"ב

קנט סי' כ"א ס"ק י"א

קיצור דיני טומאה וטהרה

ז. מדורות העכו"ם והיינו מקום שגר בו גוי ארבעים יום מוזהר הכהן שלא להכנס לשם דשמה קבר בו נפלים, ודווקא בא"י גזרו על זה, ובמקום שמצוי חולדה לדעת כמה ראשונים לא גזרו קע"ג.

ח. לצאת לחו"ל אסור לכהן. ובזמן הזה מסתימת הטור והשו"ע נראה שאסור וכ"כ בשב"י, ויש הרבה אחרונים שהתירו כיון שגם א"י מליאה קברים. ויש שהתירו משום שכולם טמאי מתים או משום הצלת ממונוקע"ד.

ט. חרב כחלל, נחלקו הראשונים האם הכהן מוזהר על זה והרמ"א כתב שנהגו להקל. קע"ה

י. טומאה בחיבורים, יש להסתפק אם הכהן מוזהר על טומאה בחיבורים קע"ו.

יא. אסור לכהן לשאת את המת ואף לשאת חלק מהמת או לשאת את שער המחובר בו אסור, וכן לענין מגע ואהל דינו של השיער המחובר כדין המת.

יב. אסור לכהן לשבת עם מת בספסל המתנדנד או בספינה קטנה המתנדנדת. ובספינה גדולה מותר קע"ז.

יג. מת גוי ג"כ אסור על הכהן במגע ובמשא קע"ח.

קע"ג תוס' רא"ש פסחים ט. סמ"ק מצוה פט וכן בכלבו. ולענין מדורות העכו"ם בזה"ז עי' בספר טעם ודעת הלכות טומאת מת פ"א ה"ז בביה"ל.

קע"ד י"ד סי' שסט. המהרש"ל ה"ז הש"ך הדרשה והחכמ"א התירו מטעם שאין א"י מטוהרה. ורעק"א התיר משום שני טעמים האחרים.

קע"ה י"ד סי' ט"ט בהגר"א סק"ב שתלה זה במח' ר"ת והרמב"ם האם יש טומאת חרב כחלל בכלי שטף.

קע"ו החזו"א אהליות כח למד בדעת הר"ש והראב"ד דהם יפרשו את התוספתא אהליות א,א והובאה בר"ש א,ב שאין הנזיר מגלח ואין חייבים על טומאת מקדש על טומאה בחיבורין וא"כ אחרי שהרמ"א כתב שבחרב כחלל שאין הנזיר מגלח אין כהן מוזהר הה"נ הכא וכ"מ ברשב"א ח"א תעו ובריש הל' טומאה להרא"ש שאין אפילו איסור ולא רק שאינו לוקה אך מאידך לפי מ"ש הב"י דלא אמרו אלא שכל טומאה שאין הנזיר מגלח אין כהן לוקה אבל אסורא מיהא איכא. ובשאג"א חדשות סי' י"א ובמגן אברהם סי' ת"ט, ה' כ' לאסור, אך בבה"ל שם כתב להקל בזה וכו' מחידושי הר"ן ערובין לא. וצ"ע לדינא.

קע"ז כיון שעי"ז נחשב שהמת נשען עליו ונמצא שנושא את המת. זבין פ"ג מ"א, ב, מרדכי מ"ק תתסה, רשב"א ח"א כח, תקנט, י"ד שע"א,

ובספינה גדולה לא גזרו רבנן טומאה בכהן.

יש טומאות שאע"פ שאין הנזיר מגלח מ"מ הכהן מוזהר וכדלהלן.

ב. על גולל (אבן שנותנים על הקבר) ודופק (אבנים שעליהם נסמך הגולל) מוזהר הכהן קס"י. אמנם לאחר שפירשו מהקבר מותר לכהן להטמאות לו אם הוא עשוי מדבר שאינו מקבל טומאה כגון מאבן קס"ז.

ג. לרובע עצמות ורביעית דם אסור לכהן להטמאות ולהרבה ראשונים הוא איסור מדאורייתא קס"ח.

ד. לאבר מן החי שאין בו כדי להעלות ארוכה אסור לכהן להטמאות ומטמא רק במגע ומשא ולא באהל. קס"ט.

ה. לסככות ופרעות והם ענפי אילן הבולטים ואבנים היוצאים מהגדר וטומאה תחת אחד מהם ואין יודע היכן, מוזהר הכהן שלא להטמאות ק"י. ואמנם לסככות ופרעות שאסורים מדרבנן והיינו היכא שיש הפסק בין הענף שתחתיו המת לענף שתחתיו הכהן אלא שיכולים שניהם יחד לקבל מעזיבה בינונית בזה נחלקו האחרונים אם מותר לכהן להטמאות קע"א.

ו. לבית הפרס והוא שדה שנחרש בו קבר ואין ידוע מקומו אסור לכהן להטמאות אך כיון שזה אסור מדרבנן לכן התירו להולך לדבר מצווה, וכן נדחה איסור זה מפני כבוד הבריות כגון שאינו צריך לצאת ערום עד שילביש עצמו תחילה. קע"ב

קס"י מבואר במסכת שמחות (פ"ד הכ"א) ותוספתא מכות (פ"ג ה"י) כל טומאה מן המת שאין הנזיר מגלח עליה אין סופג את הארבעים (ומיירי שם על כהן כמבואר שם) ומ"מ כתב הטור סי' שסט שיש דברים שהכהן מוזהר אע"פ הנזיר מגלח וכגון גולל ודופק וביאר הב"י שם שאע"פ שאין הכהן לוקה מ"מ איסורא מיהא איכא ומ"מ דעת הרשב"א בתשובה תע"ו וכ"ד הראב"ד ותוס' ברכות יט: דכהן אינו מוזהר על גולל ודופק אמנם בשו"ע פסק שמוזהר על גולל ודופק

קס"ז י"ד סי' שסט. חכמ"א מצבת משה סי' י"א.

קס"ח דעת התוס' בכמה מקומות. והטעם כיון שהנזיר מגלח על טומאה כזו אם יש בה כשיעור של חצי קב עצמות וחצי לוג דם.

קס"ט שו"ע סי' שסט ופ"ב דאהלות

ק"ע שם

קע"א שו"ת איתן האזרחי סי' ז'

קע"ב י"ד שע"ב, א

קיצור דיני טומאה וטהרה

ג. אהל שיש בו גוסס נקטו הפוסקים לאסור. קפ"ו

דיני אהל הטומאה בקצרה

א. טומאת אהל הינה בגי' אופנים א. המאהיל על המת.
ב. המת מאהיל עליו. ג. גג אחד מאהיל עליו ועל המת.

ב. אין חילוק בין אם נכנס כולו או מקצתו לאהל המת.

ג. טפח על טפח ברום טפח מביא את הטומאה תחתיו, וחוצץ בפני הטומאה על גביו (אם אינו מדבר המקי"ט ואינו נסמך ע"ג כלים). קפ"ח

ד. קורה ברוחב טפח ויש תחתיה רוחב טפח אע"פ שאין כולה שוה וקצתה פחות מרוחב טפח מביאה את הטומאה כנגד כולה כיון שקצתה אהל קפ"ט. והחזו"א כתב שאפשר שאהל זה (כנגד הקצר וכן הבאת הטומאה למקום הרחב) אינו אלא מדרבנן קצ"ו.

ה. חלון טפח על טפח מביא את הטומאה מבית לבית קצ"א.

ו. וכן ארובה שבין בית לעליה (ואם אין בארובה פו"ט והטומאה כנגד הארובה לדעת הרא"ש העליה טמאה והבית טהור) קצ"ב.

ז. אהל רפוי שאין יכול לקבל מעזיבה בינונית לדעת הרמב"ם אינו אלא מדרבנן אבל דעת הראב"ד שאם הוא אהל טפח אע"פ שאין בכוחו לקבל מעזיבה בינונית הוה אהל דאורייתא קצ"ג, וני"מ לענן עצים המאהילים שהעלים צפופין ויש בהם רוחב טפח, אך

יד. אסור לכהן להכנס לדי' אמות של מת ואם הוא לא במקום קביעותו וכגון בלוויה לא גזרו, וכן אם יש מחיצה י"ט יכול להתקרב עד ד"ט מהמחיצה קע"ט. וילה"ס אם מותר להכנס לד"א של מת גוי ק"פ.

טו. להכנס לאהל של מת גוי נכון להחמיר קפ"א.

טז. על אהל של אדם וכלים ובע"ח מוזהר הכהן קפ"ב.

יז. הכהן מוזהר על סוף טומאה לצאת קפ"ג. ונחלקו הפוסקים אם סוף טומאה לצאת הוא איסור דאורייתא או דרבנן ונפ"מ במקום כבוד הבריות בשעת הדחק קפ"ד.

יח. אהל של קורה המתקצרת שברובו הוא טפח ובמיעוטו הוא פחות מטפח, אסור לכהן קפ"ה.

אהל הטומאה

המטמאים באהל

א. אלו הם המטמאים באהל: כזית בשר המת, וכזית נצל, ומת שלם שאין בו כזית בשר, ונפל שלא נתקשרו אבריו בגידין, ואבר שלם שאין בו כזית בשר, שדרה, וגולגלת, ורוב בנין עצמות, ורוב מנין עצמות, ורוב עצמות של רוב בנין או של רוב מנין או של שדרה ושל גולגלת, ורביעית דם, ותרודת רב.

ב. נכון להזהר מאהל שיש בו מת עכו"ם. קפ"ו

קע"ח יבמות סא. רמב"ם הלכות אבל ג, ג והלכות ט"מ ט, ד וש"ך שע"ב, ד

קע"ט שע"א, ה

קפ"ה הפ"ת בשם חומות ירושלים ועש"ך שע"ב, ו שכתב הטעם שמא יגע וזה אסור גם בגוי, וצ"ע.

קפ"א שע"ב, ב

קפ"ב לדעת הר"ש פ"ח מ"ב ד"ה עוד תניא, והגר"א רפ"ט על התוספתא בהגהות זר זהב נראה שהזיר מגלח וא"כ הכהן לוקה, ולדעת הרמב"ם ה' נזירות ז, ו אין הנזיר מגלח ומ"מ עדין י"ל שהכהן מוזהר וכמו סככות ופרעות שהביא שם.

קפ"ג שע"א, ד

קפ"ד דעת הש"ך שע"ב, ג וכ"נ מהפ"ת שם וכ"כ המ"ב סי' קל"ב בשם הפמ"ג שהוא איסור דרבנן ובחכמ"א קנט"ח כתב שהוא איסור דאורייתא. ובספר טו"ד כתב דצריך לחשוש לספק דאורייתא ובשעת הדחק אפשר להקל שהוא איסור דרבנן.

קפ"ה הדגמ"ר סי' שע"א והחכמ"א קנט"א, ויא אוסרים, והש"ך סקי"ד אין הכרח שחלק על זה.

קפ"ו שו"ע י"ד שע"ב

קפ"ז שם

קפ"ח רמב"ם פי"ב

קפ"ט רמב"ם שם ה"ז

קצ"ג, ג, י"ג

קצ"א רמב"ם פי"ד

קצ"ב רמב"ם פט"ז

קצ"ג רמב"ם פי"ג ה"ב ובהשגת הראב"ד

קיצור דיני טומאה וטהרה

התפשטות הטומאה

מת הנמצא על הקרקע או בתוך הקרקע מטמא את כל מי שעובר מעליו עד לרקיע וכגון בנסיעה ברכב על כביש שנסלל ע"ג קברים או בטיסה מעל בית קברות.

אהל הטומאה

א. מת הנמצא באהל והיינו שנמצא במקום שיש אויר טפח על טפח בגובה טפח תחת הגג שמאחיל על המת, הטומאה ממשיכה להתפשט תחת כל הגג שיש בו רחב טפח, ואפי' אם יש במקום אחד טפח ובהמשך פחות מטפח ג"כ מתפשטת שם הטומאה.^י

ב. המת עצמו אינו ממעט את גובה הטפח שמעליו אלא באופן שהמת קבור שם שאז ממעט אפילו טפח של אהל קבע, וכן אם האהל שמעל המת הוא אהל עראי שאז המת ממעט את החלל טפח אפילו באופן שנמצא שם דרך עראי.^{יא}

ג. קורות הבית והעליה שיש רווח בין קורה לקורה והקורות של העליה מכוונות כנגד הרווח שבין קורות הבית, אם יש בקורות העליה טפח וכן ברווח שכנגדן אמרינן חבוט רמי ונחשב שהבית מקורה כולו ומביא את הטומאה שיש בו תחת כולו.

ד. ואם אין הרווח שבין התחתונות טפח ויש בקורות העליונות טפח לפי דעת רש"י ותוס' י^ב אמרינן חבוט רמי גם בכה"ג אך לפי דעת הריטב"א והר"ן לא אמרינן בכה"ג חבוט רמי ואינו מביא את הטומאה תחת כל הבית.^{יג}

אין בכחם לקבל מעזיבה בינונית, שלדעת הראב"ד הם אהל דאורייתא.

ח. ולדעת הראב"ד והר"ש (פ"ח מ"ב) סככות שיש בהם אויר ביניהם, אם יכולין לקבל מעזיבה בינונית נעשים אהל מדרבנן וגם זה נ"מ לעצים שאין העלין צפופין ויש בהם רווחין ואם יכולין לקבל מעזיבה בינונית מביאין את הטומאה.

ט. בגדים המקופלין זע"ז והעליון גבוה מן הקרקע טפח מביא את הטומאה.^{יד}

י. אדם נעשה אהל להביא את הטומאה קצ"ה, ונ"מ אם עומד תחת סדק שבין ב' אהלים אף שהסדק מעבר לעבר, מביא האדם את הטומאה מאהל לאהל וכן אם יש בידיו רוחב טפח או בבגדיו מביא את הטומאה מאהל לאהל, וכן אם מוציא ראשו מהחלון והטומאה תחת ראש מביא את הטומאה לתוך הבית.

יא. אהל זרוק אינו חוצץ בפני הטומאה ומביא את הטומאה קצ"ו ועל כן אוטו או רכבת המהלכין ע"ג הטומאה אינם חוצצין, ומביאין את הטומאה על היושבים בהם אף שלא כנגד הטומאה קצ"ז.

יב. טלית המתנפנת אינה חוצצת ואינה מביאה, ועל כן אוירון המהלך על הטומאה אינו חוצץ, אלא שאפשר שגם אינו מביא, שהוא כטלית המנפנת, ואמנם היושב בתוך האוירון ומאחיל בעצמו על הטומאה טמא משום שאין האוירון חוצץ כאמור קצ"ח.

יג. אדם הנמצא בתוך כלי שאמק"ט המוקף צמיד פתיל טהור קצ"ט, וי"א שלדעת הר"ש דוקא בכלי של חבר, אבל כלי של ע"ה גזרו עליו שאינו מציל.

י רמב"ם פ"ב ה"ז וחז"א אהליות, סי' יג ס"ק י"ג
יא חז"א ט"מ י"ג ט"ז
יב סוכה כ"ב
יג סוכה כב חז"א ח, ג, ד"ה ומנה

קצ"ד רמב"ם פ"ז ה"ד
קצ"ה רמב"ם פ"ח
קצ"ו רמב"ם פ"א ה"ה
קצ"ז חז"א בהוספות לאהליות
קצ"ח יעו"י חז"א שם
קצ"ט רמב"ם פ"ג ה"ב

קיצור דיני טומאה וטהרה

סמוכים שמשמשים באותו חניון תת קרקעי במדה והדלתות כולן פתוחות.

י. וכן מצוי העברת טומאה במטוס בתא המטען שמתמא את הנוסעים כיון שהאוהל המפסיק ביניהם מק"ט ואינו חוצץ בפני הטומאה. וכמו כן כשמחברים את השרוול של ירידת הנוסעים לאולם שבו הנוסעים עולים ויורדים נטמאו כל העומדים באותו אולם.

חריץ בין שני אהלים

יא. אם יש חריץ לכל אורך הגג בין הגג שתחתיו נמצא המת לגג שתחתיו נמצא הטהור - לא נטמא הטהור.

אך אם נמצא תחת החריץ אדם או בע"ח הם ממשיכים את הטומאה תחתיהם לגג השני ושוב נטמא כל מי שתחתיו.

יב. וכן אם יש תחת החריץ כלים או בגדים באורך טפח שהם ג"כ גבוהים טפח מהמקרקע אע"פ שאין חלל טפח תחתיהם (כיון שיש כמה בגדים זה ע"ג זה) וממשיכים הם את הטומאה לאהל השני ונטמאו כולם.^{יח}

יג. שיעור החריץ: אם הטומאה בחדר החיצון והטהרה בפנימי השיעור הוא בכל שהוא, אבל אם הטומאה בפנימי והטהרה בחיצון יש בזה דין של סוף טומאה לצאת ולכן שיעור החריץ בזה הוא כחוט המשקולת.^{יט}

עצים

יד. עצים שענפיהם רוחב טפח מביאין את הטומאה. וכשאין בענפים רוחב טפח, אם העלים שלהם צפופין שאין רווח אויר ביניהם ויש בכולן יחד רוחב טפח

^{יח} אהלות פ"א מ"ג ורמב"ם פט"ז ה"ז
^{יט} יתוספתא רפ"ב

מחיצה

ה. אם יש מחיצה העשויה מדבר שאינו מקבל טומאה הסותמת את כל הגובה שבין מקום הטומאה למקום המצאות הטהור ואין בה פתח של טפח על טפח - חוצצת המחיצה בפני הטומאה ולא נטמא הטהור ואע"פ שיש בה כמה נקבים של פחות מטפח שיש בין כולם טפח מ"מ אינם מצטרפים.^{יז}

ו. ולד' הרמב"ם^{יח} צריך שלא יהי דעתו לפנות משם את המחיצה, ולד' הראב"ד שם והתוס'^{יט} יבסתימת מחיצה גמורה אף כשדעתו לפנותה חשוב מחיצה.

ז. מחיצה של צוה"פ שתי וערב ולבוד לא נקראת מחיצה לענין זה כיון שלמעשה נשאר בהן טפח על טפח.

שיעור מקום התפשטות הטומאה

ח. שיעור מקום התפשטות הטומאה הוא טפח והיינו בחלון שנעשה כדי להשתמש דרכו אך בחלון שנעשה להאיר מבואר בפ"ג מ"א שהשיעור הוא בפונדיון, וכתב החכמת אדם^י שהחלונות שלנו נעשים לאורה ולפ"ז^{יא} דינם בשיעור פונדיון שהוא בערך 2.5 ס"מ ואם נשאר חלל בגודל זה בחלון החיצוני עוברת הטומאה למקום השני שמעבר לחלון. ויש להסתפק מה הדין בחלון שנעשה להכניס או להוציא אויר.

ט. ולכן צריך הטהור להקפיד שכל הדלתות והחלונות שבינו למת סגורות וצריך שימת לב לאפשרויות של מעבר הטומאה כגון: דרך גגון, צינור, מרזב, עץ, הרחבים טפח שמאהילים גם על חלונות של חדר המת וגם על חלונות שיש בהם טהור. וכן מצוי מעבר טומאה דרך חדר מדריגות לחניון ומשם לבתים

^{יז} פ"ג מ"א
^{יח} פט"ו ה"א
^{יט} י"ב שבת מד: ד"ה ואין
^י י"ב בית אדם שער השמחה סי' ג

קיצור דיני טומאה וטהרה

יז. אמנם אם יש מחיצות לגג שגם הם עומדות ע"ג המת א"כ במקום המחיצות תהיה טומאה רצוצה שתטמא את מה שעומד על גבה והעיצה לזה לעשות קומה שניה של אהל מעל גבי המחיצות שהוא יחצוץ את הטומאה שבקעה דרך המחיצות וזהו מה שנקרא "כיפין ע"ג כיפין" ובתנאי שלעולם יצא צינור ברוחב טפח מתוך אהל הטומאה כלפי חוץ שדרכו תצא הטומאה ואסור להאחיל עליו או לחוסמו.^{ר"ז}

אהל מדבר המקבל טמאה

יח. אהל העשוי מדבר המקב"ט אינו חוצץ בפני הטומאה בין אם הטומאה מעליו או מתחתיו ולא זו בלבד אלא אף מביא את הטומאה לצדדים ונטמא כל אשר תחתיו אף שאינו כנגד הטומאה.^{ר"ט}

יט. ונפ"מ מזה שלא לנסוע עם נפטר תחת מנהרה שיש לחוש שיש תחתיה כהנים או תרומה וכן שאסור לכהן או לתרומה לנסוע ע"ג קברים וכן יש שם טעם נוסף שאינו אהל משום שהרכב הוא אהל זרוק ול"ש אהל.

אהל זרוק

כ. אהל המטלטל אינו חוצץ בפני הטומאה ומביא את הטומאה תחתיו.^{ר"ז}

טלית המתנפנת

כא. טלית המתנפנת ועוף הפורח וספינה ששטה אינן חוצצים בפני הטומאה ואינן מביאים את הטומאה תחתיה.^{ר"ז}

מביאין את הטומאה, אלא שלדעת הרמב"ם י" אם כשיניחו עליהם מעזיבה בינונית ינטו ממקומם באופן שלא ישארו אהל אין נעשים אהל מן התורה אלא מדרבנן ודעת הראב"ד (שם) והר"ש ר"א שאף בכה"ג נעשים אהל מן התורה.

טו. עלים שאינם צפופים ויש רווח אויר ביניהם, לדעת הרמב"ם אינם נעשים אהל כלל, אבל לדעת הר"ש והראב"ד אם הרווח פחות מטפח וגם יכול לקבל מעזיבה בינונית שבעודה לחה קודם שתתיבש אינה נופלת דרך אותם האוירים גזרו רבנן שנעשים אהל להביא את הטומאה ר"ב.

אהל החוצץ בפני הטומאה

טז. כשם שאהל מביא את הטומאה לצדדיו כך גם חוצץ בפני הטומאה והיינו שאם יש בתוכו טומאה הרי הוא חוצץ שלא תעבור הטומאה לטהרה שמעליו או שמתחתיו ובתנאים דלהלן א. שיהי עשוי מדבר שאינו מקב"ט.

ב. שלא יהי עשוי מכלי או אדם שהם בפני עצמם לא יכולים כלל להחשב כאוהל ואפי' לא להיות מעמיד של האוהל אלא"כ נטפלים למחובר.

ג. שיהי הגג בשיעור טפח על טפח ושיהיה בחללו טפח ובלא"ה דינו כטומאה רצוצה שמטמאה כנגדה.

ד. שיהי פתח בתוך האהל של הטומאה ואפי' שכרגע הוא סגור אבל בלא"ה יחשב כ"קבר סתום" ויטמא כל סביביו עד לרקיע ושיעור הפתח למת שלם די' טפחים, ולכזית מן המת טפח.^{ר"ג}

י" פ"ג ה"ב

י"א פ"ח מ"ב

י"ב חזו"א י.ד.

י"ג אהלות פ"ג מ"ז, פ"ז מ"א, פ"ט מ"ג, פ"י מ"ד

י"ד ב"ב ק: תוד"ה ורומן

י"ט פ"ח מ"ג ועי' שבת פד: תוד"ה מי

י"ז פ"א ה"ה מט"מ וחידושי הגר"ח הלוי

קיצור דיני טומאה וטהרה

הטומאה ועמד כנגד הארובה בזה לא אמרינן שיהי דין טומאה רצוצה ויטמא האדם או הכלי דכל שהטומאה תחת אוהל הרי"ז מפקיע ממנו דין טומאה רצוצה שבוקעת ועולה אך אם הטומאה קדמה נטמא האדם^{רכג}.

מאהיל על מקצת מהטומאה

כה. באופן שהטומאה אינה נמצאת תחת אוהל א"צ האדם הנטמא שיאהיל טפח ממנו על כזית מן הטומאה אלא אפי' פחות מטפח ממנו שמאהיל על פחות מכזית מן הטומאה הרי"ז טמא.

אבל באופן שהטומאה תחת אהל והיינו שאין פותח טפח על טפח בארובה שכנגד הטומאה בזה צריך שכל הכזית יהי כנגד האויר^{רכד} כדי לטמאות את מי שעומד כנגד הארובה מלמעלה ואם רק חצי מהכזית עומד כנגד הארובה אע"פ שמחובר לו עוד חצי כזית שאינו עומד כנגד הארובה אינו מטמא את העומד כנגד הארובה אלא רק הבית נטמא.^{רכה}

טומאה בעובי הכותל

כו. טומאה בעובי כותל הבית או בעובי הרצפה או בעובי התקרה ואין שם טפח על טפח ויש בית אחר מהצד השני אם נמצא הטומאה מחציו ולפנים דינה כמו שנמצאת בבית הפנימי, ואם נמצא הטומאה מחציה ולחוץ דינה כמו שנמצאת בבית החיצוני.

והעומד ע"ג הכותל לא נטמא מדין טומאה רצוצה כיון דלא חשבינן להטומאה שנמצאת בתוך הכותל אלא כאילו נמצאת בבית זה או בבית זה כיון שנטפלת לאחד משני הבתים ושם הרי יש חלל טפח.

רכג פ"י מ"ב. רמב"ם פט"ז ה"א
רכד רמב"ם פט"ז ה"א
רכה פ"י מ"ג. רמב"ם פט"ז ה"א

אופן שטומאה עוברת גם כשאין פותח טפח

כב. אם הטומאה נמצאת כנגד הארובה מטמאה את כל העומד כנגדה אף שאין בארובה פותח טפח, ובזה צריך שיהי כל הכזית כנגד החלל ולא סגי במקצת מהכזית^{רכז}.

כג. במה דברים אמורים כשהטהרה שע"ג הארובה אינה נמצאת בתוך אוהל והיינו שאין עליה ע"ג הבית, אבל אם יש עליה ע"ג הבית בזה נחלקו הראשונים, דעת הרי"ש^{רכח} ויטוהמהר"ם^{רכט} דבזה כל מה שבעליה טהור ומאידך כל מה שבבית טמא כיון שגג העלייה מצטרף לגג הבית ונטמא כל אשר בבית.

ודעת הרא"ש^{רכי} שגם בכה"ג שיש עליה ע"ג הבית מ"מ מטמאים את מה שבעליה כנגד הארובה ואמרינן בזה טומאה בוקעת ועולה, ואחרי שהטומאה בוקעת לעלייה ממילא היא מתפשטת בכל העלייה שהרי יש ע"ג העלייה אהל שמביא את הטומאה תחתיו, אך מה שבבית טהור כיון שאין טפח בארובה ואין יכולה הטומאה לעבור מהעלייה לבית וגם לא מצטרף גג העלייה לגג הבית להחשב אהל אחד. ולדינא צריך להחמיר כדברי שניהם ולטמאות הבית והעלייה^{רככ}.

אם קדם האהל לטומאה

כד. ארובה שפתוחה לאויר העולם ואין בארובה פותח טפח והטומאה תחת הארובה, אם קדם האהל להגעת הטומאה וכגון שהניח אדם רגלו או כלי על פי הארובה וסתם ע"י כך את הארובה ואח"כ בא

רכז אהלות פ"ח מ"ה.
רכח אהלות פ"י מ"א ומ"ג ועי' חידושי ר' חיים הלוי פ"ט ה"א
רכט פ"י מ"ג
רכי פ"י מ"ה
רככ פ"י מ"ה
רכד משנה אחרונה פ"י סמ"ה

קיצור דיני טומאה וטהרה

צמיד פתיל

לא. כלי שאינו מקבל טומאה או כלי חרס שאינו מקבל טומאה מאחוריו שמוקף צמיד פתיל מדבר המתמרח שאינו מקבל טומאה מציל על מה שבתוכו (אוכלין ומשקין ואדם וכלים) מלהטמא באוהל המת, וכלי חרס אינו מציל על כלים שבתוכו, מדרבנן.

אך אם יש טומאה בתוכו אינו מציל את הטהרות שחוצה לו מלהטמא.^{רל}

ורק באופן שהטומאה בלועה בגוף של בע"ח אז אינה מטמאה את מה שבאהל שלה.^{רלא}

לב. דבר רך הנצמד לדבר קשה נחשב לצמיד פתיל.^{רלב}

לג. כלי עץ הבא במידה שאינו מקב"ט המכוסה בדבר שאין עליו תורת כלי כגון חתיכת נסר אע"פ שאינו צמיד פתיל הרי הוא מציל על הטהרות שבתוכו שלא יטמאו באהל המת.^{רלג}

דיני קורה המתקצרת

לד. א. קורה שרובה טפח וסופה פחות מטפח והטומאה תחת הטפח לדי הרמב"ם והר"ש והגר"א נטמא גם מה שתחת הפחות מטפח ובכלל זה גם בי קורות נוגעות זו בזו הראשונה כולה טפח והשניה בסופה פחות מטפח וטומאה תחת הראשונה דכל מה שתחת השניה נטמא דכיון שתחילה נטמא תחתיה שיש בו טפח ממשיכה הטומאה אף תחת הפחות מטפח^{רלד}.

כו. אמנם אם בצד השני של הכותל אין בית אלא אויר העולם ונמצא הטומאה מחציו ולחוץ בזה יש דין טומאה רצוצה שמטמאה את העומד ע"ג הכותל כיון שאין הכותל נטפל לאויר העולם.^{רכו}

אהל הנעשה מכלים ואדם

כח. כלי אפילו באופן שאינו מק"ט, וכן אדם אפי' גוי שאינו מק"ט הרי הוא מביא את הטומאה תחתיו ואינו חוצץ בפני הטומאה שעל גביו או שתחתיו. ועל כן אם יש טומאה על גבי רגליו נטמא גם מה שתחת לראשו כיון שאינו חוצץ בפני הטומאה וגם מביא את הטומאה לצדדין שלו כנגד כולו. וכמו"כ אין הכלי והאדם יכולים לסמוך את האהל שיחצוץ את הטומאה ואפי' שהם עצמם אינם מק"ט.^{רכז}

כט. אמנם לענין לעשות מחיצה מכלים בזה תלוי בסוג הכלי שאם הוא כלי שאינו מק"ט יכול להעשות מחיצה לחצוץ בפני הטומאה.^{רכח} ולפי"ז צריך להזהר בשורה צפופה של אנשים מאהל המת והלאה שהטומאה עוברת דרכם.

דפנות אהלים

ל. כלי שאינו מקבל טומאה או אחורי כלי חרס וכן גוי שאינו מקבל טומאה יכולים להצטרף עם תקרת הבית או עם מחיצת הבית או עם רצפת הבית (כשיש שם חלל טפח) לחצוץ בפני הטומאה שבבית.^{רכט}

רכו פ"ז מ"א, פ"ו מ"ג מ"ד
רכז פ"ו מ"א, פ"ח מ"ג. פ"ט.

ולגבי גוי כ"כ במשנה אחרונה פ"ו מ"א וכפשטות המשנה שאמרה "אדם" ומ"ש בב"ב שגוי ממעט בחלון היינו עם דפנות אהלים.

רכח ב"ב כ. רמב"ם פכ"ד ה"א
רכט פ"ה מ"ז. ב"ב כ.

רל פרשת חוקת (יט. טו) וער"מ פכ"ג ה"ב
רלא חולין ע"א.

רלב אהלות פ"ט מ"א בפ"י מהר"ם ועי' חזו"א כלים י"ג, א
רלג ר"ש פ"ד מ"א ופ"ה מ"ו

רלד אהלות פ"טו מ"ב רמב"ם פ"ב ה"ז מטו"מ
חזו"א אהלות סי' יג, ס"ק יב, יג

קיצור דיני טומאה וטהרה

טומאת מת מדרבנן

סוף טומאה לצאת

א. מת או שאר טומאה בבית, כל הפתחים של הבית טמאים אף כשהם סגורים.

ב. אם נפתח אחד מהפתחים או אם חשב להוציאו בפתח מסוים או בחלון שיש בו ד' על ד' טפחים (למת שלם, ולכזית מן המת מספיק לחשוב על חלון של טפח על טפח) רק הוא טמא וכל החלונות והפתחים טהורים.

ג. באופן שכל הפתחים והחלונות סגורים דעת הר"ש ר"ז והמהר"י קורקוס ר"ח החזו"א ר"ט דכלים שתחת החלונות טהורים כיון דבסתמא לא יצא דרך החלונות ודעת הכס"מ ר"מ דרק החלונות הפחותים מהשעור הנ"ל טהורים אבל שאר החלונות טמאים וכ"פ בשו"ע.

ד. טומאה זו של סוף טומאה לצאת י"א שהיא מדאורייתא וי"א שהיא מדרבנן רמב.

ה. אדם וכלים הנמצאים בפתח שסוטלי"צ ממנו טמאים טומאת שבעה, ובתרוה"ד רמ"ג נוטה לומר שאין הנזיר מגלח על טומאה זו, וא"כ אף אם טומאה זו מדאורייתא מ"מ אין הנזיר מגלח עליה, ואין חיובין עליה על ביאת מקדש, אבל לוקה מכת מרדות רמ"ד

ו. יל"ע אם יש דין סוטלי"צ לאבר מן החי.

ולדעת הרא"ש ר"ה לא נטמא אלא מה שתחת הטפח (בב' המקרים הנ"ל).

ב. אם הטומאה תחת הפחות מטפח והטהור עומד תחת הטפח בזה נסתפק החזו"א אם פחות מטפח גם מביא את הטומאה ממנו והלאה או רק מוציא את הטומאה ממקום הרחב טפח שקדם לו.

ג. גם את"ל שפחות מטפח מביא את הטומאה אכתי ילה"ס אם מביא את הטומאה גם לקורה אחרת הצמודה אליה שרחבה טפח ובזה הספק כלול שני אופנים א. היכא שהטומאה תחת הפחות מטפח של הקורה הראשונה ואח"כ מרחיבה הקורה הראשונה להיותה רחבה טפח וצמודה לה קורה אחרת שרחבה טפח. ב. היכא שהטומאה תחת הרחב טפח של הקורה הראשונה ואח"כ מתקצרת לפחות מטפח ואח"כ מרחיבה לטפח ואח"כ צמוד לה קורה אחרת הרחבה טפח.

ד. קורה שתחילתה טפח וסופה פחות מטפח ונוגעת בה קורה שניה שתחילתה פחות מטפח וסופה טפח וטומאה תחת הטפח של הקורה הראשונה - כלים שתחת השניה טהורים דפחות מטפח אינו מביא טומאה כשהוא נמצא בקורה אחרת.

ה. וכן היכא שכל הקורה הראשונה פחות מטפח וכל הקורה השניה טפח וטומאה תחת פחות מטפח - לא יביא הטומאה לקורה השניה אף שכולה טפח ר"ל.

ו. וכן היכא שכל הקורה הראשונה יהיה טפח והקורה השניה יתחיל בפחות מטפח ג"כ לא יביא הטומאה לקורה אחרת דכל היכא שמקום החיבור של שני הקורות יש בו פחות מטפח בא' מן הקורות שוב אין יכולה הטומאה לעבור לקורה אחרת.

ר"ל פ"ז מ"ג
ר"ל פ"ז ה"ב
ר"ל יז, יא
ר"מ פ"ז ה"ב
רמ"א רש"י ביצה ל"ח וכו"פ החכמ"א קנט"ח.
רמב"ם ר"ש פ"ז מ"א וכו"פ המ"ב קכו, א קכח, ח
רמ"ג הובא בב"י סימן שע"א
רמ"ד רמב"ם ביאת מקדש פ"ג יד-טו

ר"ל פט"ו מ"י
ר"ל הגר"א בפ"י התספתא פט"ו, ב

קיצור דיני טומאה וטהרה

ארץ העמים

א. גזרו טומאה על ארץ העמים (מפני מתי המבול או מפני מתי ישראל) וגזרו על אוריה ועל גושה.

וטומאת אוריה היינו שאינו נוגע ואינו מסיט עפרה (כגון ההולך במנעלים במקומות מרוצפים שאינו נוגע בעפרה ואינו מסיט בהילוכו, וטומאת גושה שנוגע או מסיט.

ב. הנטמא בגוש ארץ העמים טמא טומאת שבעה וצריך הזייה שלישי ושביעי.

ג. והנטמא באוריה אינו צריך אלא טבילה והע"ש.

ד. אינו טמא משום אוריה אלא כשנכנס ראשו ורובו לארץ העמים.

ה. גוש כבריינו הבא מארץ העמים מטמא את הנוגע ומסיט, ושיעורו כחותם המרצופין.

מדור העכו"ם

ו. מדור העכו"ם ששהה בו ארבעים יום, הנכנס לשם טמא טומאת שבעה וצריך הזאה שלישי ושביעי, ואפי' הושיט ידו לחודי².

זכ' החזו"א שאפשר שלדעת הרמב"ם טומאת מדור כטומאת ארץ העמים ואינו טמא במושיט ידו לחוד, וגם אינו צריך הזאה על אור מדור.

בית הפרס

שדה שאבד בה קבר

א. שדה שידוע שיש בה קבר אך אין ידוע מקומו, וכן אם היתה בה מערה שקוברים בה ואין הפתח ניכר על

ז. מת עכו"ם לדעת הסוברים שמטמא באהל, י"א שאין בו דין סוטלי³ צרימה.

ד' אמות של הקבר

א. רבנן גזרו טומאה על ד' אמות של קברי⁴. ובחזו"א (סי' י"ג ס"ק ט"ז) כ' שהנכנס לד"א של קבר טמא טומאת שבעה וצריך הזאה שלישי ושביעי, ובהגהות הב"ח על הרא"ש הלכות טומאה משמע שלמד שהוא רק איסור.

ב. השי"ך⁵ יכתב בשם הרוקח שלא גזרו טומאה זו אלא במת הנמצא במקום קביעותו, אבל כשמוליכין המת שלא במקום קביעותו, אינו מטמא בד"א, ובירושלמי⁶ מבואר שגזרו אף ברה"ר שלא יבואו להאחיל על המת כשנדחקין ללוותו.

ג. יל"ע אם גזרו טומאה על כזית מן המת ושאר טומאת הפורשות מן המת ובספר דבר שאול⁷ רמט הוכיח ממתני' דכריתות ט"ו שאי"צ להרחיק ד"א מאבר מן החי, ולכאוי"ה לשאר טומאות הפורשות מן המת שלא גזרו אלא על מת (אפשר ששיעורו ראשו ורובו, או שדרה וגולגולת שיש כאן צורת מת).

ד. ילה"ס מה דין כלים הנמצאים בד"א של מת.

ה. אהל הנמשך על אור ד' אמות של מת, מחוץ לד"א י"ל שאינו מביא את הטומאה.

ו. ילה"ס האם כל היכא שמושיט ידו לד"א של מת נטמא או דדוקא היכא שנכנס ראשו ורובו לתוך ד"א, וכמו שמצאנו בטומאת ארץ העמים, שאינו נטמא אלא כשנכנס ראשו ורובו.

¹ רמ"ה תפא"י פט"ז בבעז אות ה'
² רמ"ו רמב"ם פ"ז ה"ד
³ רמ"ז סי' שע"א ס"ה
⁴ רמ"ח כלאים פ"ו ה"ב
⁵ רמ"ט סוטה מ"ד א'

⁶ יד חזו"א סי' כ"ה ס"ק ה

קיצור דיני טומאה וטהרה

ו. שדה שאבד בה קבר ונחרשה י"א שמונים מאה אמה חוץ לשדה מכל צד, וי"א שמונדים מאה אמה לכל צד כאילו היה הקבר באמצע השדה האמצעית, וי"א שלא גזרו עליה טומאה כלל אלא רק בקבר שנחרש ודאירני.¹

ז. התחיל לחרוש הקבר וקודם שיגמור מאה אמה ניער המחרישה או נתחככה המחרישה בסלע או בגדר עד שם עושה בית הפרס בלבד והשאר טהור ואין חוששים שמא ישארו בה עצמותי.²

ח. החורש שדה שאינו שלו אינה נעשית בית הפרס שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו ואם היתה השדה שלו ושל חבירו שלו נעשה בית הפרס ושל חבירו אינו נעשה בית הפרס.³

ט. נכרי שחרש קבר בשדהו אינה נעשית בית הפרס.⁴

י. המהלך בבית הפרס על אבנים שאינו יכול להסיטן כשהולך עליהם או שרכב על אדם או בהמה שכתן יפה הרי הוא טהור, אבל אם הלך על אבנים המזדעזעים בשעת הלכו או שרכב על אדם ובהמה שכתן רע, הרי הוא כאילו הלך בעצמו וטמאיר.⁵

שדה בוכים

מקום הקרוב לבית הקברות שיושבים לבכות שם עפרו טהור, אבל י"א שאין אוכלי תרומה הולכים שם שמא נדלדל אבר מן המת וקברוהו שם.⁶

פני השדה, עפרה מטמא במגע ובמשא שמא נחרש הקבר שבתוכה ויש עצם כשעורה בתוך העפר, וכן מטמאה באהל שמא האהל עומד על הקברי.⁷

ב. הוציא עפר מהשדה למקום אחר י"א שעפרה כמותה ומטמא במשא ובהיסט כיון שחששו שנחרש בה קבר, וי"א שרק במקומו גזרו עליו, אבל אחר שיצא אינו מטמאיר.⁸

שדה שנחרש בה קבר

א. שדה שהיה בה קבר ונחרש גזרו חכמים טומאה על כל השדה שמא נשברו העצמות והולכה המחרישה העצמות בכל השדה, ועפרו מטמא במגע ובמשא שמא יש בו עצם כשעורה, אבל לא באהל שלא חששו שמא יש בו רובע עצמות במקום אחד.⁹

ב. חרש על גבי ארון או שהיה הקבר משוקע באבנים או היו עליו כמה קומות הרי זה עושה בית הפרס.¹⁰

ג. מקום הקבר עצמו שנחרש י"א שמטמא באהל כיון שהוא ספק ואם הוא ברשות היחיד טמא מן התורה, ואם הוא ברה"ר החמירו בו חכמים, וי"א שאינו מטמא באהל.¹¹

ד. שדה שחרש בה קבר נעשית בית הפרס מאה אמה על מאה אמה, וי"א שאינו עושה אלא מאה אמה ברוחב הקברי.¹²

ה. חרש יותר ממאה אמה בפעם אחת, עד מאה אמה טמא יותר מכאן טמאיר.¹³

¹ ר"א אהלות פ"ח מ"ג, ועי' ר"ש שם מ"ה בשם התוספתא, רמב"ם הל' טומאת מת פ"ח ה"א
² ר"ב ר"ש שם מ"ג, ועי' תו"ט שם בשם מהר"מ ובחזו"א אהלות סי' כ"ג סק"ה
³ ר"ב שם פ"ז מ"א ופ"ח מ"ב, רמב"ם שם פ"י ה"א
⁴ ר"ב תוספתא אהלות פ"ז ה"א ר"ש פ"ז מ"א, רמב"ם שם
⁵ ר"ב תוס' מו"ק ה' ב' ד"ה מנפח ועי' ביאור דבריהם בחזו"א אהלות ס"ג, ועי' תוס' כתובות כ"ח ב' ד"ה בית הפרס
⁶ ר"ב שם פ"ז ה"א, ועי' פ"י הרא"ש שם, ורש"י תמורה י"ג א' ד"ה שלש שדות, ועי' חזו"א שם סק"ט, רמב"ם שם

⁷ ר"ב שם מ"ב, רמב"ם שם ה"ג
⁸ ר"ב שם, ועי' רש"י תמורה שם ד"ה שלש, ר"ש שם, רמב"ם שם ה"ד
⁹ ר"ב שם, רמב"ם שם
¹⁰ ר"ב שם מ"ג, רמב"ם שם ה"ד
¹¹ ר"ב שם, רמב"ם שם ה"ו
¹² ר"ב שם פ"ח מ"ו, רמב"ם שם ה"א
¹³ ר"ב שם פ"ח מ"ג, מו"ק ה' ב' ועי' רד"ה שלשה בית הפרס, רמב"ם שם פ"ח ה"ד

קיצור דיני טומאה וטהרה

תולדות

תל של עפר הסמוך לבית הקברות וקרובות לעיר הרי הם בחזקת טומאה שמא קברו שם נפלים, אבל הרחוקות מהעיר חדשות טהורות וישנות טמאות שמא היה קרוב לעיר¹.

¹ שם מ"ב, רמב"ם שם ה"ג

קיצור דיני טומאה וטהרה

פרק ח'

דיני הזאת מי חטאת

מילוי המים

א. אפר הפרה נותנים אותו בתוך מים חיים שנתמלאו בכלי והוא הנקרא קידוש, והמים המקודשים הם הנקראים מי חטאת^{רע}.

ב. הכל כשרים למלאות את המים והכל כשרים לקדש ואפילו אשה חוץ מחרש שוטה וקטן, וי"א שקטן פסול לקדש וכשר למלאות^{רעא}.

ג. אין ממלאים המים ואין מקדשים האפר אלא בכלי שלם, ואפילו כלי אבנים או כלים העשויים מאדמה, אבל כלי שניקב ככונס משקה פסול^{רעב}.

ד. מים חיים הם המים הבאים מן המעיין שאינו פוסק, אבל מי גשמים או מי הימים פסולים^{רעג}.

ה. צריך למלאות המים מהמעיין לתוך הכלי, אבל אם נטל מים בידיו ונתן לתוך הכלי פסולים לפי שלא נתמלאו בכלי^{רעד}.

ו. בשעה שממלא המים יש ליזהר שלא לעשות שום מלאכה אחרת שהמלאכה פוסלת את המים בין בשעת המילוי ובין בשעת הולכת המים עד שיתן בהם את האפר^{רעה}.

שריפת הפרה

שחיטת הפרה ושריפתה

א. י"א ששחיטת הפרה כשירה אף בזר, ומ"מ לכתחילה מצוותה בכהן, וי"א שכשירה דווקא בכהן אבל שאר עבודות הפרה אינם כשירים אלא בכהן, וי"א דוקא בכהן גדול^{רסה}.

ב. אחר השחיטה מקבל הדם בידו השמאלית, ומזה באצבעו הימנית מהדם שבכפו השמאלית שבע פעמים כנגד בית קדשי הקדשים, ועל כל הזיה טובל אצבעו ומזה ומקנח אצבעו בגופה של פרה^{רסי}.

ג. גמר להזות מקנח כל ידיו בגוף הפרה והצית את האש בעצים קטנים והכניסם תחת עצי המערכה וממתין עד שתוצת האש ברובה ותקרע בטנה, ונוטל עץ ארז ואזוב וצמר צבוע בתולעת שני וכורך הארז והאזוב בצמר ומשליכם אל הפרה שנאמר והשליך אל תוך שריפת הפרה^{רסז}.

ד. נגמרה שריפתה חובטים אותה ואת כל עצי המערכה במקלות עד שיעשו אפר, וחולקים אותו לשלשה חלקים אחד מניחים בחיל למשמרת, ואחד בהר המשחה לכל ישראל, ואחד מתחלק למשמרות הכהנים^{רסח}.

ה. אסיפת האפר כשירה בכל אדם חוץ מחשיירסט.

^{רע} רמב"ם שם פ"ו ה"א.
^{רעא} שם פ"ה מ"ד, ערכין ג' א', תוס' סוכה כ"א א' ד"ה ומביאין רמב"ם שם ה"ב.
^{רעב} שם מ"ה, שבת צ"ה ב', רמב"ם שם ה"ג וה"ו.
^{רעג} שם פ"ח מ"ח ומ"ט, רמב"ם שם ה"י וה"ב.
^{רעד} שם פ"ו מ"ד, רמב"ם שם ה"ח.
^{רעה} שם פ"ד מ"ד, רמב"ם שם פ"ז ה"א.

^{רסה} רמב"ם הל' פסוה"מ פ"א ה"ב, תו"י יומא מ"ב ב' ועי' חזו"א פרה ס"ח סק"ג, פרה פ"ד מ"א רמב"ם הל' פרה אדומה פ"א ה"א ורמב"ן עה"ת פ' חוקת פס' ג'.
^{רסו} שם פ"ג מ"ט, רמב"ם שם פ"ג ה"ב.
^{רסז} שם מ"ט ומ"א, רמב"ם שם.
^{רסח} שם, רמב"ם שם וה"ד.
^{רסט} רמב"ם שם פ"ד ה"ז.

קיצור דיני טומאה וטהרה

ג. קודם הזאה צריך המזה לטבול לשם טהרת חטאת, ואפילו טבל לשם קודש אינו טהור עד שיטבול לשם חטאת^{רפב}.

ד. כל הטמאין כגון נדות ויולדות וכן ערל מקבלים הזאה והם טהורים מטומאת מת, וי"א שאינם נטהרים מטומאת מת אלא רק כשיטבלו לטומאתם האחרת^{רפג}.

כוונה בהזאה

המזה צריך להתכוין ולהזות על הטמא לטהרו, ואם הזה שלא בכוונה הזאתו פסולה, וי"א שאם נתכוין לו אע"פ שלא נתכוין לטהרו הרי הוא טהור, אבל מי שמזין עליו אין צריך כוונה כלל ואפילו ישן הרי הוא טהור^{רפד}.

מקום ההזאה

הזאה כשירה בכל מקום בין בירושלים ובין בגבולין, אבל בחו"ל נטמא האפר בטומאת ארץ העמים^{רפע}.

סדר ההזאה

א. המזה לוקח שלשה קלחין של אזוב שבכל אחד יש גבעול אחד לפחות, ואוגדן באגודה אחת ובקשירה, וטובל ראשי הגבעולין במים המקודשין שבכלי, ומזה על האדם או על הכלים ביום השלישי וביום השביעי אחר הנץ החמה, ובדיעבד אם הזה מעלות השחר כשר, ואחר ההזאה ביום השביעי טובל ומעריב שמשו והוא טהור^{רפז}.

ב. אין שיעור להזאה ולכן אם נגע באדם או בכלי כל שהוא ממי החטאת הרי הוא טהור, וכן אם נגעה בכל

קידוש המים

א. אחר שמילא מים חיים בכלי לשם מי חטאת נותן האפר על פני המים ומערבם יחד, ואם נתן האפר בכלי קודם המים פסול^{רפא}.
ב. המקדש צריך שיתן האפר לתוך המים בכוונה, אבל אם נפל האפר לתוך המים מאליו פסול^{רפב}.

ספירת שבעה

א. מי שנטמא במת ובא להזות צריך למנות שלשה ימים עם יום הטומאה וביום השלישי מזין עליו וחוזר ומונה ד' ימים ומזין עליו, וטובל ביום השביעי וממתין עד שיעריב שמשו ואז הוא טהור^{רפג}.
ב. מי שהזזה עליו בשלישי ולא הזזה עליו בשביעי ושהה כמה ימים הרי הוא טובל בין ביום ובין בלילה ומזין עליו ביום בין קודם טבילה ובין לאחר טבילה, וי"א שחוזר ומונה שלישי ושביעי ואינו טובל אלא לאחר הזאה^{רפד}.

הכשרים להזאה

א. הכל כשרים להזות בין כהן בין ישראל, חוץ מאשה טומטום ואנדרוגיניוס וקטן שאין בו דעת, אבל קטן שיש בו דעת כשר להזות^{רפה}.
ב. ההזאה צריכה להיות על ידי אדם טהור שנאמר והזה הטהור על הטמא, ואפילו טבול יום כשר, וי"א שטבוי"י כשר רק כשנטמא בטומאה דרבנן אבל אם נטמא בשרץ וכיו"ב וטבל פסול להזות^{רפז}.

^{רפא} פרה פ"ג מ"ג, סוטה ט"ז ב', רמב"ם הל' פרה אדומה פ"ט ה"א.
^{רפב} שם פ"ו מ"א, רמב"ם שם ה"ב.
^{רפג} רמב"ם הל' פרה אדומה פ"א ה"ב.
^{רפד} רמב"ם שם ובהשגות הראב"ד ועי' כס"מ.
^{רפז} פרה פ"ב מ"י, יומא מ"ג א', רמב"ם שם פ"י ה"ו.
^{רפא} יומא מ"ג ב' רמב"ם שם פ"א ה"ג וה"ד, ועי' תוס' יומא ב' א' ד"ה להוציא, ותוס' חגיגה כ"ג א' ד"ה מטמאין.

^{רפב} חגיגה י"ח ב', רמב"ם שם פ"ג ה"א.
^{רפג} זבחים צ"ג א' רד"ה מזין, רמב"ם שם פ"א ה"ג.
^{רפד} שם פ"ב מ"ב יומא י"ד א', רמב"ם שם ה"ז.
^{רפז} תוספתא פרה פ"ד ה"ז וביאור הגר"א שם.
^{רפא} פרה פ"א מ"ט, מגילה כ' א', רמב"ם שם פ"א ה"א, ועי' חז"א פרה ס"ד סק"ח.

קיצור דיני טומאה וטהרה

שהיה שהולוכו מי חטאת בספינה ונמצא שהיה בספינה כזית מת ונטמאו המים, אבל מותר לעבור במים ובידו האפר או המים המקודשים^{רצג}.

ה. וכן אסור לרכב ע"ג בהמה או על חבירו בנהר, אבל אם היו רגליו נוגעות בקרקע מותר^{רצד}.

ו. וכן אסור לזרוק מי חטאת מצד הנהר לצדו השני, וכן נראה שאסור להעבירם במטוס שטס מעל הנהר^{רצה}.

ז. מותר להעביר מי חטאת על גבי גשר שעל הנהר כיון שרגליו נוגעות בגשר^{רצו}.

ח. מים שנתמלאו לקידוש ועדיין לא נתן בהם האפר מותר להעבירם בספינה, וכן כלים שהם טהורים לחטאת, שלא גזרו אלא על אפר ומים שנתקדשו^{רצז}.

ט. לא גזרו אלא על הנהרות, אבל מותר להעבירם בימים^{רצח}.

הולכת המים לפניו

י. המוליך מים לקדשם וכן המוליך מי חטאת שנתקדשו צריך ליתנם לפניו ולא לאחוריו, ואם נתן לאחוריו פסול, אבל אם מוליך שתי חביות מותר ליתן אחת לפניו ואחת לאחוריו, וי"א שבמים שנתקדשו מותר אף לאחוריו^{רצט}.

היסח הדעת

יא. היסח הדעת פוסל המים אף אחר שנתקדשו^{רצ}.

מקום הגלוי שבגופו טהור, אבל אם נפלה הזאה על לשונו או בשאר בית הסתרים אינו טהור^{רפז}.

ג. אין צריך טבילת אזוב לכל הזאה אלא כיון שטבל יכול להזות הזאה אחר הזאה, ויכול להזות על הרבה בני אדם או הרבה כלים כאחת וכל שנגע בו מהמים טהור^{רפח}.

שמירת מי חטאת

העברת המים לכלי אחר ומקום אחר

א. אפר הפרה נותנים אותו בתוך מים חיים שנתמלאו בכלי והוא הנקרא קידוש, והמים המקודשים הם הנקראים מי חטאת^{רפט}.

ב. י"א שצריך למלאות ולקדש באותו כלי, וי"א שמותר למלאות מים בכלי אחד ולהעבירם לכלי אחר ולקדשם בכלי השני, וכן אחר שנתקדשו מותר להעבירם מכלי לכלי אחר ולהזות ממנו^{רפז}.

ג. מותר להניח אצלו מים שעדיין לא נתקדשו או מים שנתנו בהם אפר ונתקדשו אפילו זמן הרבה ואין בכך כלום, וכן להוליכם ממקום למקום או מעיר לעיר ושם יתן עליהם אפר לקדשם, וי"א שצריך לזוהר שלא יסיח דעתו מהם כל זמן שלא נתקדשו^{רפז}, ואותו המקום שמונחים שם צריך שיהיה טהור שנאמר והניחו במקום טהור^{רפז}.

העברת המים ע"ג נהר

ד. גזרו חכמים שלא להעביר מי חטאת או אפר חטאת בנהר בספינה או להשיטם על פני המים, משום מעשה

^{רצג} חגיגה שם, פרה פ"ט מ"ו, רמב"ם שם.

^{רצד} חגיגה שם.

^{רצה} שם, ועי' רד"ה א"כ רגליו.

^{רצו} שם, רד"ה אבל מעבירן.

^{רצז} רמב"ם שם.

^{רצח} רמב"ם שם.

^{רצט} פרה פ"ז מ"ה, רמב"ם שם ה"ד ובהשגת הראב"ד שם.

^ר גיטין נ"ג ב' רד"ה מתניתא, רמב"ם שם ה"ה, ועי' שו"ת

אחיעזר ח"ב סי"א סק"ו.

^{רפז} זבחים צ"ג א' קדושין כ"ה א', רמב"ם שם פ"ב ה"א.

^{רפח} פרה פ"ב מ"ב, רמב"ם שם פ"י ה"ח.

^{רפט} רמב"ם שם פ"ו ה"א.

^{רצ} רש"י חולין ט' ב' ד"ה אם יכולה ותד"ה אם יכולה, רמב"ם שם

פ"י ה"א.

^{רצא} חגיגה כ"ג א', רמב"ם שם ה"ב ובהשגת הראב"ד שם.

^{רצב} פרה פ"י מ"ג, רמב"ם שם פ"ד ה"א.

קיצור דיני טומאה וטהרה

ד. כלים שאינם ראויים למדרס אלא לשאר טומאות אם נגע בהם נטמא, אבל אם הסיטם בלא נגיעה הרי הוא טהור^ש.

ה. הסיט כלים טמאים נטמא אע"פ שלא נגע, אפילו שאין אותם הכלים מטמאים במשא, כגון שסגר דלת שהיה עליה מפתח שהוא טמא מת, כיון שהסיט כלי טמא נטמא, וכן אם הסיט טומאה ממש כמו שרץ אע"פ שאינה מטמאה במשא, מטמאה את העוסק במי חטאת^ז.

ו. נגע בכלים שאינם ראויים למדרס שהיו על גבי הזב אע"פ שאינם מטמאים אדם אפילו לקדש, מטמאים את העוסק במי חטאת, וכן אם נגעו כלים טהורים לחטאת באותם הכלים נטמאו^ח.

טומאת אוכלים ומשקים

ז. הטהור לחטאת שנגע בידו באוכלים ומשקים בין טמאים בין טהורים נטמא כל גופו וצריך טבילה, אבל אם נגע בהם בשאר גופו או שהסיטם בלא נגיעה הרי הוא טהור, וכן הנוגע בתנור או בכלי חרס אם נגע בידיו טמא ואם נגע בשאר גופו טהור^ט.

איסור נעילת סנדל

ח. תקנו חכמים שהמקדש מי חטאת לא ינעול סנדל כיון שיתכן שיפלו משקים על הסנדל ויטמאוהו כדין משקים שהם טמאים לחטאת, ויחזור הסנדל ויטמא אותו בנגיעתו ויפסול מי החטאת, אבל על שאר בגדיו לא גזרו, אבל צריך לזוהר שלא יפלו עליהם משקים,

יב. שקל מי חטאת במשקל אם הסיח דעתו משמירתם נפסלו, ואם לא הסיח דעתו כשרים, אבל אם שקל דבר אחר כנגדם פסולים^{שא}.

שמירת טמאים

יג. אין שמירת מי חטאת בין שנתקדשו ובין שנתמלאו לקידוש אלא בטהורים, אבל אם מסר לטמא לשמרם הרי אלו פסולים^{שב}.

יד. היו שנים שומרים אותם ונטמא אחד מהם כשרים מפני שמירתו השני, ואם נטמאו שניהם כאחת פסולים^{שג}.

מעלות שעשו חכמים בטהרת מי חטאת

א. מעלות עשו חכמים בפרה יותר משאר כל הטהרות שהאדם שטהור לשאר הדברים אפילו טבל לקדש ועובד בבית המקדש אינו טהור למי חטאת עד שיטבול לשם מי חטאת, ודין זה הוא בין בשריפת הפרה ובין במילוי המים, ובין בקידוש האפר ובין בהזאת המים^{שד}.

ב. וכן כל הכלים שמשתמשים בהם למי חטאת אפילו כלי המקדש אינם טהורים עד שיטבילו אותם לשם חטאת, ואוכלים ומשקים אע"פ שהם טהורים הרי הם בחזקת טמאים למי חטאת. [רמב"ם שם].

טומאת הכלים

ג. כלים הראויים למדרס אע"פ שהם טהורים, הרי הם לענין מי חטאת כאילו הם טמאים מדרס הזב עד שיטבילו אותם, ולכן אם הסיט אותם הטהור לחטאת נטמא אע"פ שלא נגע בהם^{שה}.

^{שו} שם, רמב"ם שם ה"ז.

^{שי} שם, רמב"ם שם ה"ח.

^{שח} שם מ"ב, ועי' תו"ט ומשנה אחרונה שם, וחז"א פרה ס"ה

סק"ו וסק"ח, רמב"ם שם ה"ח.

^{שט} שם, רמב"ם שם ה"י.

^{שא} גיטין שם, רמב"ם שם, ועי' השגת הראב"ד ובכס"מ שם.

^{שב} פרה שם מ"י, רמב"ם שם פ"ט ה"ז.

^{שג} שם פ"ח מ"א, רמב"ם שם ה"ח.

^{שד} חגיגה י"ח ב', רמב"ם הל' פרה אדומה פ"ג ה"א.

^{שה} פרה פ"י מ"א, רמב"ם שם ה"ב וה"ז.

קיצור דיני טומאה וטהרה

טומאת מי חטאת

טומאת הנוגע והנושא

א. מי חטאת מטמאים הם את הנוגע בהם שלא לצורך הזאה שנאמר (במדבר י"ט כ"א) והנוגע במי הנדה יטמא עד הערב ש"ט.

ב. מי חטאת שיש בהם כדי שיעור הזאה מטמאים אף במשא, וכן מטמאים את בגדי הנוגע או הנושא בשעת מגעו ומשאו עד שיפרוש מהם שנאמר (שם) ומזה מי הנדה יכבס בגדיו ופירשו חכמים שאין הכוונה למזה עצמו שהוא טהור, אלא לנוגע והנושא שלא לצורך הזאה מים שיש בהם כדי שיעור הזאה, וי"א שהנוגע בכל אופן אינו מטמא בגדים ש"ט.

ג. שיעור הזאה הוא כדי שיטבול את ראשי הגבעולים של האזוב בתוך המים ש"י.

ד. אפר שלא נתן בו מים י"א שהוא מטמא כמו מי חטאת וי"א שאינו מטמא ש"ח.

ה. מי חטאת שנעשו מצותן כגון שהזה על הטמא ואח"כ נפלו המים לארץ, וכן אם נפלו בשעת הזאה על הארץ או על טהור, אינם מטמאים כלל ש"ט.

ו. הטביל את האזוב כדי להזות על דבר שאינו מקבל טומאה, המים כשרים להזאה ולפיכך הם מטמאים את הנוגע והנושא אותם שעדיין לא נעשית מצוותם ש"ב.

ז. הנוגע או הנושא את המים לצורך הזאה וכן המזה עצמו הרי הוא טהור ש"כא.

ויש שפירשו שחששו שיפלו מי החטאת עצמם על הסנדל ויטמאוהו ש"י.

ט. י"א שאסרו נעילת הסנדל רק למקדש, אבל במזה לא החמירו ומותר בנעילת הסנדל, וי"א שאף המזה אסור ש"א.

טומאת אדם

י. אדם טמא בין בטומאות שהם מן התורה ובין בטומאות שאינם אלא מדרבנן מטמא את מי החטאת ואת אפר החטאת וכן את המזה מי חטאת בין במגע ובין במשא, וכן מטמא את האזוב שהוכשר לקבלת טומאה ואת המים שעדיין לא נתנו בהם האפר ואת הכלי הטהור לחטאת במגע, אבל אינו מטמא אותם במשא ש"ב.

יא. טהור לחטאת שהסיט אדם שאינו טהור לחטאת נטמא אע"פ שלא נגע בו ש"י.

נאמנות על טהרת מי חטאת

יב. הכל נאמנים על טהרת מי חטאת, ואפילו עם הארץ שאינו נאמן לתרומה, משום שהחמירו בה הרבה כולם נוהרים בה, ולכן אם אמר עם הארץ על עצמו שהוא טהור או על כלי שהוא טהור, וכן אם אמר על מי חטאת שהם טהורים נאמן ש"י.

ש"ט כלים פ"א מ"א, רמב"ם הל' פרה אדומה פט"ו ה"א.

ש"ט שם, רמב"ם שם, ועי' כס"מ ומל"מ בדעת הר"ש.

ש"י פרה פ"ב מ"ה, רמב"ם שם.

ש"ח רמב"ם שם פ"ה ה"ד, ועי' רש"י בכורות כ"ג א' ד"ה ואי אמרת.

ש"ט פרה פ"ב מ"ד, רמב"ם שם פט"ו ה"א.

ש"כ שם מ"ג, רמב"ם שם, אמנם עי' השגת הראב"ד שם, ובפ"י ה"ח.

ש"כא יומא י"ד א' רמב"ם שם.

ש"י פרה פ"ח מ"ב, ועי' פי' הרא"ש שם, רמב"ם שם ה"ג ובהשגת הראב"ד שם.]

ש"י עי' ראב"ד שם ובכס"מ שם.

ש"י פרה פ"א מ"ו, רמב"ם שם ה"ה.

ש"י שם פ"י מ"א, רמב"ם שם ה"ז.

ש"י פרה פ"ה מ"א, רמב"ם שם ה"ב.

קיצור דיני טומאה וטהרה

ח. י"א שכל שהוא טהור להזות אינו נטמא אף אם נגע שלא לצורך, ואין מי חטאת מטמאים אלא מי שאינו ראוי להזות אפילו אם פסולו להזאה רק מדרבנן^{שכב}.

ט. הזה על טהור שאינו צריך הזאה י"א שאין המים מטמאים, וי"א שמטמאים^{שכג}.

י. נטל המים כדי להזות ולבסוף לא הזה י"א שהוא טהור^{שכד}.

הנטמא ממי חטאת שנגע במי חטאת

יד. הנוגע או נושא מי חטאת שלא לצורך שנטמא בהם אינו חוזר ומטמא המים בנגיעתו והרי הם טהורים^{שכה}.

^{שכב} אליהו רבה על המשניות פרה פ"ט מ"ח ועי' חזו"א פרה סי"ד סק"ז ד"ה ובהגהות הגר"א.
^{שכג} יומא שם תד"ה למזה, ועי' גלהש"ס שם שציין לתו"י יומא ב' א'.
^{שכד} עי' בפ"י ר"ח שהביאו התו"י יומא י"ד א' בנתכוין לאדם והזה לבהמה ישנה ומשמע שהוא טהור.
^{שכה} ירושלמי יומא פ"ו ה"ו, ועי' ר"ש פרה פ"ח מ"ב, וחזו"א ס"ה סק"ב ד"ה ושאלו הראשונים.

קיצור דיני טומאה וטהרה

פרק ט'

בדיני ספיקות בטומאה

בספ"ט של אחד משני נזירים לענין שלא להביא שני קרבנות טומאה של נזיר טמא^{שלא}.

ג. אפי' כשיש כמה ספיקות לטהר מ"מ ברה"י טמא^{שלב}, אבל אין שורפין תרומה וקדשים על ספק ספיקא אלא על ספק אחד^{שלב}.

ד. כל דין ספק טומאה ברה"י ספיקו טמא הוא רק על ספק טומאה דאורייתא (של אב הטומאה או ולד הטומאה) וכן על ספק טומאה דרבנן של אב הטומאה אבל כשיש ספק מגע של טומאה דרבנן של ולד הטומאה (מראשון לטומאה ואילך) בזה הדין שטהור אפי' בספק טומאה ברה"י^{שלב}.

ה. מצינו כמה פעמים ששורפים תרומה אפילו על ספק טומאה ברה"י:

א) שדה שנחרש בה קבר שטומאתה מדרבנן דמדאורייתא לא חיישינן לעצם כשעורה. וכן שדה שנאבד בה קבר ברה"י דמדאורייתא טהור משום ספק טומאה ברה"י ורק מדרבנן טמא^{שלה}.

ב) עפר הבא מארץ העמים שטומאתה מגזירת חז"ל.

ג) בגדי עם הארץ - דטומאתן מדרבנן שמא ישבה עליהן אשתו נדה.

ד) כלים הנמצאים - שגזרו חז"ל עליהם טומאה שמא נטמאו מזב או ממת.

ספק טומאה ברה"י ורה"י

א. ספק טומאה ברה"י טהור אפי' שאין לו חזקת טהרה וי"א שרק כשיש לו חזקת טהרה^{שכו}.

אמנם גם בספ"ט ברה"י אומרים לו אם טבלת הרי זה משובח^{שכו}.

ספק טומאה ברה"י טמא ודאי אפי' שיש לו חזקת טהרה ושורפין עליו התרומה והקדשים^{שכח}.

ואין חילוק בכל זה בין טומאת מגע משא היסט ואוהל דלעולם ברה"י טהור וברה"י טמא^{שכט}.

ספק טומאת ראיה

ב. נחלקו הראשונים האם בספק טומאה למפרע אומרים ספ"ט ברה"י ספיקו טמא או לא^{שלב}.

שריפת תרומה וקדשים

ג. כל הדין ששורפים תרומה הוא רק כשהספק טומאה ברה"י הוא האם נגעה הטומאה בתרומה או לא, אבל אם היו שני חתיכות אחת של תרומה ואחת של חולין ונגעה הטומאה באחת משני חתיכות והספק הוא באיזה תרומה נגעה הטומאה בזה הדין שאין שורפין את שניהם דאז ממ"נ שרפנו תרומה שלא כדין וה"ה

שלא תוס' נדה ב. וחולין ט:

שלב טהרות פ"ו מ"ב.

שלב רמב"ם פ"ג מאה"ט ה"ב. ובר"ש טהרות פ"ד מ"ו משמע שאף בס"ס שורפין וכן משמע בתוס' ב"ב נה: בשם ר"ת.

שלב אה"ט פט"ו ה"א.

שלה תוס' כתובות כח: ר"ש אהלות פ"ח מ"ג.

שכו רש"י ותו' נדה ב. וה"א הוא שיטת תוס' סוטה כח: רשב"א חולין ט:

שכו רמב"ם אה"ט פט"ו ה"ט.

שכח אה"ט פ"ג ה"י.

שכט פ"ח ה"ב מאה"ט.

של תוס' נדה ב. ודף יז: וברמב"ן שם.

קיצור דיני טומאה וטהרה

ד. כל מקום שיש בו שלשה בני"א חשוב רה"ר אפי' שאינו מקום שמיועד לרבים, ואף אלו שהספק עליהם גם הם מצטרפים לשלשה ש"מ.

ה. אם נמצא ספק טומאת מגע או משא על גבי האדם חשוב כספק טומאה ברה"י ש"מ.

ו. רה"י לטומאה א"צ שיהיה מקום רחב ד"ט על ד"ט ולפיכך חורי רה"ר אע"פ שאינן רחבים ד' טפחים חשובים כרשות היחיד. ולא חשובים כרה"ר כיון שאין בני רה"ר משתמשים בהם ש"מ.

ז. כל מקום גבוה י"ט חשוב רה"י כיון שע"ז אינו מיועד להילוך הרבים ש"מ.

ח. חפץ גבוה י"ט המונח ברה"ר והי' טומאה על גביו ונסתפק אם נגע בטומאה, בזה תלוי מהו הגדרת הספק דאם הספק הוא בסתמא האם נגע בטהרות בזה נקרא שהספק הוא ברה"ר, אבל אם יודע שהושיט ידו מעל גבי הרה"י ונסתפק האם נגע בטומאה זה נקרא שהספק ברה"י. וכמו"כ אם הספק יהיה מעל גבי אדם הנושא את התרומה בתוך סל שע"ג כתיפו באופן שודאי הושיט הטמא ידו לתוך הסל והספק האם נגע בטומאה - ספיקו טמא דע"ג האדם חשוב כרה"י ש"מ.

כשאינן שני הצדדים שקולים

ט. אם יש רוב לצד אחד הולכים אחר הרוב בין לטהר ובין לטמא בין ברה"ר ובין ברה"י ש"מ, ואמנם אף שמצינו דין זה ברוב של כל דפריש מרובא פריש לכאורה הוא הדין בספק של טבע אם יהי' רובא דליתא קמן שהוא טהור יהי' טהור אף ברה"י דכל

ה) רוקין הנמצאין גזרו חז"ל טומאה עליהם שמא הוא רוק של זב.

ו) מי רגלי אדם שספק אם בטל מראיתו במי רגלי בהמה.

בכל אלו אפי' בנגע בהם ברה"ר ישרפו התרומה כיון שאינו דומה לכל ספק טומאה ברה"ר דהתם מיירי בספק נגע בטומאה אבל הכא איירי בודאי נגע בטומאה שמדרבנן טמאה משום חשש טומאה דאוי ונתנו לה דין כודאי דאורייתא כיון שעיקר טעם טומאתן מדאוי. והטעם שעשו כן ולא טיהרו מדין ספ"ט ברה"ר משום שכאן יש ספק קבוע לכל העולם ואם נתיר כאן יבואו להתיר תמיד את הטומאה הזאת וכשלו בטומאה דאוי ואי"ז זה ספק המזדמן ככל ספ"ט ברה"ר ששם אין את החשש הנ"ל.

וכל הנ"ל הוא רק בודאי נגע אבל אם מסופק שמא נגע באלו הו"ל ספק ספיקא ואין שורפין אלא תולין ואפילו ברה"י שלו.

הגדרת רה"ר ורה"י

א. כל מקום שמיועד למעבר רבים מצד זה לצד זה (- מפולש) אף שכרגע אין בו אנשים חשוב רה"ר ואפי' מקורה ויש לו מחיצות אבל כשיש לו פתח אחד חשוב רה"י שלו.

ב. אם ביום עוברים בו רבים ובליילה אין עוברים, ביום חשוב רה"ר ובליילה רה"י שלח.

ג. בית של יחיד שיש לו שני פתחין זה כנגד זה, הצדדים שאינן כנגד הפתחים חשובים רה"י שלט.

ש"מ רמב"ם נזירות פ"ט ה"ז.
ש"מ טהרות פ"ד מ"ו.
ש"מ פ"כ ה"ח.
ש"מ פ"כ ה"ג.
ש"מ תוספתא פ"ז ה"ג ובר"ש פ"ו מ"ג.
ש"מ תוספתא רפ"ו והובאה בר"ש רפ"ה.

ש"ל רמב"ם אה"ט פ"ג ה"ג.
ש"ל חז"א טהרות ה, כג.
ש"ל ש"מ.
ש"ל ש"מ.

קיצור דיני טומאה וטהרה

הספק הוא על הדבר המטמא הרי"ז טהור שני, ואפי' אם הטמא ברה"י והטהור ברה"ר או איפכא וספק נגעו זה בזה טהור, עד שיהיה מקום הספק מגע ברה"י ודאי שני.

אין בו דעת לישראל

יג. אם הספק טומאה ברה"י אירע ע"י שהיה ספק אם נפל שרץ על כלי, או כלי טמא על אוכל, או ספק אם נגע קטן או שוטה בטומאה, שבכל אלו אין יודעים המסופקים להשיב אם נגעו או לא, בכל אלו טהורים אפי' בספ"ט ברה"י כיון שאינו דומה לסוטה שיש לה דעת להשאל שני.

יד. אם רק הנטמא או רק המטמא היה בהם דעת לישראל טמא.

טו. אם אדם שיש בו דעת לישראל החזיק בידיו את הקטן הנטמא או את השרץ המטמא וספק אם נגע בכלי המטמא או הנטמא גם זה חשוב ספק שיש בו דעת לישראל וטמא בספ"ט ברה"י שני.

טז. אדם ישן נחשב שיש בו דעת להשאל ולכן ספק אם נתהפך בשנתו על איזה חפץ ספיקו טמא שני.

יז. נחלקו הראשונים אם מה שמטהרים ספק טומאה ברה"י כשאין בו דעת לישראל הוא רק כשיש להנטמא חזקת טהרה שני או אף כשאין לו חזקת טהרה שני.

ההלכתא גמירי לה דספ"ט ברה"י ספיקו טמא הוא רק על ספק ולא על רוב שמו.

קרוב לרוב

יח. אם יש לתלות שקרוב לודאי שנגע בטומאה ברה"ר או שלא נגע בטומאה ברה"י דעת התוס' שמו והרי"ש שמה שהולכים אחר מה שיותר מסתבר ואע"פ שאי"ז בגדי רובא דליתא קמן כיון שזה מקרה המשתנה מפעם לפעם. ודעת הרמב"ן שמו שהנוגע טהור עד שידע בודאות שנטמא ברה"ר וה"ה לענין לטהר ברה"י.

תרת דסתרי

יט. היכא שיש תרתי דסתרי לא אומרים ספ"ט ברה"ר ספיקו טהור כגון בבי' שבילין שהלך אדם אחד בשניהם ועשה טהרות ואח"כ טבל והלך בשני עשה טהרות אחרות אלו ואלו תלויות, דכיון שאחד מהם ודאי טמא א"א לטהר את שניהם שני.

ספק רשויות

יב. אם היה ברה"ר וספק אם נכנס לרה"י ונגע או שהיה ברה"י וספק אם נכנס לרה"ר ונגע, בין אם הספק של הכניסה הוא על הדבר הנטמא ובין אם

שמו וכן מוכח ברמב"ם שכתב על ספ"ט ברה"י בדבר שאין בו דעת לישראל ויש רוב תינוקות מטפחין שטימא את העיסה וכתב הרמב"ם (פט"ז ה"ג) דטמא אבל אין שורפין. ומזה מוכח ג"כ דכשיש רובא דאיתא קמן שטמא שורפין תרומה דבפ"ז ה"ח כשהביא הרמב"ם את הדין שטמא מכה רובא דאיתא קמן לא כתב שאין שורפין תרומה ע"ז.
שמו תוס' נדה ה: ד"ה ואם ופסחים ט: ד"ה ספק.
שמח טהרות ו, ו.
שמט חולין ב:
שני אה"ט פ"ט ה"א.

שני טהרות ו, ב ולא דמי לספק ביאה דק"ל כחכמים דר"א דטמא דהתם כבר הי' ברה"י וספק אם נכנס לרה"י זו משא"כ הכא שהיה ברה"ר וספק אם נכנס לרה"י.
שני טהרות פ"ו מ"ב, ג. רמב"ם אה"ט פט"ו ה"ט שני סוטה כט.
שני רמב"ם פט"ז ה"ט שנה ר"ש פ"ג דטהרות ומשנה אחרונה זבין ד, ד שני רמב"ן יבמות ק"ט. ותוס' סוטה כח:
שני תוס' נדה ג. וחולין פו:

קיצור דיני טומאה וטהרה

מ' סאה בשעה שנפלו - בכל אלו לכתחילה אין מורין לו לטבול ואם טבל כשר.

ג. אם נפלו ג' לוגין מים שאובין לאחד משני מקוואות באופן שאחד משניהם ודאי טמא בזה לא מקילים במים שאובין ומטמאים את שניהם מספק.^{שסא}

ספק טומאה צפה

א. שרץ שצף על פני המים שבקרקע או בכלי ונסתפק אם נגע השרץ באדם הרי זה טהור, והטעם כיון שאין לטומאה מקום קבוע לא אמרינן בזה ספייט ברהי"י ספיקו טמא כיון שאינו דומה לסוטה שהיא במקום קבוע.

ב. אם היה השרץ מונח על גבי כלי, מת, נבילה, שי"ז בכל אלו נקרא שיש לטומאה מקום וספיקו טמא.

ג. אם היה השרץ מונח על גבי שרץ אחר או על מי חטאת ספיקו טהור, דבזה לא נחשב שיש לטומאה מקום.^{שסב}

ד. דין זה הוא רק בטומאת מגע ולא בטומאת משכב או היסט או אוהל דבהנהו ספיקו טמא אף בכה"ג.

ה. לדברי הרמב"ם הקולא בטומאה צפה הוא רק בטומאת מגע שרץ ולא בשאר המטמאים במגע^{שסג}, ולדעת התוס' ורש"י והרא"ש דין זה הוא אף בטומאת מגע של מת זב ונבילה^{שסד}.

ו. טהרה שצפה על פני המים וספק אם נגעה בטומאה גם בזה הדין שספיקו טהור ובזה גם לפי הרמב"ם הוא אף בטומאת מגע דמת ולכאוי הוא הדין בשאר המטמאים במגע.

אין מחזיקין טומאה ממקום למקום

א. המוצא שרץ מת ברה"י במקום שקודם לכן היתה מונחת שם תרומה ונסתפק אם כבר מת השרץ באותו זמן שהיו הטהרות מונחות שם או שמת לאחר שנלקחו הטהרות, לפי דעת הרמב"ם והתוס' רי"ד טמא בודאי אף לחולין ושורפין ע"ז תרו"ק, ולפי"ד התוס' (נדה ב.) הוא רק חומר תרו"ק ואין שורפין ע"ז אלא תולין.

ב. במה דברים אמורים שנמצאת התרומה באותו הכלי ובאותו המקום אבל אם נמצאה טומאה בכלי במקום אחד וחוששין שמא היתה הטומאה באותו כלי כבר במקום הקודם בזה אין שורפין התרו"ק ש"ח

ג. ודווקא אם נמצאת הטומאה באותו הכלי שהלך ממקום למקום אבל בשני כלים אף לתרו"ק טהור ש"ט

ד. אדם ישן שספק אם נתהפך טמא ולא אומרים בזה כל הטומאות כשעת מציאתן דכיון שאין לו מקום מיוחד להתהפך לא חשוב שיש כאן מקום מציאתן וכל הכלל שהולכים אחרי שעת מציאתן הוא דווקא על מקום מציאתן ש"ס.

הספיקות שטיהרו חכמים אפילו ברה"י

ספק מים שאובין

א. ספק מים שאובין למקווה והוא בג' אופנים: א. ספק אם נפלו למקווה ג' לוגין ספק שלא נפלו. ב. ודאי נפלו אבל ספק אם היה בהם ג' לוגין או פחות. ב. ודאי נפלו ג' לוגין אבל ספק אם כבר היה במקווה

^{שנח} אה"ט י"ז, ב.

^{שיט} כן מוכח מסתימת הרמב"ם כלים פ"ג ה"ו שכתב בסתמא שטהור ולא חילק שבתרו"ק טמא וכן הוא בראב"ד אה"ט פ"ז ה"א.

^{שס} משנה אחרונה זבין ד, ד.

^{שסא} מקוואות פ"ב מ"ג.

^{שסב} טהרות פ"ד מ"ז מ"א ב' ג'.

^{שסג} פ"ד ה"ג מאבה"ט.

^{שסד} נזיר סג: רש"י ותוס'. ור"ש ורא"ש פ"ד מ"ב ואילך.

קיצור דיני טומאה וטהרה

ספק ידים

ספק ידים טהור בין לענין אם הם עצמם קבלו טומאה, בין לענין אם הם טמאו אחרים, ובין לענין אם הם נטהרו כדין או שהיתה חציצה ע"ג ידיו, או שלא היה במים כשיעור או שהיו המים פסולים לנט"י בכל אלו ספיקו טהור.

ספק טומאה דרבנן

א. כשיש ספק מגע בדבר שהוא אב הטומאה מדרבנן בזה הדין שברה"י ספיקו טמא ושורפין תרו"ק, וברה"י ספיקו טהור"ש.

ב. כשיש ספק מגע בדבר שהוא ראשון לטומאה ואילך וכגון: האוכל דבר שספק אם נטמא בטומאה דרבנן של וד טומאה, או שהוא מסופק אם אכל וד טומאה דרבנן, או שידוע שאכל וד טומאה דרבנן אלא שמסופק אם נגע בטהרות, וכן שאר ספק מגע בטומאות דרבנן של ראשון לטומאה ואילך, בכל אלו הדין שספיקו טהור וזהו הדין של ספק דברי סופרים להקל"שע"א.

ג. ואם ודאי נגע באב הטומאה דרבנן שטומאתו מספק בזה הדין שטמא ושורפין תרו"ק שע"ב אפילו ברשות הרבים. ודין זה מצינו בטהרות (פ"ד מ"ה) על בית הפרס, עפר חו"ל, בגדי ע"ה, כלים ורוקין הנמצאים, ומ"י בהמה שנתערבו במ"י אדם והטעם ששורפין אפילו ברה"י משום שנתנו לזה דין של ודאי טומאה.

ד. אבל כשיש ספק מגע באב הטומאה שטומאתו מספק בזה הדין שברשות הרבים טהור, וברשות

ז. לענין אי מטהרינן ספק טומאה צפה אף לתרומה- הרמב"ם ש"ה פסק דטמא. והר"ש ש"ס הביא סתירה בזה ונשאר בצ"ע.

ספק טומאה הנזרקת

ח. ספק טומאה הנזרקת טהור ואף לתרומה ש"ס. כגון הזורק שרץ על הטהרות ספק נגע ספק לא נגע, או שרץ בפי חולדה וודאי נגע השרץ בטהרות אלא שיש ספק האם מת השרץ או לא- ספיקו טהור. אבל אם מונח השרץ על הארץ וספק אם נגע, זה נחשב שיש לטומאה מקום וספיקא טמא.

דין זה הוא לכו"ע בכל המטמאין במגע כשרץ ומת וזב ונבילה אבל רק בטומאת מגע ולא בשאר הטומאות.

ספק משקין לטמא אחרים

א. משקין טמאין שנסתפק אם נגעו באוכלין או במשקין או בכלים - טהור אף לתרומה ש"ס. אמנם אם נתייבשו המשקין על האוכלין לדעת הרמב"ם טמא כדין ספ"ט ברה"י. ולדעת הראב"ד טמא רק משום מראית העין ולגירסת הגר"א טהור אף כשנתיבש המשקה. ש"ס

ב. ספק משקין לטומאת עצמן טמא וכגון אדם או אוכל טמא שספק אם נגע במשקין ספק לא נגע ספיקו טמא, והטעם משום שטומאת עצמם של המשקין מדאוריתא ומשום כך ספיקו טמא.

ש"ס פ"ד ה"ו מאה"ט
ש"ס טהרות פ"י סוף משנה ז'
ש"ס רמב"ם פ"ו ה"ז אה"ט
ש"ס רמב"ם פ"ד ה"י מאה"ט. וכן שאר דינים המוזכרים כאן הם מפ"ד וט"ו.
ש"ס וער"ש פ"ד סוף מ"י.

ש"ע אה"ט פ"ו ה"א.
ש"ע רמב"ם אה"ט פ"ו ה"א.
ש"ע טהרות פ"ד מ"ה וע"ש במשנה אחרונה. רמב"ם פ"ג ה"ג.

קיצור דיני טומאה וטהרה

ספק קרבנות

ספק חיוב קרבן של מחוסר כיפורים אינו חייב להביא אלא אחד מתוך כל חיובי הספיקות שעליו ונטהר לאכול בקדשים.

ספק נגעים

א. ספק אם המצורע נהפך למצורע מוחלט טהור. בין אם הספק הוא האם נהיה פשיון או האם נהיה שיער לבן או האם נהיה מחיה בכל אלו ספיקו טהור^{שעט}
ב. אם הספק הוא האם הבהרת קדמה לשיער לבן או שהשיער לבן קדם לבהרת. וכן היכא שהיה פשיון אבל אנו מסופקים אם זהו הנגע שהיה ופשה או שהנגע הקודם הלך ובא אחר במקומו (שאז היה הדין שתיראה בתחילה) ספיקו טמא.

ג. אם היה מצורע מוחלט ונסתפק אם הלך הנגע ונטהר ספיקו טמא.

ספק עובר ועומד

ספק טומאת ביאה של מצורע ספיקו טהור. וזה כולל בין אם הספק הוא האם עמד המצורע במקומו של הטהור ובין אם הספק הוא האם עבר הטהור במקומו של המצורע.

היחיד אין שורפין אלא תולין, כיון שאין שורפין תרו"ק על ספק ספיקא אפילו ברה"י^{שע}.

ה. סתם ידים שנגעו בתרומה מטמאין אותה ושורפין אפילו ברה"ר והטעם דאף אי נימא שטעם טומאתם הוא משום חשש שמא נגעו בתרומה מ"מ אי"ז נחשב לספק טומאה שטהור ברה"ר כיון שלאחר שגזרו עליהם טומאה חשוב כודאי טומאה דאפילו אם יבוא אליהו ויאמר שלא נטמאו מ"מ הם בטומאתם עומדים^{שע}.

ו. ספק מגע של טומאה דאוריתא בין באב הטומאה ובין בולד הטומאה ברה"י טמא ושורפין תרו"ק וברה"ר טהור^{שעה}.

ז. במקווה שנמדד ונמצא חסר וטבל בו מטומאת ולד דרבנן אע"פ שיש לו חזקת טומאה וגם ס"ס שלא הועילה לו הטבילה מ"מ טהור. וי"א שאפילו ברה"י טהור^{שעי}.

ח. כשיש ספק אם נכנס למקווה כלל לא מטהרים אף בספק של ודל הטומאה דרבנן^{שעי}.

ט. כשיש ספק על דבר החוצץ במיעוט המקפיד אף בוולד הטומאה דרבנן לא מטהרים מספק^{שעח}.

ספק החולין

ספק על טומאת אוכלי חולין בטהרה בין אם הספק הוא על חולין שנעשו על טהרת תרומה או על חולין שנעשו על טהרת הקודש ספיקו טהור.

שעג שם.

שעד אה"ט פ"ח ה"ח.

שעה טהרות פ"ד מ"ט.

שעו מקוואות פ"ב מ"ב.

שעז מש"ל בכורות ד, א ורעק"א מקוואות ב, ג.

שעה משנה אחרונה מקוואות ב, ב.

שעט מ"מ טומאת צרעת פ"ב ה"א.

קיצור דיני טומאה וטהרה

פרק י'

בדיני טומאת מקדש והבאת קרבנות בטמאים

ה. טבול יום מותר ליכנס להר הבית ולכן כל הטמאים שטבלו אע"פ שעדיין לא העריב שמשן מותרים ליכנס^{שפ"ו}, וי"א שאם הוא גם טבול יום וגם מחוסר כיפורים כגון זב בשביעי שלו אחר שטבל או יולדת בתוך ימי טהרתה אסור ליכנס להר הבית^{שפ"ח}.

ו. טמא מת וכן טמא שרץ או מי שנטמא בשאר הטומאות מותרים ליכנס להר הבית^{שפ"ט}.

ז. גויים מותרים ליכנס להר הבית^{ש"צ}.

ח. שערי הר הבית לא נתקדשו ומותר לטמאים לעמוד בחלל הפתח^{שצ"א}.

קדושת החיל

ט. החיל היה שטח פנוי עשר אמות סביב העזרה מוקף בסורג^{שצ"ב}, וי"א שהחיל היה כמין חומה גבוהה עשר אמות, ומי"מ השטח שבין החיל לעזרה יש בו קדושת החיל^א.

י. החיל אסורים ליכנס שם עכו"ם וטמא מת ובוועל נדה^ב, ואיסור זה הוא מדרבנן^י.

^{שפ"ז} כלים שם מ"ח, רמב"ם שם ה"ה, ועי' משנת ר"א קדשים סוגיות ס"א ד"ה עוד נראה.

^{שפ"ח} תוס' יבמות ז' ב' ד"ה ר"י, נזיר מ"ה א' תד"ה אלא, אמנם עי' חזו"א אבהע"ז סי' קמ"ה לנזיר דף מ"ד ב' ד"ה ואמנם.

^{שפ"ט} כלים שם, פסחים ס"ז א', רמב"ם שם ה"ד.

^{ש"צ} כלים שם, רמב"ם שם ה"ה, ועי' שו"ת שאילת יעב"ץ ח"ב סי"ז.

^{שצ"א} ירושלמי פסחים פ"ז ה"ב, מל"מ הל' בית הבחירה פ"ז ה"ג.

^{שצ"ב} מדות פ"ב מ"ג ועי' פי' הר"ש.

^א רמב"ם הל' בהב"ח פ"ה ה"ג, ועי' תו"ט מדות שם.

^ב כלים שם, רמב"ם שם פ"ז ה"ט"ז ועי' מל"מ.

^ג כ"כ הראב"ד בהשגות שם, וכ"כ הר"ש והרא"ש כלים שם.

דיני שילוח טמאים במקדש

מצות שילוח

א. מצות עשה לשלח כל הטמאים מן המקדש שנאמר (במדבר ה' ב') וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב וכל טמא לנפש^{שפ"א}.

ב. טמא שנכנס למקדש עובר בעשה ובלא תעשה שנאמר (שם ה' ג') ולא יטמאו את מחניהם^{שפ"א}, ואם נכנס לעזרה במזיד ענוש כרת^{שפ"ב} ובשווג מביא קרבן עולה ויורד^{שפ"ג}.

ג. בית המקדש היו בו קדושות זו למעלה מזו והם: הר הבית, החיל, עזרת נשים, עזרת ישראל, עזרת כהנים, בין האולם ולמזבח, ההיכל וקדש הקדשים^{שפ"ד}.

קדושת הר הבית

ד. הר הבית היה חמש מאות אמה על חמש מאות אמה ומוקף חומה ובתוכו חצר המקפת את העזרה, ואין אסור ליכנס שם אלא מי שטומאה יוצאה מגופו כגון זב זבה נדה ויולדת^{שפ"ה} ובע"ק וכן איש או אשה ששמשו ולא טבלו^{שפ"ו}.

^{שפ"א} רמב"ם הל' ביאת מקדש פ"ג ה"א.

^{שפ"ב} רמב"ם שם ה"י.

^{שפ"ג} מכות י"ד ב', רמב"ם שם ה"ב.

^{שפ"ד} שבועות ב' א', רמב"ם שם.

^{שפ"ה} כלים פ"א מ"ח ומ"ט.

^{שפ"ו} כלים שם מ"ח, רמב"ם הל' בית הבחירה פ"ה ה"א והל'

ביא"מ פ"ג ה"ג.

^{שפ"ז} פסחים ס"ז א', ועי' מל"מ הל' ביא"מ שם.

קיצור דיני טומאה וטהרה

עזרת ישראל

טז. כל העזרה היתה אורך קפ"ז אמה ברוחב קל"ה אמה, והי"א אמה הראשונים בצד מזרח הם הנקראים עזרת ישראל ואין מחוסר כיפורים נכנס שם, וטמא שנכנס לה חייב כרת.^כ

יז. מחוסר כיפורים שנכנס לעזרה לוקה מכת מרדות,^כ וי"א שחייב כרת.^כ

דיני טומאת מקדש וקדשיו

איסור כניסה למקדש

א. מי שהיה טמא באחת מכל הטומאות אסור לו ליכנס למקדש, ואם נכנס עובר בעשה שנאמר (במדבר ה' ב') וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב וכל טמא לנפש וגוי', וכן עובר בלא תעשה שנאמר (שם ג') ולא יטמאו את מחניהם.^כ

ב. טמא שנכנס למקדש במזיד חייב כרת שנאמר (ויקרא ט"ז י"ז) ואם לא יכבס ובשרו לא ירחץ ונשא עונו, ואם נכנס בשוגג מביא קרבן עולה ויורד שנאמר (ויקרא ה' ב') או נפש אשר תגע וגוי' והוא טמא ואשם.^כ

ג. אין חייב כרת אלא הנכנס בעזרה עצמה שהיא עזרת ישראל ולפנים, אבל הנכנס להר הבית אינו חייב כרת.^כ

יא. י"א שהאיסור לטמאים ליכנס לחיל הוא רק כנגד שער ניקנור שהוא משמש כניסה ויציאה לכל אדם ליכנס לעזרת ישראל, אבל בשאר מקומות הסמוכים לעזרה לא גזרו ומותר לטמאים ליכנס שם.^כ

עזרת נשים

יב. עזרת נשים היתה במזרח העזרה, ארכה קל"ה אמה ורחבה קל"ה אמה, ואסור מדרבנן לטבול יום ליכנס שם.^כ

יג. טמא שרץ אסור ליכנס לעזרת נשים, אבל טבול יום של טומאת שרץ או שאר טומאות שאין יוצאות מגופו מותר ליכנס, ויש אוסרים, ויש מי שכו' שאף טמא שרץ מותר בעזרת נשים.^כ

יד. שער ניקנור שבין עזרת נשים לעזרת ישראל דינו כעזרת נשים, ולכן היו עומדים שם מצורעים הבאים ליטהר ולהכניס בהונות ידיהם, וכן היולדות או שאר מחוסרי כפרה הבאים לעמוד על קרבנותיהם.^כ

טו. י"א שערל אסור ליכנס לעזרה ומותר בעזרת נשים, וי"א שמותר אף בעזרה.^כ

^א תוס' זבחים ל"ב א' ד"ה ובטמאים בשם מורי, וכ"כ תוס' חולין ב' ב' ד"ה שמא.

^ב כלים שם, רמב"ם שם פ"ה ה"ז, ופ"ז ה"ז.

^ג ריטב"א יבמות ז' ב' ד"ה מצורע.

^ד יבמות ז' ב' תד"ה וראה קרי ותוס' זבחים שם, ועי' מהרש"א פסחים צ"ב א'.

^ה רמב"ן חולין ב' ב'.

^ו פסחים פ"ה ב' סוטה ח' א' רד"ה אקורבנייהו.

^ז חגיגה ד' ב' תד"ה דמרבה, ועי' רמב"ם הל' חגיגה פ"ב ה"א ובלח"מ שם ובפ"ג ה"ב.

^ח תוס' שם, ועי' פירוש מים חיים על הרמב"ם הל' חגיגה שם.

^כ כלים שם, רמב"ם שם פ"ה ה"ד והי"ח, ופ"ז ה"ח.

^כ זבחים י"ז ב', רמב"ם הל' ביאת מקדש פ"ג ה"ט.

^כ יד מנחות כ"ז ב', ובהשגת הראב"ד שם.

^כ מכות י"ד ב', רמב"ם הל' ביאת מקדש פ"ג ה"א וה"י.

^כ רמב"ם שם ה"ב.

^כ זבחים נ"ו א', רמב"ם שם.

קיצור דיני טומאה וטהרה

ח. נגע בעצם כעדשה או נשא אותה חייב, ואינה מטמאת באהל^{כד}.

הטומאות שאין חייבים עליהם כרת וקרבן

ט. נטמא בארץ העמים או בבית הפרס, וכן אם נטמא בטומאת גולל ודופק, או שהיה באהל של סככות ופרעות או שנטמא באהל של רובע עצמות שאין בהם רוב מנין או רוב בנין, או שנטמא מרביעית דם או מאבר מן החי או מן המת שאין עליהם בשר כראוי אינו חייב על ביאת מקדש^{כה}.

י. אהל הנעשה מאדם או מבהמה או מן הכלים והיה עם המת תחתיו י"א שאין הנזיר מגלח עליהם ואין חייב על ביאת מקדש^{כז}, וי"א שהנזיר מגלח וחייב עליהם^{כח}.

קרבן עולה ויורד

א. טמא שנכנס למקדש בשוגג או אכל בשר קדש בשוגג חייב להביא קרבן עולה ויורד, ואינו חייב עד שתהיה לו ידיעה בתחילה ובסוף והעלם בנתיים^{כט}.

ידיעה בתחילה וסוף

ב. מי שנטמא וידע שנטמא ואח"כ נעלם ממנו כגון ששכח שהוא טמא ונכנס למקדש או אכל בשר קדש ואח"כ נודע לו שהיה טמא בשעה שאכל או שנכנס, וכן אם זכור שהוא טמא וידע שבשר זה קדש הוא ושזה מקום המקדש ואח"כ נעלם ממנו שזה מקדש או שזה בשר קדש ושוב נודע לו שהבשר שאכל היה

הטומאות שחייבים עליהם כרת וקרבן

ד. נטמא באחת מאבות הטומאות של תורה כגון שנגע בשרץ או נבילה או במי שטומאה יוצאה מגופו ונכנס למקדש חייב^ל.

ה. נטמא בטומאת מת אם היתה הטומאה מאותם הטומאות שהנזיר מגלח עליהם חייב, וכן אם נטמא על ידי שנגע באדם או בכלים שנטמאו באותם הטומאות שנזיר מגלח עליהם חייב^מ, וי"א שאם נגע בכלים שנגעו במת אינו חייב^נ, אבל י"א שאם נגע בכלי מתכות שהם חרב כחלל חייב^ס.

ו. אלו הטומאות שנזיר מגלח עליהם, א', על הנפל, ב' ועל כזית מבשר המת, ג' ועל כזית נצל שהוא בשר המת שנמוח, ד' ועל עצמות שהם רוב מנין המת, ה' ועל עצמות שהם רוב בנינו אע"פ שאין בהם רובע הקב, ו' ועל חצי קב עצמות אע"פ שאין בהם רוב בנין ורוב מנין, ודוקא אם היו כל העצמות ממת אחד ולא משני מתים, ז' ועל השדרה הבאה ממת אחד, ח' ועל הגולגולת הבאה ממת אחד, ט' ועל אבר מן המת שיש עליו בשר בראוי להתרפאות, י' ועל אבר מן החי שיש עליו בשר הראוי להתרפאות, י"א ועל חצי לוג דם הבא ממת אחד, י"ב ועל רקב הבא מהמת כשיעור מלא חפנים^פ.

ז. כל אלו הטומאות מטמאים במגע ובמשא ובאהל חוץ מהרקב שאינו מטמא במגע שאי אפשר לגעת בכולו בבת אחת, אבל אם נשאו או היה עמו באהל חייב^ק.

י"א פרה פ"א מ"ד, רמב"ם שם ה"ג.

י"ב נזיר נ"ו ב', רמב"ם שם.

כ השגת הראב"ד שם ועי' כס"מ, ועי' רמב"ם הל' טומאת מת פ"ה ה"ה ובראב"ד שם.

כ"א עי' תוס' נזיר נ"ד ב' ד"ה ת"ש בשם ר"ת ור"ח כהן.

כ"ב נזיר מ"ט ב', רמב"ם הל' נזירות פ"ז ה"ב.

כ"ג נזיר שם, רמב"ם שם ה"ה.

כ"ד נזיר נ"ד א', רמב"ם הל' טומאת מת פ"ב ה"י.

כ"ה שם, רמב"ם הל' נזירות שם ה"ו.

כ"ו רמב"ם הל' טומאת מת פ"ט ה"ו.

כ"ז ר"ש אהלות פ"ח ה"ב, ועי' חזו"א אהלות סי' י' סק"ח.

כ"ח שבועות ב' א', רמב"ם הל' שגגות פ"א ה"א.

קיצור דיני טומאה וטהרה

על במקום שחייב חטאת קבועה ולא בקרבן עולה ויורד^ל.

קרבן עולה ויורד

יט. מי שנתחייב להביא קרבן עולה ויורד אם היה עשיר מביא כשבה או שעירה כשאר כל החטאות, ואם אין ידו משגת מביא שתי תורים או שני בני יונה האחד לחטאת והשני לעולה, ואם אין ידו משגת אף לזה מביא עשרון סלת למנחת חוטא^מ.

שילוח קרבנות בטמאים

טמא מת

א. מי שנטמא בטומאת מת י"א שאינו יכול לשלוח קרבנותיו, ואם שלח קרבנותיו והקריבו לא יצא ידי חובתו^ט, ויש חולקים שבדיעבד יצא ידי חובה^מ, וי"א שיכול לשלוח קרבנותיו^מ, ואם היה הקרבן טעון סמיכה י"א שלא יקריב עד שיטהר ויסמוך שלא יבטל מצות סמיכה^מ, וי"א שיכול לשלוח אף קרבן הטעון סמיכה^מ.

ב. י"א שטמא מת שספר ז' ימים והזה אינו יכול להביא קרבנותיו ביום השביעי אף אחר שטבל^מ.

ג. י"א שאם נטמא ע"י רביעית דם המת וכיו"ב שאין הנזיר מגלח עליהם יכול לשלוח קרבנותיו^מ.

של קדש ושנכנס למקום המקדש, הרי זה חייב קרבן עולה ויורד^ט.

ג. וכן אם נעלמו ממנו שניהם כגון שידע בתחילה שהוא טמא ושזה בשר קדש וזה מקדש, ואח"כ שכח שהוא טמא ושכח שזה בשר קדש ואכלו או שכח שזה מקדש ונכנס לשם, חייב קרבן עולה ויורד^ל.

ד. אבל אם נטמא ולא ידע שנטמא ונכנס למקדש או אכל בשר קדש ואח"כ נודע לו שהיה טמא בשעה שאכל או שנכנס, או שידע שנטמא אבל לא ידע שזה בשר קדש וזה מקדש ואחר כך נודע לו שהבשר שאכל היה של קדש ושנכנס למקום המקדש פטור כיון שלא היתה לו ידיעה בתחילה^מ.

ה. ידע שהוא טמא ושזה מקדש אך שגג והיה סבור שהטמא מותר ליכנס למקדש י"א שחייב כיון שזה נחשב שנעלם ממנו האיסור^ל, וי"א שפטור^מ.

ו. ידע שנטמא אבל לא ידע באיזה טומאה נטמא אם בשרץ או במת ואח"כ נעלם ממנו ונכנס למקדש ונודע לו שהוא טמא חייב^ל.

ז. י"א שבידיעה בסוף צריך שידע באיזה טומאה נטמא^מ, ויש חולקים^ל.

קרבן בספק

ח. מי שנסתפק אם נכנס למקדש בטומאה או אכל בשר קדש בטומאה אינו מביא אשם תלוי שאינו בא

^ט שם י"ד א', רמב"ם שם ה"ה.

^ל שם, רמב"ם שם.

^מ שם, רמב"ם שם.

^נ חזו"א חו"מ ליקוטים סי' כ"ד לדף י"ד ב' ד"ה נראה.

^ז עי' מנחת ברוך סי' ט' ד"ה עוד קשה.

^ח שם י"ח ב', רמב"ם שם ה"ב.

^ט רמב"ם שם ועי' לח"מ שם, ועי' חזו"א שם ליקוטים שבועות י"ח ב'.

^י עי' חי' ר"י מיגש שבועות שם, ועי' מרכבת המשנה על הרמב"ם שם, וכן הובא מהחזו"א יעוי' קובץ זיכרון כנסת ישראל להגרמ"ט עמ' כ"ט.

^ל כריתות ב' א', רמב"ם שם ה"ה.

^מ ויקרא ה' פסוק ג-ל"א, רמב"ם שם פ"י ה"ד.

^נ מו"ק ט"ו ב' וברש"י ד"ה יספרו ותד"ה ואחרי טהרתו, ותוס' גיטין כ"ח ב' ד"ה והא בעי סמיכה, רמב"ם הל' ביאת מקדש פ"ב הל"ב וכס"מ שם, ועי' מנח"ח מצוה רס"ד סק"ל.

^ז עי' חזו"א זבחים ס"ד סק"ח שהוא מדרבנן, ולכן בדיעבד יד"ח.

^ח תוס' מנחות ס"ב ב' ד"ה וכן השולח.

^ט מב תוס' שם.

^מ ריטב"א מו"ק ט"ז א'.

^נ עי' כס"מ הל' ביא"מ שם, ובמל"מ הל' אבל פ" ה"י, ועי' חי' הגר"ח הל' קרבן פסח פ"ו ה"א, אמנם יעוי' מרכה"מ שם.

קיצור דיני טומאה וטהרה

שאר קרבנות²², וי"א שאינה יכולה לשלוח קרבנות כללי²³.

ערל

ח. ערל משלח קרבנותיו²⁴ אע"פ שי"א שאסור לו ליכנס לעזרה²⁵, ואם היה הקרבן טעון סמיכה י"א שאינו משלח עד שימול²⁶, וי"א שאם מתו אחיו מחמת מילה שאינו יכול למול הרי זה משלח קרבנותיו²⁷.

דיני טמא שאכל קדשים

- א. מי שאכל כזית קדשים כשגופו טמא בטומאה שחיבים עליה כרת על ביאת מקדש. במזיד חייב כרת ומלקות ובשוגג חייב חטאת עולה ויורד ובטומאה דרבנן חייב מכת מרדות²⁸.
- ב. אסור לטמא את הקדשים או לגרום להם טומאה אך אין לוקים על זה²⁹.
- ג. טהור שאכל כזית מקדשים שנטמאו לוקה³⁰.
- ד. האוכל קדשים קודם זריקה וכן האוכל קדשים שנטמאו בטומאת מדרבנן לוקה מכת מרדות³¹.
- ה. טבול יום ומחוסר כיפורים שאכלו קדשים לוקין ואין חייבים כרת³².

טמא שרץ

ד. נטמא בשרץ או נבילה ושאר טומאות המטמאות במגע יכול לשלוח קרבנותיו ע"י אחרים³³, אבל אם היה הקרבן טעון סמיכה י"א שאינו יכול לשלוח כיון שמבטל מצות סמיכה, ולכן יכול לשלוח רק עופות ומנחות ובכור מעשר ופסח³⁴, וי"א שיכול לשלוח גם קרבנות הטעונים סמיכה³⁵.

זב וזבה מצורע ויולדת

- ה. מי שנטמא בטומאה היוצאה מגופו י"א שאינו משלח קרבנותיו³⁶, וי"א שיכול לשלוח קרבנו ואפילו בקרבנות הטעונים סמיכה כיון שאין רפואתו תלויה בעצמו³⁷.
- ו. מצורע אינו משלח קרבנותיו בין בימי ספרו ובין בימי חלוטיו³⁸, וי"א שרק בימי חלוטו אינו משלח³⁹, וי"א שרק קרבנות המצורע אינו משלח אבל שאר קרבנות משלח⁴⁰.
- ז. יולדת בתוך ימי טהרתה שהם ארבעים יום לזכר ושמונים יום לנקיבה אינה יכולה להביא קרבנות טהרתה שעדיין לא הגיע זמנם, אבל יכולה לשלוח

מה עי' ח"י הגר"ח הל' קרבן פסח שם ובס' זכר יצחק סי' ס"ט ובאר"ש הל' ק"פ פ"ז ה"ט, ועי' אבהא"ז בהשמטות להלכות ביאת מקדש פ"ד ה"ב.
מ"ו פסחים ס"ב א' ובתוס' שם ד"ה ערל משלח, רמב"ם הל' ביאת מקדש שם.
מ"ז תוס' מנחות ס"ב ב' ד"ה וכן.
מ"ח עי' רמב"ן וריטב"א גיטין כ"ח ב'.
מ"ט תוס' מו"ק ט"ו ב' ד"ה ואחרי טהרתו, ועי' מנח"ח מצוה קס"ח סק"ג.
נ' תוס' מנחות ס"ב ב' ד"ה וכן.
נ"א מו"ק שם, רמב"ם הל' ביא"מ פ"ב ה"א, ועי' ריטב"א ותוס' ר"ד שם.
שצ"ג מנחת ברוך סי' כ"ג.
נ"ב תוס' חגיגה ד' ב' ד"ה דכתיב.

22 תוס' מנחות ס"ב שם.
23 עי' רמב"ם הל' מחוסרי כפרה פ"א ה"ה ובהשגות הראב"ד ועי' מהר"י קורקוס שם, ובקרא נזיר ס"ד ב', ומנח"ח מצוה קס"ח, אבל יעו"י אבי עזרי שם שדקדק מדברי הרמב"ם לאידך גיסא, ועי' תוס' מו"ק ט"ו ב' ד"ה ואחרי.
24 פסחים שם ובתוס' שם.
25 עי' לח"מ הל' חגיגה פ"ב ה"א.
26 תוס' מנחות ס"ב ב' ד"ה וכן.
27 תוס' חגיגה ד' ב' ד"ה דכתיב.
28 פ"ח ה"ג מפסוה"מ.
29 שם ה"ב.
30 שם.
31 שם.
32 שם.

קיצור דיני טומאה וטהרה

י. תרומת חוץ לארץ והיא תרומה שעיקר חיובה מדרבנן כגון: בארץ בבל, מצרים, עמון ומואב אינה אסורה אלא למי שנטמא ע"י טומאה שיצאה מגופו ולא טבל^{עב}.

דיני כניסת כלים טמאים למקדש

המכניס שרץ וכיוצא בו למקדש או שהכניס אדם טמא למקדש חייב כרת, אבל הזורק כלי טמא למקדש פטור מכרת וחייב מלקות. ודווקא כשהיה הכלי אב הטומאה אבל אם היה הכלי ראשון לטומאה אינו לוקה אבל מכין אותו מכת מרדות^{עב}.

דיני הטמא במעשר שני

א. האוכל מע"ש בטומאה לוקה בין שהמע"ש טהור והאדם טמא ובין כשהאדם טהור והמע"ש טמא ואפילו שני לטומאה.
ב. טבויי ומחוסר כיפורים מותר במע"ש.
ג. אם אכל מע"ש טמא חוץ לירושלים אינו לוקה אבל מכין אותו מכת מרדות^{עד}.
ד. אסור לטמאות מעשר שני וכן אסור להכשירו לקבלת טומאה^{עה}.
ה. אסור להפסיד מע"ש משום שנקרא קדש וצריך שימור כקדש, אבל פירות הטבולין למע"ש מותר לטמאות^{עז}.

דיני הטמא בתרומה

- א. אסור לטמאות תרומת ארץ ישראל^{סד}.
- ב. מותר לטמאות טומאת חו"ל ואפילו בטומאה דאורייתא^{סה}.
- ג. תרומה טמאה דינה בשרפה, ואם נטמאת מספק לא אוכלים ולא שורפים עד שתבוא לידי טומאה ודאית ותשרף^{סו}.
- ד. יש ספקות ששורפים עליהם את התרומה וכמו שנתבאר בדיני הספקות.
- ה. כהן טמא אסור באכילת תרומה בין טמאה בין טהורה^{סז}.
- ו. אם אכל תרומה טהורה במזיד חייב מיתה בידי שמים ומלקות, במה דברים אמורים כשהיה טמא בשאר טומאות אבל אם היה טמא בטומאת מת בזה יש אומרים שרק כשהיה טמא בטומאת מת שהנזיר מגלח עליה אז חייב מיתה ויש אומרים שחייב מיתה על כל טומאה^{סח}.
- ז. אם אכל תרומה טמאה אף על פי שעבר על לאו דאורייתא אינו לוקה^{סט}.
- ח. כהן שנטמא וטבל אסור באכילת תרומה עד צאת הכוכבים^ע.
- ט. כהן טהור שאכל תרומה טמאה עבר בעשה^{עא}.

^{סד} שם הי"ד.

^{סה} רמב"ם הלכות תרומה פ"ב ה"א.

^{סו} שם.

^{סז} שם.

^{סח} שם פ"ז ה"א.

^{סט} מנחת חינוך מ' רס"ג רס"ה שנחלקו בזה הרמב"ם והראב"ד.

^ע תרומות פ"ז ה"א.

^{עא} שם ה"ב.

^{עב} שם ה"ג.

^{עב} שם ה"ח.

^{עד} רמב"ם ביאת מקדש פ"ג הט"ז יז

^{עה} רמב"ם הלכות מע"ש פ"ג ה"א.

^{עז} סוכה כ"א וברש"י שם. ירושלמי שבת פט"ז ה"ג.

^{עז} מקד"ד מע"ש סי' ה.

